

Ὁ Ζωοποιός Σταυρός τοῦ Χριστοῦ ἀνέκαθεν δέσποζε στό Ἱερὸν Βῆμα, στήν Ἁγία Τράπεζα, καί διέλαμπε ὅταν ἦταν ἀνοιχτή ἡ Ὡραία Πύλη, τό Καταπέτασμα – Καί περί τοῦ Συνθρόνου, καί περί τῆς Ἐγκυκλίου γιά τόν Σταυρό καί τήν θέση τοῦ Ἑσταυρωμένου Χριστοῦ στήν Ἐκκλησία τοῦ Μητροπολίτου Περιστερίου Γρηγορίου Παπαθωμᾶ

Παν. Δ. Παπαδημητρίου, α' ἔκδοσις, 4/11/2024

«Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε», Ματθ. κη' 5.

«Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον», Μαρκ. ις' 6.

«ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον», Α' Κορ. α' 23.

«Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον», Α' Κορ. β' 2.

«τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες», Φιλιπ. γ' 18-19.

«Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ ἐστι», Α' Κορ. α' 18.

«Ἡ δὲ Κόγχη τοῦ θυσιαστηρίου, ἡ μετὰθεσις ἐστὶ τοῦ Σταυροῦ» [PG 98, 388C].

Τί κι ἂν ἡ Ἐκκλησία, στήν Νίκη τῆς Ὁρθοδοξίας, μετὰ ἀπὸ 100+ χρόνια παναιρέσεως (ποὺ

κατ' εὐφημισμὸν μόνον καλεῖται «εἰκονομαχία»), ἐβροντοφώναξε μέσῳ τοῦ Συνοδικοῦ αὐτῆς **«ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν»**; Εἰς τίνα ὧτα; Ποὺ εἶναι ἡ παραλαβὴ καὶ διαφύλαξη τῆς Παρακαταθήκης; Παραλαμβάνω σημαίνει διὰ ζώσης.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία παρέλαβεν ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Πατέρες, ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια, μέχρι σήμερα, μεγάλον δεσπόζοντα Σταυρόν στο Ἱερὸν Βῆμα, πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα καὶ στήν Ἁγία Τράπεζα. Στὴν ἀρχὴ ὁ Σταυρός ἦταν ἀμφιπρόσωπος, ξύλινος, ἢ μεταλλικός καὶ διάλιθος χωρὶς τὸν Ἑσταυρωμένο Χριστό ἢ εἶχε τό ἐκτύπωμα (ἀπεικόνιση) τοῦ Χριστοῦ στο μέταλλο ἢ στο

ξύλο,¹ καὶ ὁ Σταυρός τοῦ Χριστοῦ δέσποζε στὸ Βῆμα, στὴν Ἁγία Τράπεζα.²

Προτοῦ νὰ ἐπικεντρωθοῦμε στὸν Σταυρό τοῦ Χριστοῦ στό Ἱερόν Βῆμα καὶ στὴν Ἐκκλησία, θὰ δοῦμε πρώτα 2 παρεμφερῆ θέματα ἐν συντομίᾳ.

A.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία παρέλαβεν ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Πατέρες τὴν τέλεσιν τῆς Λειτουργίας πρὸς Ἀνατολὰς, καὶ ὄχι πρὸς Δυσμὰς σάν τοὺς αἰρετικούς, τὸν Λούθηρο, τοὺς Προτεστάντες, καὶ τοὺς Λατίνους Παπικούς ἰδίως μετὰ τὴν Β' Βατικάνειο Σύνοδο.^{3,4}

B.

Τὸ Σύνθρονον ἐξελίχθηκε μέχρις ἐνὸς σημείου, καὶ μετὰ ἀπορρίφθηκε, καταργήθηκε ἀπὸ τὴν Ἱερά Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Ἐκκλησία.⁵ Στὰ παλαιохριστιανικά χρόνια, ἰδίως μέχρι νὰ μονιμοποιηθεῖ τὸ ὑψηλὸ φράγμα τοῦ Βήματος (ποὺ ἀρχικῶς ἦταν Καταπέτασμα, καὶ ἔσω αὐτοῦ ὑπῆρχεν εὐρύχωρον Κιβώριον ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης μετὰ παραπετασμάτων, ὥστε νὰ χωρεῖ ὁ ἱερεὺς μέσα μὲ κλειστὰ τὰ παραπετάσματα στὴν Ἁγία Ἀναφορά),⁶ τὸ Σύνθρονον ἦταν ἀπλῶς ἓνας λιτὸς «θρόνος» στὸ κέντρον, στὴν περιφέρεια τῆς Κόγχης, ὑψωμένος κατὰ τρεῖς βαθμίδες γιὰ τὸν Ἐπίσκοπο, καὶ ἓνα βάθρο - πάγκος (ἐνθεν κάκειθεν τοῦ θρόνου) γιὰ τοὺς Πρεσβυτέρους, στὸ ἴδιο ὕψος μὲ τὴν Κόγχην (ἢ μετὰ μίας βαθμίδος), βλ. Εἰκ. 1.

¹ Ὁσιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός: «Τί γὰρ διαφέρει Σταυρός μὴ ἔχων τὸ τοῦ Κυρίου ἐκτύπωμα τοῦ ἔχοντος;» [PG 94, 1172].

² Στὸ ἄρθρο αὐτὸ ἀσχολούμαστε μὲ τὸν Σταυρόν καὶ τὴν ὑπαρξίν του στὴν καὶ πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα. Δὲν ἀσχολούμαστε μὲ τὴν Μ. Παρασκευή καὶ τίς διατάξεις της, ὅπως κάνουν μερικοὶ γιὰ νὰ ἀποπροσανατολίσουν. Τὸ βασικὸ θέμα εἶναι ὁ Σταυρός. Ὅσοι βέβαια ἀρνοῦνται τὸν ἀγιογραφημένο Ἑσταυρωμένο Χριστὸ στὸν Σταυρό ἢ σὲ Εἰκόνα, αὐτοὶ εἶναι αἰρετικοὶ Εἰκονομάχοι, καὶ εἶναι ἄλλο θέμα.

³ Ἅγιος Μέγας Βασίλειος, «Πάντες μὲν ὁρώμεν κατ' ἀνατολὰς ἐπὶ τῶν προσευχῶν», [PG 32, 189C], Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, «προσκυνεῖν τὸν σταυρόν καὶ κατ' ἀνατολὰς ἐστῶτας προσεύχεσθαι», [PG 94, 1301].

⁴ Uwe Michael Lang, *Turning towards the Lord – Orientation in Liturgical Prayer*, Ignatius Press, San Francisco, 2009.

⁵ Παν. Δ. Παπαδημητρίου, *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τραπέζας, στὴν Κωνσταντινούπολη, στὴν Ελλάδα, καὶ ἀπὸ Ἀνατολὴ σὲ Δύση, τὴν ὥρα τῆς Ἀναφορᾶς — Τὰς θύρας, τὰς θύρας. Ποιὲς θύρες; Τὸ Ἱερόν Κιβώριον, τὰ Καταπετάσματα-Παραπετάσματα-Βῆλα, τὸ Φράγμα τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, τὸ Φράγμα τοῦ Πρεσβυτερίου (Σολέα), τὸ Σύνθρονον*, [PDF], β' ἔκδ. 23/4/2024 (α' ἔκδ. 5/2/2024), κεφάλαια 7, 15, σσ. 58, 135, κ.έ..

⁶ Βλ. *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τραπέζας, ...*, ὁ.π., κεφ. 10, 11, σσ. 102, 111.

Εἰκ. 1. Τὸ Σύνθρονον (6^{ος} αἰ.) τῆς ἐκκλησίας Παναγία τῆς Χάριτος στό Γκράντο τῆς Ἰταλίας⁷, λιτόν⁸, καὶ ἀσκητικόν, καὶ ὑπερυψωμένο τὸ στασίδι τοῦ Ἐπισκόπου κατὰ τρεῖς βαθμίδες.

Ἀργότερα (5^{ος}-6^{ος} αἰ.) ἡ Ἐκκλησία, ἄφησε τὸ ἀπλό Σύνθρονον, καὶ τὸ ἔκανε πολύβαθμον ἀμφιθεατρικόν Σύνθρονον στὶς μεγάλες κυρίως Βασιλικές. Αὐτό κυρίως χρησίμευε γιὰ τίς Συνόδους καὶ Συνάξεις τῶν Ἱερέων τῆς Ἐπισκοπῆς, βλ. Εἰκ. 2.

Ὅσες Ἐκκλησίες εἶχαν πολύβαθμον ἀμφιθεατρικόν Σύνθρονον γιὰ τοὺς παραπάνω λόγους, τὸ χρησιμοποιοῦσε φυσικὰ ὁ Ἀρχιερεὺς (ἀφοῦ ὑπῆρχε), **κυρίως γιὰ νὰ ξεκουραστεῖ στὰ Ἀναγνώσματα**, καὶ φυσικὰ νὰ ἔχει στὰ Ἀναγνώσματα τὴν προσοχή του, καὶ νὰ προσεύχεται, καὶ ὄχι γιὰ νὰ ἀγναντεῖ τὸν λαὸ πού καὶ νὰ ἤθελε νὰ τὸ κάνει δὲν μποροῦσε παρὰ μόνο σέ ἓνα μικρὸ ποσοστό.⁹

⁷ Shawn Tribe, *Basilica di Santa Maria delle Grazie, Grado, Italy* (27/4/2012). 15/10/2023.

⁸ Howard Crosby Butler, *Early Churches in Syria – Fourth to Seventh Centuries*, Princeton University, 1929, σ. 212: “In many of the churches of Southern Syria, notably in the West, North and Southwest Churches at Umm idj-Djimal, and in Saint George at Zorah, there is found a ledge of solid masonry, 50cm. high and 60cm. deep, extending all around the curve of the apse, which much have been a bench for the presbyters and deacons”, δηλ. σὲ πολλοὺς Ναοὺς τῆς νότιας Συρίας, «βρέθηκε προεξοχή ἀπὸ συμπαγῆ τοιχοποιΐα, 50 ἐκ. ὕψος καὶ 60 ἐκ. βάθος, ποὺ ἐκτείνεται γύρω ἀπὸ τὴν καμπύλη τῆς ἀψίδας, ἡ ὁποία (προεξοχή) ὑπῆρξε πάγκος/στασίδι γιὰ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς διακόνους».

⁹ Βλ. *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, ...*, ὁ.π., κεφ. 7, 15.

Είκ. 2. Ιερός Ναός Αγ. Νικολάου στα Μύρα της Λυκίας (520 μ.Χ.), με τὸ υπερυψωμένο ἀμφιθεατρικὸ Σύνθρονον, τὴν Ἀγία Τράπεζα, τὸ υπερευρύχωρον Κιβώριον, καὶ τὸ ὑψηλὸ φράγμα τοῦ Βήματος.¹⁰

Κατ' ἀρχὴν ὁ λαὸς ἦταν στὰ κλίτη προσευχόμενος¹¹ (ὄχι στὸ κέντρο ὅπου ἦταν ὁ τεράστιος ὀγκόλιθος τοῦ Ἀμβωνος) καὶ ἀκροώμενος, ὄχι περιεργαζόμενος τοὺς Ἱερεῖς καὶ Ἐπισκόπους (ἐκτὸς ἀπὸ ὅσους φυσικά, πήγαιναν γιὰ ἄλλους λόγους στὴν Ἐκκλησία). Ὑπῆρχαν οἱ κιονοστοιχίες (κολώνες) τῶν Βασιλικῶν. Στὶς κιονοστοιχίες ὑπῆρχαν μετακίονια χωρίσματα! Ὑπῆρχε τὸ μεγάλο Καταπέτασμα ὡς φράγμα τοῦ Βήματος, μετὰ ἀπὸ τὸν 4^{ον}-5^{ον} αἰ. ἔχουμε τὴν πρώϊμη μορφή τοῦ Τέμπλου ἥτοι Κίονες, Θωράκια, καὶ Βῆλα μετὰ ἀπεικονισμένων, κεντημένων, ἀγιογραφιῶν, ὑπῆρχε τὸ Ἱερόν Κιβώριον πάνω καὶ περὶ τῆς Ἀγίας Τραπέζης (οἱ κίονες τοῦ Κιβωρίου ἀκουμποῦσαν μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀγία Τράπεζα, ὄχι ὅπως σήμερα τὰ διακοσμητικὰ κιβώρια στέκονται πάνω στὴν Ἀγία Τράπεζα), ὑπῆρχαν τὰ Παραπετάσματα τοῦ Ἱεροῦ Κιβωρίου ποὺ ἐκλείναν καὶ στὶς τέσσερις πλευρές μετὸν Ἱερέα μέσα προσευχόμενον στὴν Ἀγία

¹⁰ [Newshub.gr](https://www.newshub.gr), 6/12/2021 (πρόσβαση 23/1/2024).

¹¹ **Προσευχή** τοῦ πιστοῦ Λαοῦ δὲν εἶναι μόνον τὸ μυστικὸν (ἐνδοθεν, ἐσωτερικά, ἄνευ ἐξωτερικῆς φωνῆς) Κύριε ἐλέησον (ὁ Ψάλτης ἐκφώνως), ὡς ἀπόκρισιν στὶς διὰ Προσφωνήσεως Εὐχές ποὺ ἐκφωνεῖ ὁ Διάκονος (ἢ ἀπουσία αὐτοῦ ὁ Ἱερεὺς). Προσευχὴ δὲν εἶναι μόνον ἡ προσοχὴ καὶ ἀκρόασις τῶν ψαλλομένων, ἢ ἡ μυστικὴ ἀπόκρισις (ὁ Ψάλτης ἐκφώνως) στὰ κελεύσματα τοῦ Διακόνου ἢ τοῦ Ἱερέως. Προσευχὴ δὲν εἶναι μόνον τὸ μυστικὸν Πάτερ ἡμῶν ἢ Πιστεύω (ὁ Ψάλτης ἐκφώνως). Προσευχὴ δὲν εἶναι μόνον ἡ μυστικὴ εὐχαριστία στὸν Θεόν. Προσευχὴ δὲν εἶναι μόνον τὰ ἐκάστου μυστικὰ αἰτήματα πρὸς τὸν Θεόν. Προσευχὴ δὲν εἶναι μόνον οἱ μυστικὲς Εὐχές πρὸς τὸν Θεόν γιὰ τὴν οἰκογένειά μας, τὸν πλησίον, τοὺς Κληρικούς, τοὺς Ψάλτες, τοὺς ἐκκλησιαζομένους, τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς φτωχοὺς, καὶ ὅσους ἐν ἀνάγκαις, τοὺς φίλους, τοὺς ἐχθροὺς, τὴν πατρίδα μας, τὸν κόσμον ὅλον. Εἶναι ὅλα αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ, Χάριτι Θεοῦ. Ἡ προσευχὴ ὡς πρὸς τὴν ποιότητά της εἶναι «συνουσία καὶ ἔνωσις τοῦ ἀνθρώπου μετὸν Θεόν» (Κλίμαξ Ὁσίου Ἰωάννου Σιναΐτου, ΚΗ').

Ἀναφορά, ὑπῆρχε τὸ κρεμάμενο Ἀρτοφόριον μετὰ Σταυρὸ ἀπὸ πάνω, καὶ κρεμάμενη κανδήλα (στὴν Ἁγία Σοφία, ὑπῆρχαν καὶ στέμματα αὐτοκρατόρων κρεμάμενα, καὶ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου). Ὑπῆρχεν ὁ μεγάλος Τίμιος καὶ Ζωοποιὸς Σταυρὸς πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα. Ὅπως θὰ δοῦμε ἀργότερα στὴν Ἁγία Σοφία, μπροστὰ ἀπὸ τὸν θρόνο τοῦ Πατριάρχου, ὑπῆρχε ἡ διάχρυσος Σταύρωσις ὕψους 3.5-4 μέτρων! Τί νὰ δεῖ, καὶ γιατί νὰ δεῖ; Βλ. καὶ Εἰκ. 3, Εἰκ. 4.

Γιὰ περισσότερες πληροφορίες στὰ ἀνωτέρω, βλ. τὸ βιβλίό μας γιὰ τὸ Ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας.¹²

Ὁ Ἐπίσκοπος θὰ δεῖ τὸν Λαὸν στὸ κήρυγμα ἀπὸ [τὸν Ἀμβωνα ἢ] τὴν Ὡραία Πύλη τοῦ Τέμπλου, ἢ τὸν θρόνο τοῦ Σολέα, καὶ στίς εὐλογίες.

**Καὶ σήμερον ποὺ ὁ Ἀρχιερεὺς κάθεται στὸν θρόνον τοῦ, στὸν Σολέα, καὶ δὲν ἔχει κα-
νένα ἐμπόδιο, δὲν ἀγναντεύει τὸν Λαὸν (!), ἀλλὰ προσεύχεται καὶ αὐτὸς πρὸς Ἀνατολὰς!**

Δὲν εἶναι θέατρον ἢ Ἐκκλησία. Εἶναι οἶκος προσευχῆς, (Ματθ. κα' 13).

Εἰκ. 3. Παλαιοχριστιανικὴ πεντάκλιτος Βασιλικὴ Ἀγ. Δημητρίου Θεσσαλονίκης. Θέα πρὸς Ἀνατολὰς καὶ τὸ Ἱερὸ ἀπὸ τὸ νοτιότερο κλίτος, σὲ ἄδειο Ναό. Παλαιά, πέραν τῶν κιόνων, ὑπῆρχαν καὶ μετακίονα χωρίσματα, καὶ φυσικά ὑπῆρχε καὶ ὁ κόσμος (ἄνδρες δεξιά, γυναῖκες ἀριστερά). Τί νὰ δεῖ καὶ γιατί νὰ δεῖ, ἀντὶ νὰ προσεύχεται; Φωτ. ΠΔΠ, 2024.

¹² Παν. Δ. Παπαδημητρίου, *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, στὴν Κωνσταντινούπολη, στὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀπὸ Ἀνατολὴν πρὸς Δύση, τὴν ὥρα τῆς Ἀναφορᾶς — Τὰς θύρας, τὰς θύρας· Ποιᾶς θύρας; Τὸ Ἱερὸν Κιβώριον, τὰ Καταπετάσματα-Παραπετάσματα-Βῆλα, τὸ Φράγμα τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, τὸ Φράγμα τοῦ Πρεσβυτερίου (Σολέα), τὸ Σύνθρονον, [PDF], β' ἐκδ. 23/4/2024 (α' ἐκδ. 5/2/2024).*

Είκ. 4. Παλαιοχριστιανική πεντάκλιτος Βασιλική Αγ. Δημητρίου Θεσσαλονίκης. Θέα προς Ανατολὰς καὶ τὸ Ἱερὸ ἀπὸ τὸ πρῶτο νότιο κλίτος, σὲ ἄδειο Ναό (Φωτ. ΠΔΠ, 2024).

Τόσους αἰῶνες ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία στὴν Ἱερά της Παράδοση ἄφησε τὸ παλαιοχριστιανικὸν Σύνθρονον στὴν λήθη τοῦ χρόνου, ἰδίως ὅταν ὅλη ἡ Ἐκκλησία ἐθέσπισε τὴν κατὰ Ἀνατολὰς προσευχή (τὸ Σύνθρονον βλέπει πρὸς τὴν Δύση),¹³ καὶ ἰδίως ὅταν μονιμοποιήθηκε τὸ ὑψηλὸ φράγμα τοῦ Βήματος (γιὰ τὸ ἀπλό Σύνθρονον), καὶ ὅταν ἔπαψαν οἱ Συνάξεις στὸ πολύβαθμο Σύνθρονον.

Δὲν ὑπάρχει κανένας λόγος ἐπαναφορᾶς τοῦ Συνθρόνου («ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν»), ἐκτὸς ἴσως τῆς ἐξαιρέσεως τοῦ ἤδη ὑπάρχοντος Συνθρόνου τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τῶν Ἀθηνῶν γιὰ τὶς Θείες Λειτουργίες τῶν πολλῶν (12) καὶ πολιῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων. Τόσους αἰῶνες ὅλες οἱ Μητροπόλεις χωρὶς Σύνθρονα λειτουργοῦσαν, τώρα τοὺς ἔπιασε ὁ πόνος; Ὅσο γιὰ τὶς Συνάξεις, ὅλες οἱ Μητροπόλεις ἔχουν Μέγαρα πλέον, Πνευματικὰ κέντρα, καὶ αἵθουσες γιὰ τίς συνάξεις τους, ὅπως καὶ κάθε σχεδὸν Ναὸς ἔχει αἷθουσα σήμερα.

Σήμερα δυστυχῶς, ἀπὸ μόδα, καὶ γιὰ νὰ ἔχει αὐτὸς ὁ Ναὸς ἢ αὐτὴ ἡ Μητρόπολη, καὶ ὄχι ἐμεῖς, καὶ γιὰ τὸ θεαθῆναι (φωτογραφίες πολλές,¹⁴ γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ εἰδησεογραφικὰ πρα-

¹³ Ἅγιος Μέγας Βασίλειος, «Πάντες μὲν ὁρώμεν κατ' ἀνατολὰς ἐπὶ τῶν προσευχῶν», [PG 32, 189C], Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, «προσκυνεῖν τὸν σταυρὸν καὶ κατ' ἀνατολὰς ἐστῶτας προσεύχεσθαι», [PG 94, 1301].

¹⁴ Ἐχουν φτάσει ὀρισμένοι Ἀρχιερεῖς σὲ μιά καὶ μόνο Λειτουργία νὰ ἔχουν πρὸς πολλές φωτογραφίες ἀπὸ ὅσες οἱ λαϊκοὶ ἔχουν ἀπὸ τὸν Γάμο τους. Πόσον ὁμως σκανδαλίζουν τοὺς πιστοὺς, καὶ δὲν τοὺς ἀφήνουν νὰ προσευχηθοῦν μὲ τὰ ἀσταμάτητα φλάς καὶ τὰ πέρα-δῶθε τῶν φωτογράφων σὲ Ἱερὸ Βῆμα καὶ Σολέα (ποὺ οὔτε κἀν κλείνουν τὰ Βημόθυρα, ἢ τὴν Ὠραία Πύλη στὴν Ἀγία Ἀναφορά, ὅπως ἡ Παράδοσις τὸ ἀπαιτεῖ). Ποὺ παλαιότερα, ὅταν τηροῦνταν οἱ Παραδόσεις, δὲν ἐπέτρεπαν οἱ Ἱερεῖς καὶ Ἀρχιερεῖς φωτογραφίες (οὔτε καὶ λουλούδια) στὰ Μυστήρια ἐντὸς τοῦ Ναοῦ. Γιὰ αὐτὸ στοὺς παλαιούς Γάμους, καὶ τῶν γονέων μας,

κτορεῖα, καὶ τὶς διάφορες ἱστοσελίδες, μὲ τὸ Σύνθρονον ἐν ὥρᾳ Ἀκολουθίας, τὸ ὁποῖον φυσικὰ δὲν ἐπιτρέπεται),^{15, 16} καὶ γιὰ νὰ ἀρχίσουν νὰ λειτουργοῦν (πολλοὶ τὸ κάνουν ἤδη 2 φορές τὸν χρόνο) μὲ πρόσωπο πρὸς τὸν Λαόν, πρὸς τὴν Δύσιν, σὰν τοὺς Δυτικούς (σὰν τοὺς Προτεστάντες καὶ τοὺς Παπικούς),¹⁷ τοποθετοῦν ἐκ νέου (μὲ τὸν ὀβολὸ τοῦ Πιστοῦ Λαοῦ) θρόνο καὶ συμφέλλια (Σύνθρονον) στὸ Ἱερὸν Βῆμα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀκυρώσει ὅπως εἴπαμε ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία στὴν ἱστορία της.

Πῶς θὰ προσευχηθεῖ ὁ Ἐπίσκοπος ὅταν φωτογράφοι τὸν βγάλουν φωτογραφίες στὸ Σύνθρονον ἢ ἐν ὥρᾳ Λειτουργίας; Πῶς θὰ προσευχηθεῖ ὅταν τὸν κοιτάζουν, καὶ αὐτὸς περιεργάζεται βλέποντας τὸν Λαόν (ὅσο λίγο μπορεῖ νὰ δεῖ); Πῶς καὶ πού θὰ προσευχηθεῖ ὁ Λαός ὅταν ὁ Ἐπίσκοπος ἢ ὁ Ἱερεὺς τὸν ἀγναντεύει; Στὸν Χριστό, ἢ στὸν Ἐπίσκοπο - Ἱερέα; Καὶ γιὰ αὐτό, καὶ τὸν λόγον τῆς πρὸς ἀνατολᾶς Προσευχῆς, ἡ Ἐκκλησία κατάργησε τὸ Σύνθρονον.

Σημειωθῆτω ὅτι ἡ Ἱερὰ Παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας μας, θέλει νὰ κλείνει ἡ Ὡραία Πύλη, τὰ Βημόθυρα καὶ τὸ Καταπέτασμα ἀπὸ ἀμέσως μετὰ τὴν Μ. Εἵσοδον μέχρι τὴν Θ. Κοινωνίαν (γιὰ τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, καὶ γιὰ νὰ συγκεντρωθοῦν τόσο οἱ Ἱερεῖς ὅσο καὶ ὁ Λαός στὴν Προσευχή, «ὁ οἶκός Μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται» (Ματθ. κα' 13)),¹⁸ ὅπως τηροῦνταν παλαιὰ στίς Ἑνορίες μας, πρὶν τὴν γάγγραινα τῆς δυτικόφερτης Λειτουργικῆς Κινή-

φωτογραφίες ὑπάρχουν μόνον μετὰ τὸ Μυστήριον τοῦ Γάμου, ἐκτός τοῦ Ναοῦ. — Ἐτυχα μιὰ Κυριακὴ σὲ μιὰ Μητρόπολη πού ἦταν καλεσμένος ἓνας Ἀρχιεπίσκοπος ἄλλης Ἐκκλησίας, καὶ σὲ κάθε κίνηση τοῦ Ἀρχιερέως ὁ φωτογράφος (πού εἶχε προσλάβει μᾶλλον ὁ Προϊστάμενος) μὲ ἓνα κλίκ τράβαγε ριπές (10+); φωτογραφιῶν μὲ ἀναμμένο τὸ φλᾶς, λές καὶ ἔβγαζε ἀθλητές ἐν κινήσει, λές καὶ ἦταν σὲ στάδιο. Πρβλ. Ἐγκύκλιος ΔΙΣ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 2792/30-6-2004: «Ἡ Μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ Ῥαδιοτηλεοπτικὰ Μέσα».

¹⁵ Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, Τελετουργικὰ Θέματα Α', «Ἡ Μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐνημέρωσης», Ἀποστολικὴ Διακονία, ἐκδ. α' 2002, σσ. 209-224.

¹⁶ Ἐγκύκλιος ΔΙΣ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 2792/30-6-2004: «Ἡ Μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ Ῥαδιοτηλεοπτικὰ Μέσα».

¹⁷ Uwe Michael Lang, *Turning towards the Lord – Orientation in Liturgical Prayer*, Ignatius Press, San Francisco, 2009.

¹⁸ Σήμερα, τινές Κληρικοί/Θεολόγοι, τὴν ἱκανοποίησιν τῆς περιέργειας τοῦ Λαοῦ, καὶ τὴν διαρκὴ πρόκληση τῆς προσοχῆς τοῦ Λαοῦ πρὸς αὐτούς (ἐκφωνεῖς ἀπὸ μεγαφώνων Ἱερατικές Εὐχές, «ὅλοι μαζί», διάφορες προσφωνήσεις ἄσχετες μὲ τὴν διάταξιν τῆς Λειτουργίας, Λειτουργία στὸν Σολέα, Λειτουργία πρὸς τὴν Δύση σὰν τοὺς αἱρετικούς Δυτικούς), ἀντὶ νὰ ἀφήσουν τὸν Λαόν ἡσυχον γιὰ νὰ προσευχηθεῖ, τὴν ἐπικροτοῦν καὶ προωθοῦν ὡς τάχα «συμμετοχὴ τοῦ Λαοῦ».

σεως τάχα Ἀναγεννήσεως¹⁹ καὶ ὅπως τηρεῖται ἀκόμη στὸ Ἅγιον Ὄρος, στὰ μοναστήρια τοῦ γ. Ἐφραίμ τοῦ Φιλοθεΐτου καὶ Ἀριζονίτου, σὲ παραδοσιακά Μοναστήρια, κ.ά..²⁰

Στὰ μοναστήρια, ὁ θρόνος τοῦ Ἐπισκόπου, καὶ ἡ θέσις τοῦ Ποιμένου, πρὸς ἀνατολὰς βλέπει, καὶ στὴν Ἱερὰ Μονὴ Ἀσωμάτων Πετράκη, βλ. Εἰκ. 5.

Καὶ παλαιὰ καὶ οἱ Ψάλτες πρὸς ἀνατολὰς ἐβλεπον, ὅπως ἀκόμη γίνεται στὴν Ρωσσία.

Καὶ παλαιὰ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον (ὅπως καὶ ὁ Ἀπόστολος) κατὰ ἀνατολὰς ἀνεγινώσκετο,¹³ ὅπως μᾶς εἶπε Ρώσσος Θεολόγος ὅτι ἀκόμη γίνεται στὴν Ρωσσία. Ἔτσι καὶ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἡ Ἐκκλησία εἶναι σὰν ἓνα πλοῖο²¹ ποὺ πορεύεται (προσεύχεται) πρὸς τὸν Θεὸν πρὸς Ἀνατολὰς.

Εἰκ. 5. Ἱερὰ Μονὴ Ἀσωμάτων Πετράκη. Ὁ θρόνος βλέπει πρὸς Ἀνατολὰς. Φωτ. ΠΔΠ, 2024.

¹⁹ Δυτικόφερτη, Προτεσταντίζουσα καὶ Λατινίζουσα ἢ Λειτουργικὴ Κίνηση, τάχα Ἀναγέννηση ἢ Ἀνανέωση, κτλ.. Βλ. [Wikipedia](#), “The Liturgical Movement was a 19th-century and 20th-century movement of scholarship for the reform of worship. It began in the Catholic Church and spread to many other Christian churches including the Anglican Communion, Lutheran and some other Protestant churches.” (πρόσβαση 28/10/2024).

²⁰ Βλ. [Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, ...](#), δ.π., κεφάλαια 17-22.

²¹ [PG 1, 724], καὶ [Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, ...](#), δ.π., κεφ. 4, σ. 27.

Εἰκ. 6. Ἱερά Μονή Ἀγ. Ἀντωνίου Ἀριζόνας ΗΠΑ (γέροντος Ἐφραίμ Φιλοθεΐτου καὶ Ἀριζονίτου). Ὁ θρόνος τοῦ Ἐπισκόπου βλέπει πρὸς Ἀνατολὰς. Φωτ. ΠΔΠ, 2008.

Ἀλλὰ καὶ ὅπου ὁ θρόνος βλέπει πρὸς Βορρᾶ, ὁ Ἀρχιερεὺς πάλι πρὸς Ἀνατολὰς ἵσταται προσευχόμενος, ὅχι πρὸς τὸν λαόν, ὅπως βλέπουμε τὸν Πατριάρχη στὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Είκ. 7. Πατριαρχική Χοροστασία. Οικουμενικόν Πατριαρχείον, 30/1/2024.²²

Είκ. 8. Ρωσικός Καθεδρικός Ναός τῆς Παναγίας, Σάν Φραντσίσκο, ΗΠΑ (Ἅγιος Ἰωάννης Μαξίμοβιτς). Ὁ θρόνος (ἓνα ἀπλό κάθισμα) στό κέντρον τοῦ Ναοῦ βλέπων πρὸς Ἀνατολὰς. Καρέκλες φυσικά δὲν ὑπάρχουν ἐκτὸς ἀπὸ λίγους πάγκους πίσω. Φωτ. ΠΔΠ, 2024.

²² <https://www.youtube.com/watch?v=IObyHc70Z28> (πρόσβαση 27/10/2024).

Εἶναι προφανές, ὅτι εἰκόνες σάν τήν Εἰκ. 9, δέν τιμοῦν τήν Ὁρθοδοξία, οὔτε τοὺς Ἐπισκόπους αὐτῆς, οὔτε ἔχουν θέση στήν Ὁρθοδοξία. Εἶναι ἀνιστόρητη ἐπίδειξη γιά τὸ θεαθῆναι. Ποτέ τὸ Ἱερό Βῆμα δέν ἦταν «γυμνό».¹² Στοὺς Παπικούς καὶ στοὺς Προτεστάντες ἀπογυμνώθηκε ὅταν γκρεμίσανε τὰ Τέμπλα τους ἢ βάλανε ἄλλες Τράπεζες μπροστὰ ἀπὸ τὰ Τέμπλα τους τὸν 16^ο αἰ. καὶ ὕστερα.²³ Πάντοτε ὑπῆρχε φράγμα Βήματος, εἴτε μεγάλο Καταπέτασμα, εἴτε Τέμπλο μὲ ἱστορημένα Βῆλα καὶ ἀργότερα Εἰκόνες στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ὅταν τελειώσει τὸ χτίσιμο τοῦ Ναοῦ, τὸ πρῶτο μέλημα εἶναι νὰ μπεῖ πρῶτα ὁ μέγας Σταυρός μὲ τὸν Ἑσταυρωμένον Χριστόν στο κέντρον τῆς Κόγχης, μετὰ νὰ μπεῖ τὸ φράγμα τοῦ Βήματος, ἔστω ἓνα Καταπέτασμα στήν ἀρχή (βλ. ἀργότερα, Εἰκ. 39), ὅχι βέβαια τὸ ἀνιστόρητο δυτικόφερτο «χαμηλὸ τέμπλο», καὶ μετὰ ἡ Ἁγία Τράπεζα.

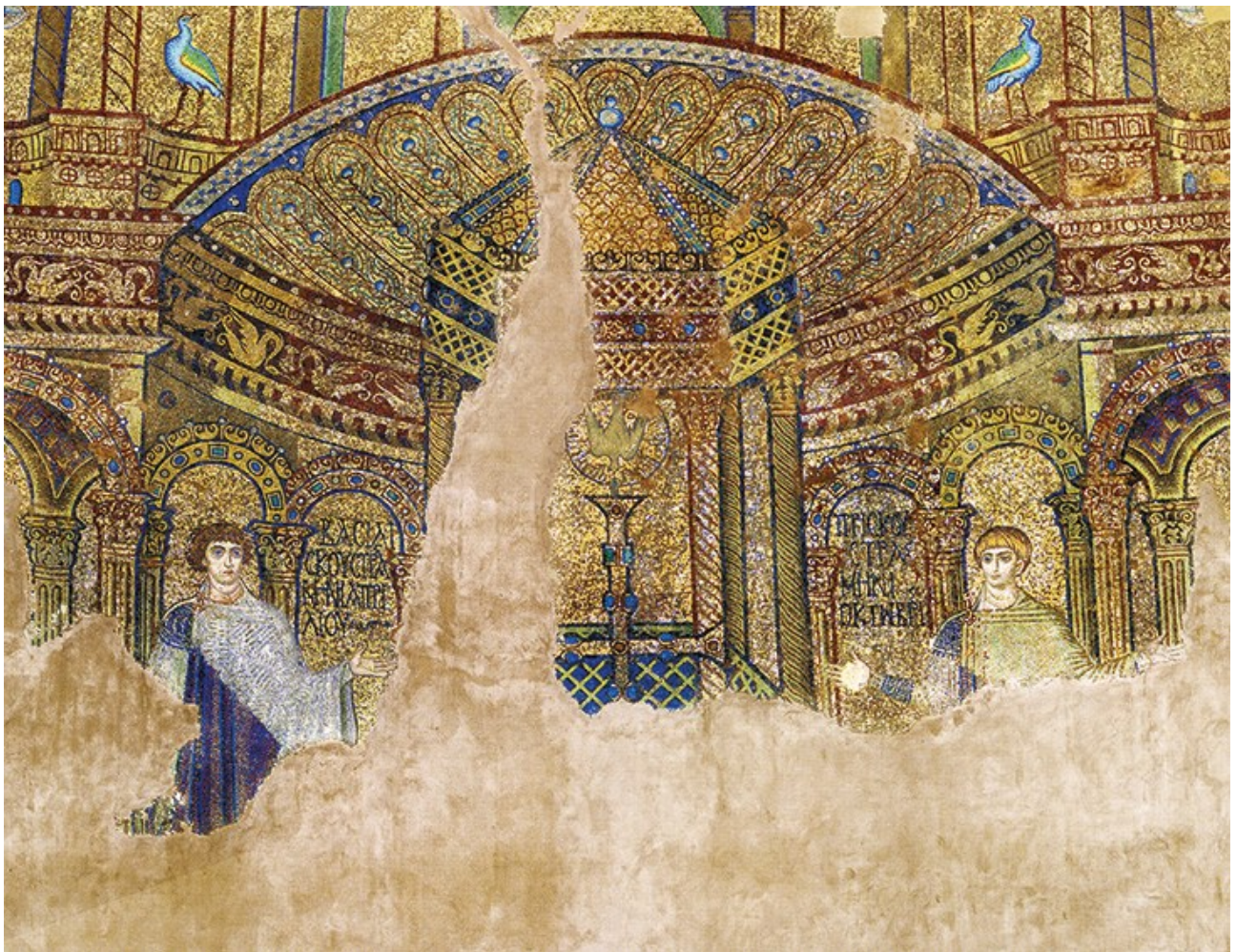
Εἰκ. 9. Μητρόπολη Κίτρους Κατερίνης Ἑῶ Πλαταμώνος.²⁴ Ποτέ τὸ Ἱερό Βῆμα δέν ἦταν «γυμνό» στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ὁ Λαός ἦταν κυρίως στὰ κλίτη, ὅχι στο κέντρον, ὅπου δέσποζε ὁ ὀγκόλιθος τοῦ παλαιοχριστιανικοῦ καὶ ὕστερου Ἀμβωνος.

²³ Βλ. *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, ...*, ὁ.π., κεφ. 7.3, 8, σσ. 83-94.

²⁴ *Εκλατινισμός των νέων στην Μητρόπολη Κίτρους Κατερίνης Ἑῶ Πλαταμώνος...*, Τὰς θύρας, 4/1/2024.

Ἄς ἔρθουμε τώρα στό κύριο θέμα μας, ὅτι ὁ Ζωοποιός Σταυρός τοῦ Χριστοῦ ἀνέκαθεν δέσποζε στό Ἱερὸν Βῆμα, στήν Ἁγία Τράπεζα, καί διέλαμπε ὅταν ἦταν ἀνοιχτή ἡ Ὠραία Πύλη, τό Καταπέτασμα, καί τὰ παραπετάσματα τοῦ Κιβωρίου.

Στόν Ἅγιο Γεώργιο Θεσ/νίκης, Ροτόντα (4ος-5ος αἰ.), ἀπεικονίζεται ἓνας **μεγάλος Σταυρός** (πιὸ ψηλὸς ἀπὸ τοὺς ἀπεικονιζόμενους Ἁγίους), καί δίπλα του ἓνα Κιβώριον, τὸ ὁποῖον εἶναι τοῦ Ἀμβωνος ἢ τῆς Ἁγίας Τραπέζης.

Εἰκ. 10. Κιβώριον τοῦ Ἀμβωνος ἢ τῆς Ἁγίας Τραπέζης, καί μέγας Σταυρός. Ἅγ. Γεώργιος Ροτόντα (Θεσσαλονίκη), Μωσαϊκὸ ἀψίδος.²⁵

²⁵ Anthony **Cutler**, *Heavenly bodies – a monumental study of an early Byzantine masterpiece*, *Apollo* (The International Art Magazine), 6/8/2019 (13/11/2023).

Στήν Ἁγία Σοφία Κωνσταντινουπόλεως (537 μ.Χ.), πάνω ἀπό τήν Βασιλική Πύλη, ὑπάρχει ἔνθετη μαρμάρινη πλάκα, ὅπου ἀπεικονίζεται ὁ Ζωοποιός (διάλιθος μεταλλικός) Σταυρός δεσπόζων μέσα στοῦ Ιεροῦ Βῆμα, στοῦ Ιερόν Κιβώριον (μέ ἀνοιχτά τά παραπετάσματά του) τῆς Ἁγίας Τραπέζης (ἡ Ἁγία Τράπεζα δέν ἀπεικονίζεται γιά νά τονισθεῖ ὁ Ζωοποιός Σταυρός τοῦ Κυρίου).

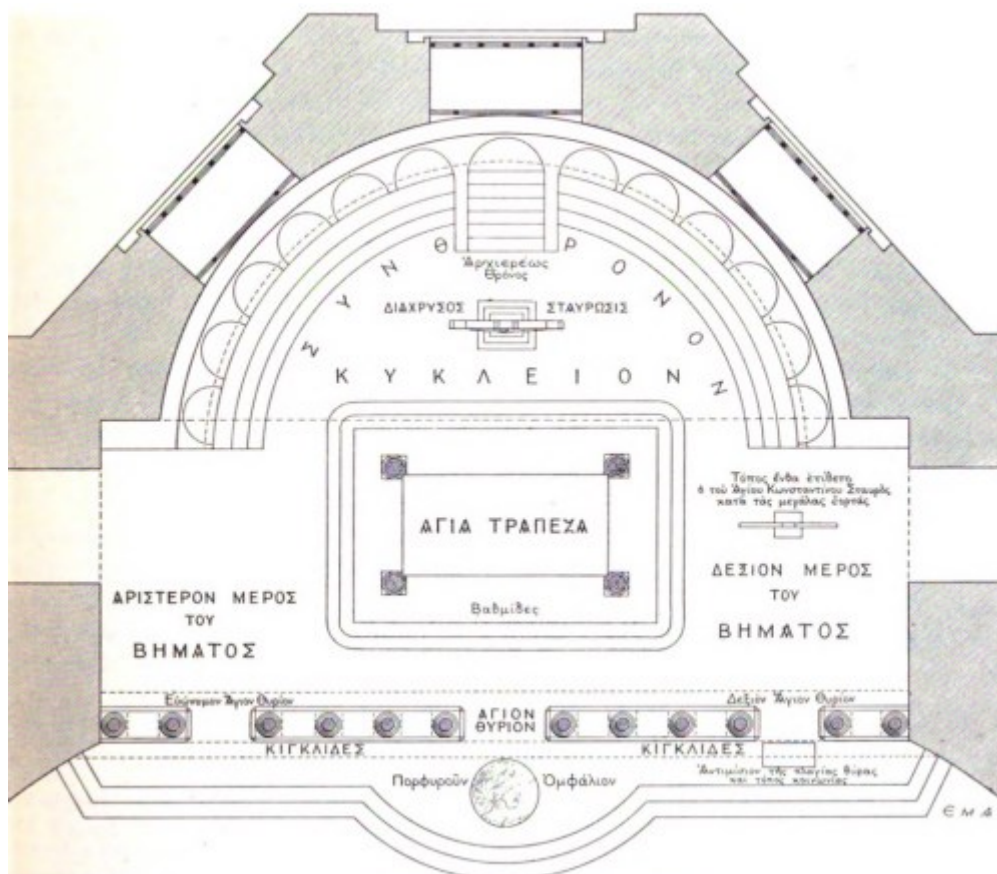

Εἰκ. 11. Ἁγία Σοφία, ἔνθετη μαρμάρινη πλάκα πάνω ἀπό τήν Βασιλική Πύλη.²⁶ Βλ. ἐπίσης Ἀντωνιάδου.²⁷

²⁶ [www.guidigo.com/Web/Hagia-Sophia-Guided-Tour-by-cultrex/ULuAkMJ85cs/Stop/5/ Inner-Narthex-and-the-Imperial-Gate](http://www.guidigo.com/Web/Hagia-Sophia-Guided-Tour-by-cultrex/ULuAkMJ85cs/Stop/5/Inner-Narthex-and-the-Imperial-Gate) www.wikiw. (πρόσβαση 5/4/2024).

²⁷ Εὐγενίου Μ. Ἀντωνιάδου, *Ἐκφρασις τῆς Ἁγίας Σοφίας*, Τόμος Β', ὁ.π., σσ. 17-18.

Στήν Ἀγία Σοφία Κωνσταντινουπόλεως (537 μ.Χ.) επίσης, υπήρχαν **7 Σταυροί** εντός τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καὶ τοῦ Τέμπλου, ὁ ἓνας πίσω ἀπὸ τὴν Ἀγία Τράπεζα **μπροστὰ ἀπὸ τὸν Πατριαρχικό θρόνο ὕψους 3.5 - 4 μέτρων**.²⁸ Καὶ ἄλλοι Σταυροί υπήρχαν στὸν Ναόν, καὶ στὸν τροῦλλο, καὶ στὸν Ἀμβωνα πάνω ἀπὸ τὸν δακτύλιο ἓνας στὴν Ἀνατολή καὶ ἓνας στὴν Δύση.

Σχ. 261. Διάγραμμα τῶν τοῦ Βήματος καὶ Ἱεροῦ, μεσοῦς τῆς 1' ἑκατοστατηρίδος. Κλίμαξ = 1:10.

Εἰκ. 12. Ἀγία Σοφία Κωνσταντινουπόλεως. Κάτοψις τοῦ Βήματος (τὸ Κιβώριον δὲν ἀπεικονίζεται).²⁹

Κατ' ἀκρίβειαν υπήρχε:

1. **Ἡ διάχρυσος Σταύρωσις μεταξύ Συνθρόνου καὶ Ἀγίας Τραπέζης**, ἔμπροσθεν μάλιστα τοῦ θρόνου τοῦ Πατριάρχου! Αὐτὴ ἡ διάχρυσος Σταύρωσις εἶχε ὕψος μεγαλύτερο

²⁸ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Νόβγκοροντ (Novgorod) Ἅγιος Ἀντώνιος (ἐπισκέφθηκε σὲ προσκύνημα, πρὸ τοῦ νὰ γίνῃ Ἀρχιεπίσκοπος, ὡς μοναχός, τὴν Ἀγία Σοφία τὸ 1200 μ.Χ., τέσσερα χρόνια πρὶν τὴν Ἀλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Φράγκους): «**Πίσω ἀπὸ τὴν Ἀγία Τράπεζα εἶναι ἓνας χρυσὸς Σταυρὸς πρὸς ὕψος ἀπὸ δύο ἄνδρες [...].** Πρὶν ἀπὸ αὐτὸν κρέμαται ἓνας ἄλλος χρυσὸς Σταυρὸς [...]

», εἰς W. R. Lethaby & H. Swainson, *The Church of Sancta Sophia Constantinople A Study of Byzantine Building*, 1894, σ. 104.

²⁹ Ἀντωνιάδου, *Ἑκφρασις τῆς Ἀγίας Σοφίας*, τ. Β', ὁ.π., σ. 125.

ἀπὸ δύο ἄνδρες (3.5+ μέτρα Σταυρός!) καὶ ἦταν γεμάτη μὲ πολύτιμους λίθους καὶ μαργαρίταις.²⁸

2. Πρὶν τὸν τεράστιον διάχρυσο Σταυρόν, κρεμόταν ἓνας ἄλλος χρυσὸς Σταυρὸς, μήκους 1.5 cubit (= 70 ἐκ.) ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκρέμοντο 4 χρυσὲς λυχνίες.³⁰
3. Ἀπὸ τὸ Κιβώριον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, κρεμόταν ἄλλος χρυσὸς σταυρὸς, καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν χρυσὸν σταυρόν ἐκρέματο ἓνα χρυσὸ περιστέρι (τὸ παλαιὸ ἄρτοφόριον).³¹
4. Στὸ δεξιὸ μέρος τῆς Ἁγίας Τράπεζας, σὲ μεγάλες ἑορτές ἐτίθετο ὁ τοῦ Ἁγίου Μεγάλου Κωνσταντίνου Σταυρὸς.^{29, 32}
5. Στὴν κορυφὴ τοῦ Κιβωρίου, ὑπῆρχε Σταυρὸς.³³
6. Στὴν κορυφὴ τοῦ ἐπιστυλίου τοῦ Τέμπλου, ὑπῆρχε Σταυρὸς.³⁴
7. Στὰ κεντρικὰ παραπετάσματα τοῦ Τέμπλου, ὑπῆρχε Σταυρὸς.³⁵

Ἀπὸ τοὺς ἄλλους Σταυροὺς ποὺ ὑπῆρχαν στὴν Ἁγία Σοφία, νὰ ἀναφέρουμε:

- τὸν μεγάλο Σταυρὸ στὸν τροῦλλο «ὁ φύλαξ τῆς Πόλεως» (μᾶλλον ψηφιδωτός),³⁶
- ἓναν μεγάλο πολύφωτο Σταυρὸ στὸν κεντρικὸ θά λέγαμε πολυέλεο,³⁷
- δύο ἀσημένιοι σταυροὶ ψηλά ποὺ ἔλαμπαν σὰν χίλια φῶτα στὰ μάτια,³⁸
- στὸν Ἀμβωνα, στὸν δακτύλιο τοῦ Ἀμβωνα³⁹ ψηλά, σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση ἦσαν δύο Σταυροί,⁴⁰ βλ. Εἰκ. 13.

³⁰ W. R. Lethaby & H. Swainson, *The Church of Sancta Sophia*, ὁ.π., σ. 104.

³¹ Ἐπίσης ἀπὸ τὸ Κιβώριον ἐκρέμοντο τὸ στέμμα τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, καὶ στέμματα ἄλλων Αὐτοκρατόρων. W. R. Lethaby & H. Swainson, *The Church of Sancta Sophia*, ὁ.π., σ. 73, κ.ά..

³² W. R. Lethaby & H. Swainson, *The Church of Sancta Sophia Constantinople A Study of Byzantine Building*, 1894, σ. 96.

³³ W. R. Lethaby & H. Swainson, *The Church of Sancta Sophia*, ὁ.π., σ. 48.

³⁴ W. R. Lethaby & H. Swainson, *The Church of Sancta Sophia*, ὁ.π., σ. 51.

³⁵ W. R. Lethaby & H. Swainson, *The Church of Sancta Sophia*, ὁ.π., σ. 47.

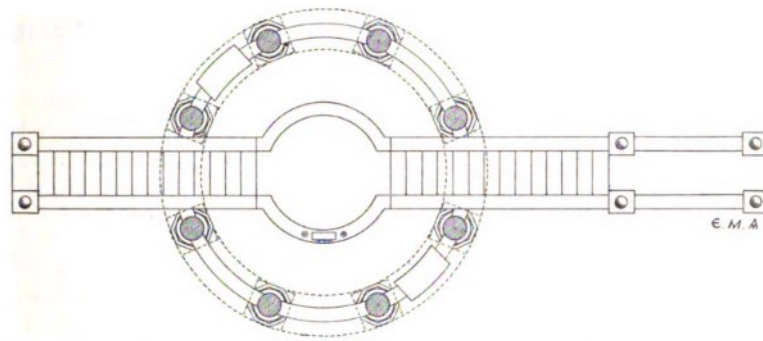
³⁶ W. R. Lethaby & H. Swainson, *The Church of Sancta Sophia*, ὁ.π., σ. 42.

³⁷ W. R. Lethaby & H. Swainson, *The Church of Sancta Sophia*, ὁ.π., σ. 50.

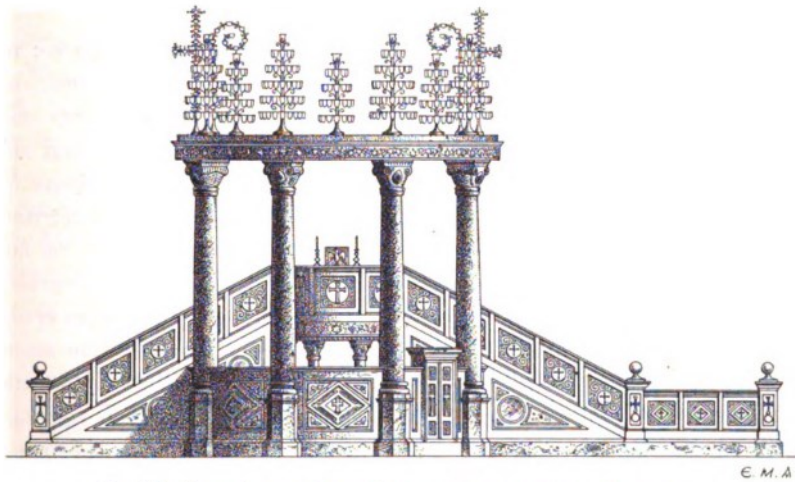
³⁸ W. R. Lethaby & H. Swainson, *The Church of Sancta Sophia*, ὁ.π., σ. 57.

³⁹ Βλ. *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, ...*, ὁ.π., κεφ. 9, σ. 95.

⁴⁰ W. R. Lethaby & H. Swainson, *The Church of Sancta Sophia*, ὁ.π., σ. 60.

Σχ. 242. 'Αποκατάσταση τοῦ διαγράμματος τοῦ δευτέρου τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἀμβωνος. Κλίμαξ=1½.

Σχ. 243. Ἀποκατάσταση τῆς μεσημβρινῆς προσόψεως τοῦ αὐτοῦ. Κλίμαξ=1½.

Εἰκ. 13. Ὁ 2^{ος} ἄμβων τῆς ἁγίας Σοφίας (563-1204).⁴¹ Ἐχουν ἀπεικονιστεῖ ἀπὸ τὸν Εὐγένιο Μ. Ἀντωνιάδη καὶ οἱ 2 Σταυροὶ σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση στὸν ἄνω δακτύλιο (ἐπιστήλιο) τοῦ Ἀμβωνος.

⁴¹ Βλ. *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἀγίας Τράπεζας, ...*, ὁ.π., κεφ. 80, σ. 294.

Ὁ Ζωοποιὸς Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ ἀνέκαθεν δέσποζε στὸ Ἱερὸν Βῆμα, στὴν Ἁγία Τράπεζα, στὰν ἦταν ἀνοιχτὴ ἡ Ὡραία Πύλη

Παρόμοια, ἀπὸ τὴν συλλογὴ Dumbarton Oaks⁴², βλέπουμε ἓνα ἅγιο Δισκοπότηρο, γυάλινο, Βυζαντινὸ, ποὺ χρονολογεῖται τέλη 6^{ου} με ἀρχὲς 7^{ου} αἰ..

Ἀπεικονίζεται τὸ Ἱερὸν Κιβώριον (τῆς Ἁγίας Τραπέζης) μετὰ Παραπετασμάτων (Βήλων), τὸν Ζωοποιὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ στὸ κέντρον τοῦ Βήματος⁴³, καὶ ἔνθεν κακεῖθεν δύο Ἀγγέλους.

Εἰκ. 14. Γυάλινο ἅγιο Δισκοπότηρον με ἀπεικόνιση Κιβωρίου Ἁγίας Τραπέζης μετὰ Παραπετασμάτων (βήλων), Dumbarton Oaks.

⁴² Dumbarton Oaks Collection, [BZ.1937.21](#).

⁴³ Εὐχομαι νὰ διορθωθοῦν ὅσοι βγάζουν τοὺς Σταυροὺς ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, καὶ δυστυχῶς εἶναι πολλοί.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (349 - 407 μ.Χ.) λέει γιὰ τὸν Σταυρό:

«Οὗτος [ὁ Σταυρός] ἐν τῇ Ἱερᾷ Τραπέζῃ, οὗτος ἐν ταῖς τῶν Ἱερέων χειροτονίαις, οὗτος πάλιν μετὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τὸ Μυστικὸν Δείπνον διαλάμπει», [PG 48, 826].⁴⁴

«Ὡσπερ γὰρ τὸ ὕδωρ βαστάζει τὴν γῆν, οὕτω καὶ ὁ Σταυρὸς βαστάζει τὴν οἰκουμένην», [PG 61, 34].

Βλ. περισσότερα εἰς τὸ Παράρτημα.

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος (329 - 390 μ.Χ.) λέει γιὰ τὸν Σταυρό:

«Εἰ τις μὴ προσκυνεῖ τὸν Ἑσταυρωμένον,⁴⁵ ἀνάθεμα ἔστω, καὶ τετάχθω μετὰ τῶν θεοκτόνων», [PG 37, 180].

«Κρείσσων ἄπορος πορευόμενος ἐν ἀπλότῃ αὐτοῦ (μία καὶ αὕτη τῶν παροιμιῶν σοφῶς ἔχουσα), ὁ πένης ἐν λόγῳ καὶ γνώσει, καὶ τοῖς ἀπλοῖς ῥήμασιν ἐπερειδόμενος, καὶ ἐπὶ τούτων ὥσπερ ἐπὶ λεπτῆς σχεδίας διασωζόμενος, ὑπὲρ στρεβλόχειλον ἄφρονα, τὸν ἀποδείξει λόγου θαρρόυντα σὺν ἀμαθίᾳ, καὶ κενοῦντα τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, πρᾶγμα τι λόγου κρείττον, διὰ τῆς ἐν λόγοις δυνάμεως, ἔνθα τὸ ἀσθενὲς τῆς ἀποδείξεως, τῆς ἀληθείας ἐστὶν ἐλάττωσις», [PG 36, 204].

«Χριστὸς ἀναξ κέλεται σε φυγεῖν ἐς λαῖτμα θαλάσσης, Ἡὲ κατὰ σκοπέλων, ἢ ἐσὺν ἀγέλην, Ὡς λεγεῶνα πάροιθεν ἀτάσθαλον. Ἄλλ' ὑπόεικε, Μὴ σε βάλῃ Σταυρῷ, τῷ πᾶν ὑποτρομέει.⁴⁶ Σταυρὸν ἐμοῖς μελέεσσι φέρω, Σταυρὸν δὲ πορείῃ, Σταυρὸν δὲ κραδίῃ. Σταυρὸς ἐμοὶ τὸ κλέος. Οὐ λήξεις λοχῶν με, κακόσχολε; οὐκ ἐπὶ κρημνοὺς, Οὐ Σόδομα βλέψεις, οὐκ ἀθέων ἀγέλας, Οἱ μεγάλην θεότητα διατμήξαντες ἔλυσαν, Ἄλλ' ἐπ' ἐμὴν πολιὴν, ἀλλ' ἐπ' ἐμὴν κραδίην; Αἰεὶ με δνοφεροῖσι νοήμασιν, ἐχθρὲ, μελαίνεις, Οὔτε Θεὸν τρομέων, οὔτε θυηπολίας»,⁴⁷ [PG 37, 1399-1401].

Σῶμα μὲ σῶμα μάχη μὲ τὸν Διάβολο ἔδινε ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ σὲ μεγάλα μέτρα φθάσαντες ἀγωνιστὲς τοῦ Χριστοῦ.⁴⁸ Σὲ μιὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς μάχες λέει ὁ Ἅγιος τοῦ

⁴⁴ Βλ. Βαρβάρα Χ. Γιαννακοπούλου, *Ὅπου Θυσιαστήριον ἐκεῖ καὶ ὁ Ἑσταυρωμένος*, 8/12/2023, [Ὁρθόδοξος Τύπος](#).

⁴⁵ Προφανῶς ἡ προσκύνησις τοῦ Ἑσταυρωμένου Χριστοῦ ὑποννοεῖ καὶ ἀντίστοιχη εἰκόνα ἢ Σταυρό.

⁴⁶ Δηλ. Ὑποχώρησε [Διάβολε] μὴ σὲ χτυπήσω μὲ τὸν Σταυρὸν ποὺ τὸν τρέμουν τὰ πάντα.

⁴⁷ Θυηπολία ἐννοεῖ τὴν Θεία Λειτουργία.

⁴⁸ «Ὁ Γέροντας σ' ὅλη του τὴ ζωὴ πολεμοῦσε στῆθος μὲ στῆθος μὲ τὰ δαιμόνια», Γέροντος Ἐφραίμ Φιλοθεΐτου, *Ὁ Ὁσῖος Γέροντάς μου Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής*, ἔκδ. Ἱ.Μ. Ἀγίου Ἀντωνίου Ἀριζόνας, 2020, σ. 119.

Διαβόλου ὅτι οὔτε τὸν Θεὸν τρέμει, οὔτε τίς Λειτουργίες ποὺ κάνει ὁ Ἅγιος! Τὸν Σταυρὸν ὁμῶς **φρίττει γὰρ καὶ τρέμει, μὴ φέρων καθορὰν αὐτοῦ τὴν δύναμιν**». ⁴⁹

Γιὰ αὐτὸ ὁ Ἅγιος φοβέριζε τὸν Διάβολο ὡς: **«ὑπόεικε, Μὴ σε βάλω Σταυρῶ, τῷ πᾶν ὑποτρομέει»**, καὶ ἄλλου ὡς: **«Ἐμοῦ δ' ἀπόσχου, μὴ σε τῷ Σταυρῷ βάλω, Ὅν πάντα φρίσσει καὶ τρέμει φόβῳ κράτους»**, [PG 37, 1401].

Μερικοὶ θὰ ποῦν παραμύθια, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ τρέμει ὁ Διάβολος τὸν Σταυρὸ καὶ νὰ μὴν τρέμει τὸν Θεόν; Ὁ Ἅγιος ἐννοεῖ ὅτι ὁ Διάβολος δὲν τρέμει τὸν Θεόν, ὅταν στήν μάχη του μὲ τὸν Διάβολο ὁ Ἅγιος **ἐπικαλοῦνταν** τὸν Θεόν, ὅπως τόσοι Γέροντες στὶς μάχες τους μὲ τὸν Διάβολο. ⁵⁰ **Οὔτε ἀκόμη τίς Λειτουργίες του ἔτρεμε! Τὸν Ζωοποιὸν Σταυρὸν ὁμῶς τοῦ Κυρίου φρίττει καὶ τρέμει, χάριτι Θεοῦ!** ⁵¹

Καὶ τινες τάλανες βγάζουν τὸν Ζωοποιὸν Σταυρὸν ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν καὶ ἐπ' αὐτῆς, ἐπειδὴ τοὺς ἐνοχλεῖ, γιὰ νὰ ἐπιδεικνύουν ἑαυτούς. Ὁ Σταυρὸς τοὺς ἐνοχλεῖ ἢ τὰ ταγκαλάκια;

Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος Αἰγίνης ὁ Θαυματουργός:

«μόλις εσήμεναι το σήμεντρον εισήρχετο μετὰ σπουδῆς ὁ Ἅγιος Νεκτάριος ἐκ τῆς θύρας τοῦ Ἱεροῦ καὶ πρῶτον ἔκαμε τρεῖς μετανοίας ἐμπροσθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ἡσπάζετο τὸ Ἱερὸν Ευαγγέλιον, τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν καὶ κατόπιν **«έτρεχεν» εἰς τὸν ὀπίσθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης ἐπὶ ξύλου κρεμάμενον Σωτήρα καὶ Λυτρωτὴν ἡμῶν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν καὶ κλίνων τὰ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος γόνατα, ἐνηγκαλίζετο τὸν Σταυρὸν καὶ με στεναγμούς ἀλαλήτους, με λυγμούς καὶ δάκρυα κατανύξεως ἡσπάζετο τὸν Τίμιον**

⁴⁹ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, [PG 96, 1032].

⁵⁰ «Εἶχαμε πάει ἐπίσκεψη μὲ τὸν γέροντα σὲ ἓνα πνευματικὸ τοῦ παιδί. Στὸ δωμάτιο ποὺ εἶχαν βάλει τὸν γέροντα νὰ κοιμηθεῖ, ἀκούγαμε πολὺ φασαρία ὅλη νύχτα. Τὸν ἀκούγαμε τὸν γέροντα νὰ λέει πολλὰς φορές: «Σὲ διατάζω στὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος νὰ φύγεις ἀπὸ ὅδω!». Τὸ πρῶτὸν τὸν ρωτήσαμε γιὰ τὸν θόρυβο καὶ μᾶς εἶπε: Εἶχα ἐπίσκεψη ἀπ' αὐτόν. Τό τί μοῦ ἔκανε δὲν περιγράφεται», *Γέροντας Εὐδόκιμος Μοναστερλῆς (+2004)*, ἔκδ. 2022, σ. 47.

⁵¹ Τέτοια δύναμη ἔδωσε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός στὸν Τίμιον καὶ Ζωοποιὸ Σταυρὸ Του. Λέει ὁ Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός: **«Ἐπειδὴ διὰ τοῦ ξύλου ἐθανάτωσε τὸν πρωτόπλαστον ὁ Σατανᾶς, διὰ τοῦτο ὁ Κύριος ἐνανθρωπήσας διὰ τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ Αὐτοῦ τὸν διάβολον καταπάτημα τῶν ποδῶν τοῦ ἀνθρώπου πεποίηκεν. Ὅσοι γὰρ ἔχουσι τὸ τοῦ Σταυροῦ σημεῖον, καταπατοῦσιν αὐτοῦ τὴν δύναμιν»**, [PG 96, 369].

Σταυρόν και ως να έβλεπε τον Ίδιον τον Χριστόν τον Βασιλέα του παντός, συνωμίλει δια της προσευχής.»⁵²

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός (675-749 μ.Χ.), λέει:

«Τί γὰρ διαφέρει Σταυρός μὴ ἔχων τὸ τοῦ Κυρίου ἐκτύπωμα τοῦ ἔχοντος;» [PG 94, 1172]

Δηλ. σέ τί διαφέρει ὁ ἀπλὸς ἢ διάλιθος ἢ μεταλλικός ἢ ξύλινος Σταυρός ἀπὸ τὸν Σταυρό ποὺ ἀπεικονίζει τὸν Χριστό; Ἡ σὲ τί διαφέρει ὁ Σταυρός τῆς Λιτανείας ἀπὸ τὸν Σταυρό μὲ τὸν Ἑσταυρωμένο;

«Εἰ σταυροῦ εἰκόνα ἐξ οἴασουν ὕλης κατασκευασθεῖσαν προσκυνῶ, Τοῦ σταυρωθέντος καὶ τὸν Σταυρὸν σωτήριον δεῖξαντος τὴν εἰκόνα οὐ προσκυνήσω;» [PG 94, 1272].

«καὶ ἐπὶ σταυροῦ ἐκ τῶν ποδῶν καὶ χειρῶν καὶ τῆς πλευρᾶς αἷμα ἐξέχεεν», [PG 95, 409].

«Ὡς περ γὰρ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ ἐγγράφως ἐκηρύχθη τὸ εὐαγγέλιον, οὕτως ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ ἀγράφως παρεδόθη τὸ εἰκονίζειν Χριστὸν τὸν σεσαρκωμένον θεὸν καὶ τοὺς ἁγίους, ὥς περ καὶ προσκυνεῖν τὸν σταυρὸν καὶ κατ' ἀνατολὰς ἐστῶτας προσεύχεσθαι», [PG 94, 1301].

«Ἐπειδὴ διὰ τοῦ ξύλου ἐθανάτωσε τὸν πρωτόπλαστον ὁ Σατανᾶς, διὰ τοῦτο ὁ Κύριος ἐνανθρωπήσας διὰ τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ αὐτοῦ τὸν διάβολον καταπάτημα τῶν ποδῶν τοῦ ἀνθρώπου πεποίηκεν. Ὅσοι γὰρ ἔχουσι τὸ τοῦ Σταυροῦ σημεῖον, καταπατοῦσιν αὐτοῦ τὴν δύναμιν», [PG 96, 369].

⁵² Από το βιβλίο του Αρχιμ. Τύχωνος Ανδρέου, Οσίου Φιλοθέου Ζερβάκου: Πῶς ἐγνώρισα τὸν Ἅγιον Νεκτάριον Πενταπόλεως, Λεμεσός, 2016 [Τὰς θύρας].

Ὁ Ἅγιος Συμεὼν Ἀρχιεπίσκοπος Θεσ/νίκης (+1429) λέει:

«ὁπισθεν τοῦ θυσιαστηρίου αὐτοῦ ἐξ ἀνατολῶν τὸ εὐλογημένον ὄργανον τῆς θυσίας ὁ θεὸς ἵσταται Σταυρὸς, τετραμερὴς ὧν διὰ τὸν ἐν αὐτῷ προσπαγέντα τε καὶ συνέχοντα, καὶ τὰ ἄνω τοῖς ἐπὶ γῆς ἐνώσαντα», [PG 155, 341D].

«λαμβάνει τὸν Τίμιον Σταυρόν, ὁπισθεν ἱστάμενον τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου», [PG 155, 641].

ὥς εἴρηται. Καὶ τὸ θυσιαστήριον εἰσελθὼν, κάκει
θυμιάσας, καὶ ἀποθέμενος τὸ θυμιατήριον, λαμβάνει
τὸν τίμιον σταυρόν, ὁπισθεν ἱστάμενον τοῦ ἱεροῦ
θυσιαστηρίου, μὴ προηγούμενων τινῶν, μὴ φώτων

Ἡ κα. Ἄννα Κακαδιάρη, ἀναφέρει ὅτι ἔχει καθιερωθεῖ ὁ Σταυρὸς ἤδη ἀπὸ τὸν 6^{ον} αἰ.:

«Ἡ τοποθέτηση μεγάλου ξύλινου επιζωγραφισμένου ἢ διάλιθου μεταλλικοῦ σταυροῦ ὁπισθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης στο Ἅγιο Βῆμα, ἡ οποία φαίνεται πως ἐπέδρασε καὶ στὴν εἰκονογράφηση σταυροῦ στὴν κόγχη τοῦ Ἱεροῦ Βήματος - αντιγράφοντας συχνὰ τοὺς μεταλλικοὺς σταυροὺς⁵³ ἔχει ἤδη καθιερωθεῖ ἀπὸ τὸν 6^ο αἰώνα,⁵⁴ διατηρήθηκε καὶ υποστηρίχθηκε σὲ ὅλη τὴν περίοδο τῆς Εἰκονομαχίας (726-842 μ.Χ.), ἀλλὰ καὶ τῆς οριστικῆς ἀναστήλωσης τῶν εἰκόνων (843μ.Χ.), καθὼς ὁ σταυρὸς προσλαμβάνει ευχαριστιακὸ νόημα, λόγω τῆς σύνδεσής του με τὸ μυστήριον τῆς Θείας Ευχαριστίας, τὸ οποίο τελεῖται στὴν ἁγία Τράπεζα καὶ τὸ οποίο συμβολίζει τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ στὸν Σταυρό». ⁵⁵ Βλ. ἐπίσης τὰ ἄρθρα τοῦ κ. Ἰωάννου Λίτινα,⁵⁶ καὶ τοῦ κ. Παναγιώτου Κατραμάδου,⁵⁷ κ.ἄ..

⁵³ B. Pitarakis, *Les croix reliquaires pectorales byzantines en bronze*, Paris 2006, σ. 30-34, 55-66, 105-107.

⁵⁴ G. Forsyth, K. Weitzmann, *Mount Sinai*, σ. 17, 18, πίν. 9, 134, Τ..

⁵⁵ Ἄννα Κακαδιάρη, Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἐντυπῆς ἐκδόσης τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Περιστερίου σχετικά με τὴν «Λανθασμένη θεολογικὰ καὶ αυθαίρετα μόνιμη τοποθέτηση τοῦ «Ἐσταυρωμένου τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς» μέσα στο Ἱερὸ Βῆμα καὶ πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα», *Ὁρθόδοξος Τύπος* (20/7/2024), *Τὰς θύρας* (27/7/2024).

⁵⁶ Ἰωάννης Λίτινας, Ὁ Ἐσταυρωμένος στό Ἱερὸ Βῆμα, 27/5/2023, *Τὰς θύρας*.

⁵⁷ Παναγιώτου Κατραμάδου, *Ἡ ἄκρα ταπείνωσις τοῦ Ἐσταυρωμένου εἰς Ἱερὰν Μητρόπολιν Περιστερίου – Β' Μέρος*, *Ὁρθόδοξος Τύπος*, 2/6/2023, φ. 2450.

Ὁ Καθηγητής καὶ Μητροπολίτης Περιστερίου Γρηγόριος, σὲ μιὰ ἄνευ προηγουμένου (στὴν γνωστὴ μας Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία) κατὰ μέτωπον ἐπίθεσιν στὸν Ἑσταυρωμένον Χριστόν (καὶ στὸν Σταυρόν) πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, ἔφτασε σὲ σημεῖο νὰ ἀμφισβητεῖ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Σταυροῦ πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα στὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν μέσω ἀτεκμηριώτων καὶ ἀνιστόρητων δικῶν του θέσεων, νὰ ἀπαιτεῖ νὰ πάνε οἱ Σταυροὶ καὶ τὰ Ἐξαπτέρυγα στὰ σκευοφυλάκια, καὶ τελικά οἱ Ἱερεῖς τῆς Μητροπόλεώς του, «οἱ περισσότεροι (ἀλλὰ ὄχι ὅλοι), μετακίνησαν ἀπὸ μόνοι τους [πρὸς τιμὴν τους] καὶ χωρὶς καμμία ἐκ μέρους μου ἐντολὴ σε ἄλλο ἀθέατο σημεῖο μέσα στὴν ἐκκλησία τὸν «Ἑσταυρωμένο τῆς Μ. Παρασκευῆς» (για νὰ μὴν ἀπαριθμοῦνται ορατὰ δύο).»⁵⁸

Τὸ «ζήτημα» τοῦ Μητρ. Γρηγορίου εἶναι ἄκυρον ἐξ ἀρχῆς, ὡς προσωπικὸ ad-hoc ἔργον θεολογικὰ καὶ πατερικὰ ἀτεκμηρίωτο καὶ ἐκκλησιαστικὰ ἀνιστόρητο.⁵⁹ Τὸ ἀληθινὸ ζήτημα εἶναι ὅμως ὅτι αὐτὴ ἡ ἐπιστολὴ του, παρέσυρε πολλοὺς Κληρικούς, ἀκόμη καὶ σπουδαγμένους σὲ Θεολογικὲς Σχολές.

Μία βάσις καὶ ἀφετηρία τοῦ Μητρ. Γρηγορίου, εἶναι **ὁ Ἰωάννης Φουντούλης** ποὺ μὲ τὶς ἀντιλήψεις καὶ ἰδεολογίες του σὲ διάφορα λειτουργιολογικὰ θέματα, προξένησε κι αὐτὸς διαφορὸς ἀντι-παραδοσιακοὺς νεωτερισμοὺς στὴν Ἐκκλησίαν μας.^{60, 61}

Ὅμως ἐν προκειμένῳ ὁ Μητρ. Γρηγόριος, ἴσως ἐν ἀγνοίᾳ του, δὲν δίνει τὴν συνολικὴ εἰκόνα τοῦ Φουντούλη.

Ναὶ μέν, ὁ Φουντούλης λέει γιὰ τὸν Ἑσταυρωμένο (λανθασμένα βέβαια).

⁵⁸ Ὁ Περιστερίου Γρηγόριος, *Συνοδευτικὸ Προσκλητικὸ Μήνυμα πρὸς τὸν Εὐσεβὴ καὶ Φιλόχριστο Λαὸ τοῦ Περιστερίου*, Ἀπρίλιος 2024, καὶ Ἑγκύκλιος Ἐπιστολὴ 1-2024, *Ἡ λανθασμένη θεολογικὰ καὶ αυθαίρετα μόνιμη τοποθέτησις τοῦ «Ἑσταυρωμένου τῆς Μ. Παρασκευῆς» μέσα στο Ἱερό Βῆμα καὶ πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα (στο ἐσχατολογικὸ σημεῖο τῆς ἐκκλησίας)*, 30/1/2024, +Ὁ Περιστερίου Γρηγόριος.

⁵⁹ Σεβ. Μητροπολίτου Κυθήρων Σεραφεῖμ, *Ἐπιστολὴ πρὸς Περιστερίου Γρηγόριον*, ἀρ. πρωτ. 341, 14/9/2024, ποὺ οὐσιαστικὰ ἀπαντᾷ καὶ ἀναιρεῖ τὴν Ἑγκύκλιον τοῦ Μητροπολίτου Περιστερίου Γρηγορίου γιὰ τὸν Σταυρόν τοῦ Κυρίου πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα. Στὸν Ὁρθόδοξο Τύπο, τιτλοφορήθηκε: «Θεολογικὴ ἐπιστηρίξις τῆς ὁπισθεν τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς τοποθετήσεως τοῦ Ἑσταυρωμένου Χριστοῦ», Ο.Τ. 14/10/2024.

⁶⁰ «Μὲ τὸ ἴδιο ὄραμα, αὐτὸ δηλαδὴ τῆς Λειτουργικῆς Ἀναγέννησης, ἄρχισε τὴν ἐπιστημονικὴ του διαδρομὴ καὶ ὁ Φουντούλης, ἀκολουθώντας ἀπὸ τὸ 1956 μὲ τὴν προτροπὴ τοῦ Τρεμπέλα μεταπτυχιακὲς σπουδὲς στὰ μεγάλα κέντρα τῆς περιφέρειας «Λειτουργικῆς Κίνησης», ποὺ προώθησαν τὴν «Λειτουργικὴ Ἀναγέννησις» σ' ὁλόκληρον τὸν χριστιανικὸ κόσμον, μὲ κύριο σταθμὸ βέβαια τὴν Β' Βατικανὴ Σύνοδο τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας», ὁμιλία καθ. Πέτρου Βασιλειάδη στὸ διεθνὲς συνέδριον πρὸς τιμὴν τοῦ καθ. Ἰωάννου Φουντούλη. Σελίδα «*Θεολογικὰ Δρώμενα*», 21/2/2014. (πρόσβασις 1/12/2023)

⁶¹ Γιά παράδειγμα, βλ. *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς, ...*, ὁ.π., κεφ. 19.6, σσ. 175-180.

ὅτι «κατασκευάζονται τεραστίων διαστάσεων σταυροί καί ἐσταυρωμένοι, [...] καί τίθενται μάλιστα ἀντιπαροδοσιακά πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα».⁶²

Ἐδῶ εἶναι δύο θέματα: α. οἱ «τεραστίων διαστάσεων» Σταυροί, καί β. ὅτι **τάχα** τίθενται ἀντιπαροδοσιακά πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα.

Τό α., τὸ μέγεθος τοῦ Σταυροῦ, εἶναι καθαρά **θέμα ὑποκειμενικόν**. **Βλ. τὸν μεγάλον Σταυρὸν στὸ μωσαϊκὸ στὸν Ἁγ. Γεώργιο Ῥοτόντα, Εἰκ. 10**, καί ἐπίσης παρακάτω ἀπὸ τὸ Μηνολόγιον τοῦ 11^{ου} αἰ., Εἰκ. 15.

Τό β. ὅτι τίθενται **τάχα** «ἀντιπαροδοσιακά πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα», αὐτὸ εἶναι **ἔλλειψις σχετικῶν γνώσεων τοῦ Ἰωάννου Φουντούλη**. **Αὕτῃ ἡ θέσις τοῦ Φουντούλη καταρρίπτεται** ἀπὸ ὅλες τὶς προηγούμενες ἀναφορὲς στὸ παρὸν ἄρθρο, βλ. σσ. 12-21 (ὑπῆρχε μεγάλος Σταυρὸς⁶³ πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα στήν Κωνσταντινούπολη, καί στήν ἀρχαία Ἐκκλησιαστικὴ Παράδοσιν), καί ἀπὸ τὸ ἄρθρο τῆς κας. Ἄννας Κακαδιάρη,⁵⁵ καί τοῦ κ. Ἰωάννου Λίτινα.⁵⁶

Ἀλλὰ πιὸ πάνω στήν σ. 51, λέει πάλι ὁ **Φουντούλης** τούτῃ τῇ φορᾷ γιὰ τὸν Σταυρὸ Λιτανείας, τὸ ὁποῖο ὁ Μητρ. Γρηγόριος **δὲν** τὸ ἀνέφερε:

«διακρίνουμε 1) Τὸ Σταυρὸ τῶν λιτανειῶν, ἀμφιπρόσωπο, ξύλινο ἢ μεταλλικόν, σύμβολο τῆς δόξης καί τῆς κατὰ τοῦ θανάτου νίκης τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Φέρει συνήθως, ζωγραφισμένη ἢ σκαλισμένη, τὴν Σταύρωση ἀπὸ τῆς μίας πλευρᾶς καί τὴν Ἀνάστασις ἀπὸ τῆς ἄλλης. Στηρίζεται σὲ κοντό, προπορεύεται στὴς Λιτανείας καί **τοποθετεῖται πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα**».⁶⁴

Ἄρα ὁ Φουντούλης φαίνεται μὲν (ἀθεολογῶν,¹ ἀνιστορήτως) ἀρνητικὸς στὸν Ἐσταυρωμένον πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, ἀλλὰ **εἶναι θετικὸς καί ἀπόλυτος**, στήν τοποθέτησιν τοῦ Σταυροῦ τῆς Λιτανείας πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα.

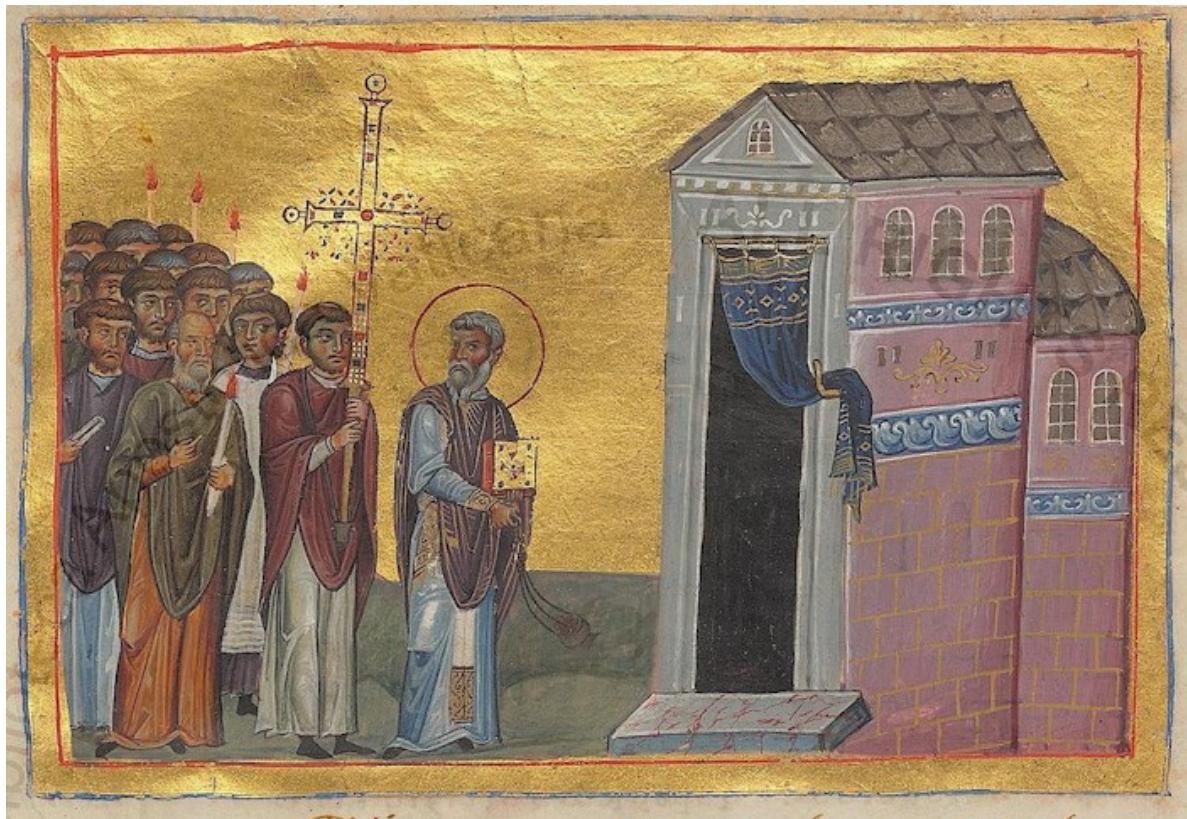
Ὁ Μητρ. Γρηγόριος δὲν τὸ ἀνέφερε αὐτό, ἀλλὰ αὐτὸς **θέλει καί τὸν Σταυρὸ τῆς Λιτανείας στὸ σκευοφυλάκιον!**⁶⁵

⁶² Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, *Λειτουργικὴ Α' - Εἰσαγωγὴ στὴ Θεία Λατρεία*, Θεσσαλονίκη 1993, σσ. 51-52.

⁶³ Στὴν ἀρχὴ μεταλλικὸς διάλιθος, ἀργότερα μὲ τὸν Ἐσταυρωμένον Χριστό. Ἄν σᾶς «πειράζει» ὁ Ἐσταυρωμένος (στὴν οὐσία τὰ ταγκαλάκια πειράζουν ὅχι ὁ γλυκύτατος Χριστός μας), ἀφήστε τὸν Σταυρὸν στήν θέσιν του, πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα. Ἀλλὰ τοὺς πειράζει καί ὁ Σταυρὸς! Δὲν θέλουν τίποτα πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα γιὰ νὰ μὴν τοὺς ἐμποδίζει ἀργότερα τὴν πρὸς Δυσμᾶς λειτουργία!

⁶⁴ Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, *Λειτουργικὴ Α' - Εἰσαγωγὴ στὴ Θεία Λατρεία*, Θεσσαλονίκη 1993, σ. 51.

⁶⁵ «Καὶ αὐτοῦ ἡ θέσις, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν λειτουργικὴν χρῆσιν τοῦ στίς ιερὰς πομπὰς καὶ λιτανείας, εἶναι στὸ σκευοφυλάκιον τοῦ ναοῦ», ὑποσ. 58.

Είκ. 15. Μηνολόγιον Βασιλείου του Β' - 11^{ος} αι. μ.Χ.. Λιτανεία μετά Σταυρού για την μνήμη του Σεισμού της 26^{ης} Ιανουαρίου (Vat.gr.1613).⁶⁶

Ὁ Μητρ. Γρηγόριος συνέχισε για τὸν Ἑσταυρωμένο, καὶ εἶπε ἄνευ τινὰς ἀποδείξεως, ἁγιοπατερικῆς τεκμηριώσεως ὅτι **τάχα**: «ἡ τοποθέτηση τοῦ «Ἑσταυρωμένου» πίσω ἀπὸ τὴν Ἀγία Τράπεζα εἶναι μια καθαρὰ δυτικὴ λατινικὴ πρακτικὴ που ἐμφανίστηκε πρῶτα στὴν Ἀνατολή μετὰ τὴς Σταυροφορίες καὶ τὴν Λατινοκρατίαν (11ος-13ος αι.), τὴν ὁποία υιοθέτησαν στὴν συνέχεια καὶ οἱ Προτεστάντες μετὰ τὴν Μεταρρύθμιση (1517)», ἐπίσης, «ἡ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας δὲν μνημονεύει τὴν θέση τοῦ Ἑσταυρωμένου πίσω ἀπὸ τὴν Ἀγία Τράπεζα ἢ στο βᾶθος τῆς κόγχης τοῦ Ἱεροῦ Βήματος. Αὐτὸ ἀποτελεῖ πρόσφατο ἔθος. Ἡ θέση τοῦ Ἑσταυρωμένου εἶναι ψηλά στο τέμπλο, στα λεγόμενα Λυπηρά».

Αὐτὰ ποὺ λέει δὲν εἶναι ἀλήθεια, ὅπως δὲν εἶναι καὶ τοῦ Φουντούλη ποὺ εἶπαμε. Καταρρίφθηκαν στὶς ἀναφορὲς προηγουμένως.

Στὴν Ἀγία Σοφία **ἐπτὰ (7) Σταυροὶ** ὑπῆρχαν ἐντὸς τοῦ Βήματος καὶ τοῦ Τέμπλου. Ἄλλοι δύο (2) ἐπάνω στὸν Ἄμβωνα, κ.ἄ., βλ. σ. 14, κ.έ., καὶ **οἱ Λατίνοι ἀπὸ ἐμᾶς πήραν τὸν Βυζαντινὸ Ἑσταυρωμένον** «Στὴν Ἰταλία, ἐν τούτοις, ὅπου μέχρι τὸ τέλος τοῦ 13οῦ αἰῶνα κυριαρχεῖ ἡ Βυζαντινὴ Τέχνη, πολὺ πρὶν τὴν κήρυξη τῶν σταυροφοριῶν διαπιστώνεται κατὰ κόρον ἡ ἀντι-

⁶⁶ [Wikimedia](#) (πρόσβαση 28/10/2024).

γραφὴ βυζαντινῶν Εσταυρωμένων κατὰ παραγγελίαν γιὰ τὸ Ἱερὸ Βῆμα, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς οὗς διασώζονται ἕως σήμερον, ἐνὺ υπάρχουν καλλιτέχνες ποὺ φημίζονται γιὰ τοὺς βυζαντινὴς τεχνοτροπίας Εσταυρωμένους, ὅπως ο Ἰζούντα Πιζάνο6 (1202-1258), τοὺς οὗς ἐπίσης τοποθετούσαν στὸ Ἁγιο Βῆμα, κατὰ τὴ βυζαντινὴ συνήθεια.»⁵⁵

Μὲ τὴν ἀνιστόρητη αὐτὴ ἱστορία, φαίνεται ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ Μητρ. Γρηγορίου εἶναι ἡ de facto ἀναγνώριση καὶ πρόσληψη τῶν ἱδεολογιῶν καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς, μὲ τὸ μάζεμα τῶν πιστῶν σὲ σύναξη, τοπικὴ καὶ διαδικτυακὴ (ποὺ φθάνει ἐκτὸς τῆς οἰκείας Μητροπόλεως) καὶ τὴν ἐγγραφὴ τῶν θέσεων τοῦ⁵⁹ στὶς ἄγραφες ψυχὲς τῶν ἀφελῶν, ἀπλῶν καὶ ἀσχέτων μὲ τὰ εἰδικὰ λειτουργιολογικά καὶ θεολογικά θέματα Κληρικῶν καὶ πιστῶν.

Μά, εἶναι ἀτεκμηρίωτη αὐτὴ τοῦ ἡ τοποθέτηση καὶ θέση, δὲν ἔχει ἀνάγκη τινος ἀποδείξεως!

Ὅμως ἡ ζημιὰ⁵⁹ στὶς ψυχὲς τῶν πιστῶν καὶ τῶν Κληρικῶν ἀκόμη ἔγινε καὶ συνεχίζει νὰ γίνεται ἐφόσον δὲν ἔχει ἀποσύρει τίποτα. Καὶ γιὰ αὐτὸ χρειάζεται -μάλιστα- ἀπόδειξη ἡ ἀτεκμηρίωτη ἱδεολογία ὅτι δὲν εἶναι ἔτσι!

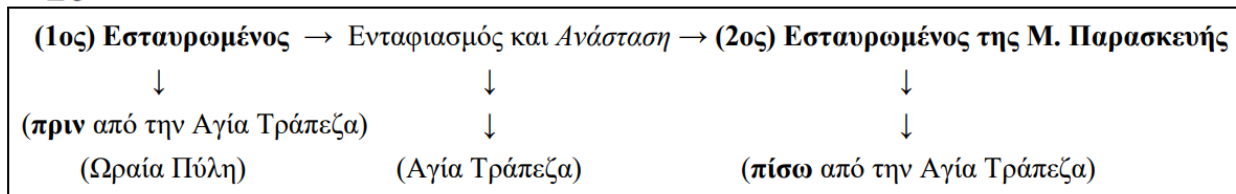
Λέει ἐπίσης ὁ Μητρ. Γρηγόριος παραπάνω· «... τὴν οὗοια υιοθέτησαν στὴν συνέχεια καὶ οὖ Προτεστάντες μετὰ τὴν Μεταρρύθμιση (1517)».

Μά ο἖ Προτεστάντες, Λατίνοι ἦσαν πρὶν τὴν Μεταρρύθμιση, δὲν παρεσύρθησαν ἀπὸ τοὺς Λατίνους! Ο἖ Προτεστάντες παρέσυραν τοὺς Λατίνους, ο἖ ὅποιοι γιὰ νὰ μὴ τοὺς χάσουν ἔγιναν σὲ ὀρισμένα σημεῖα προτεσταντικώτεροι τῶν Προτεσταντῶν, τελικά (ἐννοεῖται ἀφοὺ δὲν κρατήσανε ο἖ Λατίνοι τὴν Παράδοση) τοὺς ἔχασαν, καὶ ο἖ «δυὸ» τοὺς πλέον μαζί παρέσυραν καὶ συνεχίζουν νὰ παρασύρουν τοὺς δικοὺς μας, καὶ ἔτσι ἀλλοιώνεται χρόνον μὲ τὸν χρόνον ἡ Ἱερά μας Παράδοσις.

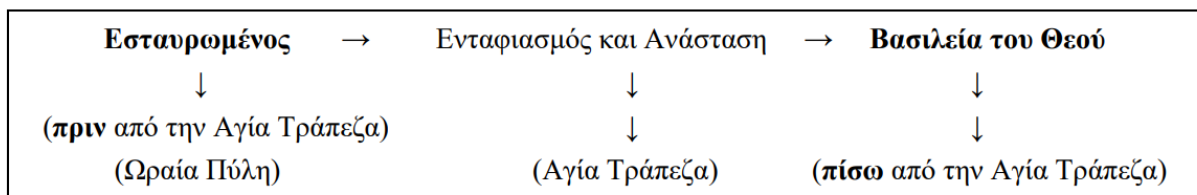
Άλλου, ο Μητρ. Γρηγόριος, όμιλεί για πρωτοφανή βαρύγδουπη «χωροταξική⁶⁷ λειτουργική διάταξη», βλ. τό διάγραμμα στην Εικ. 16, την όποίαν δέν την έχουμε δει σέ κανέναν Λειτουργιολόγο Καθηγητή ή Πατέρα τής Έκκλησίας, και πρώτη φορά άκούμε τόν όρο «χωροταξική λειτουργική διάταξη».

Στόν Φουντούλη, στο πεντάτομο μέ τις Άπορίες,⁶⁸ δέν βρήκαμε κάτι χωροταξικό (όσο μπορέσαμε και ψάξαμε). Στόν καθ. κ. Γ. Ν. Φίλια, στην Λειτουργική, ύπάρχει ό όρος χωροταξικός αλλά άναφέρεται όχι ως «χωροταξική λειτουργική διάταξη», αλλά ως «χωροταξική διάταξη τού έκκλησιαστικού σώματος»,⁶⁹ άσχετο μέ τό διάγραμμα τού Μητρ. Γρηγορίου. Ίσως από αύτή την άναφορά έδανείσθη, μετεποικήθη, και βγήκε ό όρος «χωροταξική λειτουργική διάταξη».

Δ 3

αντί του θεολογικά, μυσταγωγικά και λειτουργικά ορθού:

Εικ. 16. Πρωτοφανής «Χωροταξική λειτουργική διάταξη» τού Καθ. και Μητρ. Περιστερίου Γρηγορίου.⁵⁸

Σέ αύτήν την αυθαίρετον διάταξιν, Εικ. 16, τού Μητρ. Γρηγορίου παρατηρούμε τά εξής:

⁶⁷ Χωροταξία: είναι μια διαδικασία επέμβασης του πολιτικού στοιχείου στις διάφορες βαθμίδες ενός κοινωνικού σχηματισμού που έχει ως στόχο να ρυθμίσει τις αντιθέσεις στο χώρο, [Wikipedia](#) (πρόσβαση 31/10/2024).

⁶⁸ Ιωάννου Φουντούλη, Άπαντήσεις εις Λειτουργικές Άπορίες, τ. Α'-Ε', Άποστολική Διακονία.

⁶⁹ Γεώργιος Ν. Φίλιας, Λειτουργική «Η Θεία Εύχαριστία (μέχρι τόν 15ο αϊ.)», τ. Β', έκδ. Γρηγόρη, 2016, σ. 301.

A. Χωροέταξε τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ «πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα» (ἐκεῖ τὸν συμφέρει γιὰ τὴν θεωρία του).

Χωροταξία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ!

Δηλ. **περιορισμός καὶ ἐγκλωβισμός ἐν τόπῳ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ!**

Ἀφηρημένα λέει «πίσω», ποῦ ἐννοεῖ; Πάνω στὸ Σύνθρονον ποῦ ἡ ἴδια Ἐκκλησία στὴν Παράδοσιν τῆς κατήργησε ἐδῶ καὶ αἰῶνες καὶ δὲν ὑπῆρχε/ὑπάρχει πλέον, καὶ οἱ νεωτεριστές τὸ ἐπαναφέρουν (μὲ τὸν ὀβολὸ τοῦ Πιστοῦ) γιὰ αὐτοπροβολή καὶ θεαθῆναι; **Μήπως ἐπίσης ἐννοεῖ** **ὅτι καθήμενος ὁ Ἀρχιερεὺς στὸ Σύνθρονον κάθεται στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ;**

Καὶ ὁ Λαὸς ποῦ κάθεται;

Ἐκτὸς τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ὁ πιστὸς Λαὸς, ἀφοῦ δὲν εἶναι πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα.

Ὁ Περγάμου Ἰωάννης Ζηζιούλας λέει ὅτι ὁ Ναὸς εἰκονίζει τὸν χώρο τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ὄχι ἡ Κόγχη ποῦ λέει ὁ Μητρ. Γρηγόριος.

Ὁ Χριστὸς ὁμως μᾶς εἶπε **ὅτι «οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, οὐδὲ ἑροῦσιν ἰδοὺ ὧδε ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν»**, Λουκ. ιζ' 20-21.

Μέσα μας εἶναι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ στὸν Ἀρχιερέα, καὶ στὸν Κληρικό καὶ στὸν Πιστό, καὶ τὴν ζοῦμε Χάριτι Θεοῦ, ἂν καὶ ἐφόσον ἀγωνιζόμαστε Χάριτι Θεοῦ τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς Πίστεως (σύμφωνα μὲ τὴν Ὁρθόδοξον Παράδοσιν). Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἐντοπισμένη οὔτε ἐγκλωβισμένη ἐν τόπῳ (πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα) ποῦ τὴν θέλει «χωροταξικά» ὁ Μητρ. Γρηγόριος!

Στὰ ἀρχαῖα χρόνια, ὁ Ἐπίσκοπος μπορεῖ νὰ καθόταν στὸ Σύνθρονον (ὅταν ὑπῆρχε), ἀλλὰ μόνον στὰ Ἀναγνώσματα. Κατόπιν **οἱ ἴδιοι οἱ Ὁρθόδοξοι Ἐπίσκοποι κατήργησαν τὸ Σύνθρονον**. Στὴν Ἀναφορά, τὸ Ἱερὸ Βῆμα ἦταν κλειστό, ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια. Κλειστὰ τὰ βημόθυρα (Ὡραία Πύλη) καὶ τὸ Καταπέτασμα, καὶ τὰ Παραπετάσματα τοῦ Ἱεροῦ Κιβωρίου ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς. Βλ. σ. 2 κ.έ..

B. Τὸν Ἐσταυρωμένο Χριστό, τὸν ἔβγαλε πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, μαζί καὶ τὸν Σταυρόν Του, καὶ τὸν χωροέταξε πάνω ψηλά στὸ Τέμπλο (ἐκεῖ τὸν συμφέρει γιὰ τὴν θεωρία του), **τὸν δὲ Σταυρόν μὲ ἢ χωρὶς τὸν Ἐσταυρωμένον (καὶ τῆς Λιτανείας) τὸν μετακόμισε στὸ σκευοφυλάκιον τοῦ Ναοῦ.**⁵⁸

Δέν γνωρίζουμε κανέναν Άγιον νά συμβολίζει τόν Σταύρωσιν πάνω στοῦ ἐπιστύλιον τοῦ Τέμπλου. Οὔτε καί ὁ Μητρ. Γρηγόριος τὸ στηρίζει κάπου (ἄρα εἶναι μιὰ ἀκόμη **αὐθαίρετη θέση του**).

Στὴν Ἱστορία Ἐκκλησιαστικὴ καὶ Μυστικὴ Θεωρία, IEMΘ (Ἱστορία Μυσταγωγικὴ Ἐκκλησιαστικὴ),⁷⁰ λέει: «**Τὸ κιβώριον ἐστὶν ἔνθα ἐστὶν ἡ Σταύρωσις, ἀντὶ τοῦ τόπου ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Χριστός**», [PG 98, 389A], ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ Σταυρός στοῦ Κιβώριον δέν εἶναι «προσβάσιμος», λέει ἐνωρίτερον: «**Ἡ δὲ Κόγχη τοῦ θυσιαστηρίου, ἡ μετάθεσις ἐστὶ τοῦ Σταυροῦ**» [PG 98, 388C]!

Δηλαδή ἡ Σταύρωσις **συμβολίζεται** (δέν εἶναι) στοῦ Κιβώριον ἀκριβῶς πάνω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα (τὴν ὁποία περιέκλειε ὡς ἔχουμε πεῖ), καὶ μετατίθεται (καὶ εὑρίσκεται) **στὴν Κόγχη τοῦ Βήματος** (ὄχι στὸν τοῖχο τῆς Κόγχης, ἀλλὰ **στοῦ κέντρον αὐτῆς πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα**, βλ. Ἁγία Σοφία, Εἰκ. 12) γιὰ νὰ εἶναι «προσβάσιμη», καὶ ὄχι στὴν κορυφὴ τοῦ Τέμπλου ποὺ λέει ὁ Μητρ. Γρηγόριος. **Ἄκυρη** καὶ αὐτὴ ἡ χωροταξία τοῦ Μητρ. Γρηγορίου.

Ποιὸς θέλει νὰ γίνῃ τὸ κέντρον τῆς Λειτουργίας στὴν θέση τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Σταυροῦ του;

Ὅμως, ὁ Ἑσταυρωμένος Χριστός μας **εἶναι πανταχοῦ παρὼν, καὶ τὰ πάντα πληρῶν**, δέν χωροτάσσεται.

Λέει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος: «Τίς οὖν ἐστὶν ἡ παραβολή; Ἴδου ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν, φησί. **Πόθεν ἐξῆλθεν ὁ πανταχοῦ παρὼν, ὁ πάντα πληρῶν;** ἢ πῶς ἐξῆλθεν; Οὐ τόπω, ἀλλὰ σχέσει καὶ οἰκονομίᾳ τῇ πρὸς ἡμᾶς, ἐγγύτερος ἡμῖν γενόμενος διὰ τῆς κατὰ σάρκα περιβολῆς.», [PG 57, 467].

Καί, «Περιεπάτει, φησὶν, ὁ Θεὸς ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν. Τί λέγεις, εἰπέ μοι, **Περιεπάτει ὁ Θεός;** Οὐ περιεπάτει ὁ Θεός· πῶς γὰρ ὁ **πανταχοῦ παρὼν, καὶ τὰ πάντα πληρῶν;** ἀλλὰ τοιαύτην αἰσθησὶν ἐνέθηκε τῷ Ἀδὰμ, ἵν' ἑαυτὸν συστείλῃ, ἵνα μὴ διακεχυμένος ᾖ, ἵνα τὸ φυγεῖν καὶ κρυβῆναι μέρος τι τῆς ἀπολογίας προβάληται καὶ πρὸ τῶν ῥημάτων αὐτῶν.», [PG 49, 98].

Σὲ μερικὲς Ἐκκλησίες ὑπάρχουν 3 Ἑσταυρωμένοι στοῦ Τέμπλου, 1 Ἑσταυρωμένος πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα τοῦ Ναοῦ, 2 Ἑσταυρωμένοι πίσω ἀπὸ τὶς Ἁγίες Τράπεζες τῶν κλιτῶν, καὶ ἓνα μέγας Ἑσταυρωμένος στοῦ κέντρο καὶ ἀριστερὰ τοῦ Ναοῦ (Ρωσικὴ παράδοσις), συνολικά, 7 Ἑσταυρωμένοι, ὅπως στὸν Ρωσικὸ Καθεδρικό Ναὸ τῆς Παναγίας, Σάν Φραντσίσκο, ΗΠΑ

⁷⁰ Στὰ ἀρχαιότερα χειρόγραφα τὸ ἔργο ἀποδίδεται στὸν **Μέγα Βασίλειο**, καὶ στὰ ὕστερα στὸν **Ἅγιο Γερμανό Κων/πόλεως** (640-740), καὶ χρονολογεῖται τοῦ 7^{ου} αἰ. ἢ τοῦ πρώτου μισοῦ τοῦ 8^{ου} αἰ. (ἴσως καὶ τὸν 6^{ον} αἰ.).

(Ἅγιος Ἰωάννης Μαξίμοβιτς). Ἐκεῖ ποὺ σταθῇσεται ἡ αὐθαίρετη χωροταξία τοῦ Μητρ. Γρηγορίου;

Πρέπει νὰ γνωρίζουμε ὅτι,

Οἱ συμβολισμοὶ καὶ οἱ ἐρμηνεῖες τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ τοῦ Ναοῦ ἐγράφησαν ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπὸ τοὺς Πατέρες, ἀναφέρονται κυρίως στὴν ἐποχὴ ποὺ ἐγράφησαν, καὶ **ἐγίναν γιὰ νὰ συμβάλλουν πρωτίστως στὴν Ἱερατικὴ καὶ Λειτουργικὴ μόρφωση τῶν Κληρικῶν τῆς ἐποχῆς τους.**

Δὲν ἐγίναν οἱ συμβολισμοὶ τῆς Λειτουργίας γιὰ νὰ ἀφαιρέσει ὁ Μητρ. Γρηγόριος ἡ ὁποιοσδήποτε ἄλλος νεόκοπος, τὸν Σταυρὸν πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα μετὰ ἀπὸ 16+ αἰῶνες (πού κι αὐτὸ τὸ κάνει μέ δική του αὐθαίρετη διαρύθμιση), καὶ νὰ τοποθετεῖ κατηργημένα ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Ἐκκλησίαν Σύνθρονα!

Μερικοὶ ἐμπλέξαν τοὺς Συμβολισμοὺς, τὸν Χρόνο, καὶ τὴν Πραγματικότητα, κατὰ τὸ δοκοῦν, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὸν Περγάμου Ἰωάννη Ζηζιούλα,⁷¹ γιὰτί ἔτσι ἐξυπηρετεῖται ἡ αὐτοπροβολὴ τους στὴν Ἐκκλησίαν.⁷² Δὲν γνωρίζουν ὅμως ὅτι ὅσο περισσότερο αὐτοπροβάλλονται ιδίως στὴν Ἐκκλησίαν (ἔτσι εἶναι ὁ «τύπος τοῦ Πατρός τῶν ὄλων»);, τόσο ὁ κόσμος τοὺς ἀποστρέφεται, καὶ γιὰ αὐτὸ φεύγει κόσμος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν; Διότι, «**μισετὴ ἔναντι Κυρίου καὶ ἀνθρώπων ὑπερηφανία**», Σοφ. Σειράχ ι' 7.

Νομίζουμε, ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ Μητρ. Γρηγορίου δὲν εἶναι ὁ Φουντούλης, ἀλλὰ ὁ Ζηζιούλας.⁷¹

Στὸ τέλος τῆς Ἐγκυκλίου τοῦ ὁ Μητρ. Γρηγόριος ἐπικαλεῖται τοὺς 3 Ἱεράρχες, ἀπευθυνόμενος «ειδικὰ σε ὅλους εσὰς τοὺς ἀδελφούς μας πρόσφυγες με τὴν βαθιὰ πίστη, ποὺ φέρατε καὶ φέρετε αὐτὴν τὴν ὀρθόδοξη παράδοση καὶ ποὺ εγκατασταθήκατε στὴν Ελλάδα πρὶν ἀπὸ 100

⁷¹ Μητρ. Περγάμου Ἰωάννης Ζηζιούλας, *Συμβολισμὸς καὶ Ρεαλισμὸς στὴν Ὀρθόδοξη Λατρεία*, Σύναξη τ. 71, Ἰούλ.-Σεπτ. 1999, σσ. 6-21.

⁷² «Ὁ Ἱερεὺς μέσα στὴ Θεία Λειτουργία, πρέπει νὰ εἶναι σὰν τὸν ἀέρα. Τὸν ἀναπνεύουμε καὶ μᾶς ζωογονεῖ. Ἀλλὰ δὲν προκαλεῖ τὴν προσοχή, παραμένει διακριτικὰ ἀφανής», Ἀρχιμ. Μεθοδίου Κρητικοῦ, «Ὁ παπα-Γιώργης» - Ἀναφορὰ στὴ σεμνὴ ἱερατεία τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου Μεταλληνοῦ, Πειραιϊκὴ Ἐκκλησία, τ. 331, Δεκέμβριος 2020, σ. 29.

χρόνια, για να σας θυμίσω ότι οι πατρογονικές σας κοιτίδες δεν γνώρισαν ποτέ την ύπαρξη του «Εσταυρωμένου της Μ. Παρασκευής» πίσω από την Αγία Τράπεζα», **σε μια ακόμη προσπάθεια να προωθήσει την άθεολόγητη και άτεκμηρίωτη ανιστόρητη ιστορία του.**

Εικ. 17. Τέμπλο Ἱεροῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀγίας Φωτεινῆς Νέας Σμύρνης. Ἐσταυρωμένος πίσω ἀπὸ τὴν Ἀγία Τράπεζα.⁷³

Οἱ 3 Ἱεράρχες γράψαμε νωρίτερα (ἓνα μικρὸ δείγμα) τί ἀναφέρουν σχετικά μετὸν Σταυρό. Για παράδειγμα:

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος (329 - 390 μ.Χ.).

«Εἰ τις μὴ προσκυνεῖ τὸν Ἐσταυρωμένον,⁷⁴ ἀνάθεμα ἔστω, καὶ τετάχθω μετὰ τῶν θεοκτόνων», [PG 37, 180].

«Κρείσσων ἄπορος πορευόμενος ἐν ἀπλότητι αὐτοῦ (μία καὶ αὕτη τῶν παροιμιῶν σοφῶς ἔχουσα), ὁ πένης ἐν λόγῳ καὶ γνώσει, καὶ τοῖς ἀπλοῖς ῥήμασιν ἐπερειδόμενος, καὶ ἐπὶ τούτων

⁷³ Facebook Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίας Φωτεινῆς Νέας Σμύρνης, 21/7/2019, (πρόσβαση 4/11/2024).

⁷⁴ Προφανῶς ἡ προσκύνησις τοῦ Ἐσταυρωμένου Χριστοῦ ὑποννοεῖ καὶ ἀντίστοιχη εἰκόνα ἢ Σταυρό.

ὥσπερ ἐπὶ λεπτῆς σχεδίας διασωζόμενος, ὑπὲρ στρεβλόχειλον ἄφρονα, τὸν ἀποδείξει λόγου θαρβρόντα σὺν ἀμαθία, καὶ **κενοῦντα τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ**, πράγμα τι λόγου κρεῖττον, διὰ τῆς ἐν λόγοις δυνάμεως, ἐνθα τὸ ἀσθενὲς τῆς ἀποδείξεως, τῆς ἀληθείας ἐστὶν ἐλάττωσις», [PG 36, 204].

Εἰκ. 18. Πατριαρχικὴ Λειτουργία στὸν Ἅγιο Νικόλαο στὰ Μύρα τῆς Λυκίας. Ὁ Ἐσταυρωμένος Χριστός τοποθετήθηκε πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, πάνω στό ἀρχαῖο πολὺβαθμο Σύνθρονον.⁷⁵ Βλ. ἐπίσης, Εἰκ. 2, Εἰκ. 30.

⁷⁵ *Νυχθήμερον*, 6/12/2023 (πρόσβαση, 4/11/2024).

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (349 - 407 μ.Χ.).

«Οὗτος [ὁ Σταυρός] ἐν τῇ Ἱερᾷ Τραπέζῃ, οὗτος ἐν ταῖς τῶν Ἱερέων χειροτονίαις, οὗτος πάλιν μετὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τὸ Μυστικὸν Δείπνον διαλάμπει», [PG 48, 826].⁷⁶

«Οὐχὶ Παῦλος βοᾷ καθ' ἐκάστην ἡμέραν λέγων, καὶ οὐκ αἰσχύνεται; «Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσι δὲ μωρίαν;», [PG 52, 515].

«Ἄν τοίνυν εἴποι σοί τις τῶν Ἰουδαίων· Τὸν ἐσταυρωμένον προσκυνεῖς⁷⁴; εἰπὲ φαιδρᾷ καὶ μεγάλη τῇ φωνῇ, καὶ γεγηθότι τῷ προσώπῳ· Ναὶ, καὶ προσκυνῶ, καὶ οὐ παύσομαι προσκυνῶν», [PG 52, 839].

Ὅμιλεῖ ἐπίσης ὁ Μητρ. Γρηγόριος, γιὰ τὴ «Λειτουργικὴ [τάχα] ἀναγέννηση που επιχειρεῖ ἐδῶ καὶ μία 25ετία τώρα (ἀπὸ το 1999 [ἀπὸ τὸν ἀρχιεπ. Χριστόδουλο δηλαδή]), ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Εκκλησίας τῆς Ελλάδος».

Μᾶλλον δὲν ἐπιχειρῆται Λειτουργικὴ τάχα Ἀναγέννηση ἀπὸ σύνολη τὴν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ελλάδος,^{77, 78} οὔτε φαίνεται νὰ ἔχουν ὅλοι λόγο στίς «εἰδικές» Συνοδικές Ἐπιτροπές.

⁷⁶ Βλ. Βαρβάρα Χ. Γιαννακοπούλου, Ὅπου Θυσιαστήριον ἐκεῖ καὶ ὁ Ἐσταυρωμένος, 8/12/2023, Ὁρθόδοξος Τύπος.

⁷⁷ Σεβ. Μητρ. Ναυπάκτου καὶ Ἀγίου Βλασίου κ. Ἱερόθεος, Ἡ Θεολογία τῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως, Ὁρθόδοξος Τύπος, τ. 1644, 26/5/2006, σ. 3.

⁷⁸ Τὸ ἀθέατον τῆς Ἀγίας Τράπεζας, ..., ὁ.π., κεφ. 18 - 21.

Ἡ Λειτουργικὴ Κίνησις, τάχα Ἀναγέννησις ἢ Ἀνανέωσις, τῷ ὄντι ὅμως Λειτουργικὴ Ἀλλοτρίωσις, εἶναι Δυτικόφερτη, Λατινίζουσα καὶ Προτεσταντίζουσα κίνησις (!)^{79, 80} καὶ ἔχει ἐπιφέρει - ὡς μὴ ὠφελε - ἤδη συντριπτικὴ ἀλλοίωσις στήν Λατρεία μας, καὶ στήν Τάξιν τῆς Ἐκκλησίας μας μέ:

τὴν προστεσταντίζουσα ἀντίληψιν τῆς Θείας Λειτουργίας, καὶ ἐν γένει τῆς Θείας Λατρείας,^{77, 80}
τὸν διαρκὲ κλονισμό τῶν κιόνων τῆς ζώσας Ἱερᾶς Παραδόσεως, γιὰ νὰ περάσουν τὰ δικά τους,⁸¹
τὴν ἀφαίρεσις τοῦ Ἑσταυρωμένου,⁵⁸
τὴν ἀφαίρεσις τῶν Ἑξαπτερύγων, τοῦ Ἀρτοφορίου,⁵⁸
τὴν πρὸς τὴν Δύση (πρὸς τὸν λαόν) τέλεσις τῆς Λειτουργίας (!) σάν τὸν ἀρχιαιρεσιάρχη Λούθηρο, τοὺς Λατίνους καὶ Προτεστάντες,
τὶς ὑπαίθριες Λειτουργίες, στὰ πρότυπα τῶν Λατίνων, Παπικῶν,
τὴν ἄτεμπλη, καὶ ἐκτὸς τοῦ Ἱεροῦ Βήματος τέλεσις τῆς Θείας Λειτουργίας,
τὴν ἐκπόμπευσι καὶ διαπόμπευσι τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας, μὲ τὶς Λειτουργίες στὸν Σολέα,
τὴν ἐκπόμπευσι καὶ διαπόμπευσι τοῦ Μυστηρίου μὲ τὴν τέλεσις «ὑποδειγματικῶν» Λειτουργιῶν, τάχα γιὰ μαθητές, καὶ ἀνάρτησις φωτογραφιῶν σὲ ὅλο τὸ διαδίκτυο,
τὴν ἐκπόμπευσι καὶ διαπόμπευσι τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας μὲ τὶς κάμερες καὶ τὶς φωτογραφίες μέσα στό Ἱερό Βῆμα, ἀκόμη καὶ φωτογραφίες τῆς τελέσεως τοῦ Μυστηρίου, καὶ τῆς Προσκομιδῆς,
τὴν τέλεσις τῶν Μνημοσύνων ἀπὸ τὴν Ὡραία Πύλη στραμμένοι πρὸς τὴν Δύση (πρὸς τὸν λαόν), ὅμως καὶ τὰ Μνημόσυνα Προσευχὴ εἶναι (!)⁸² καὶ ὁ Ἱερεὺς κατὰ παράδοσιν πρέπει νὰ πηγαίνει στὸ τραπέζι τοῦ Μνημοσύνου καὶ νὰ τελεῖ τὴν Ἀκολουθία προσευχόμενος πρὸς τὴν Ἀνατολή,

⁷⁹ Βλ. [Wikipedia](#), "The Liturgical Movement was a 19th-century and 20th-century movement of scholarship for the reform of worship. It began in the Catholic Church and spread to many other Christian churches including the Anglican Communion, Lutheran and some other Protestant churches." (πρόσβασις 28/10/2024).

⁸⁰ Πρωτοπρ. Θεόδωρος Ζήσης, *Νεοβαρλααμισμὸς ἢ «Λειτουργικὴ Ἀναγέννησις»*, Θεοδρομία τ.Δ4, 2002, σ. 463.

⁸¹ *Σταματεῖστε τοὺς Πειραματισμοὺς στήν Θεία Λατρεία, στήν Θεία Λειτουργία, στό Τυπικόν*, α' ἔκδοσις, 29/5/2024.

⁸² Ἅγιος Μέγας Βασίλειος, «Πάντες μὲν ὁρώμεν κατ' ἀνατολὰς ἐπὶ τῶν προσευχῶν», [PG 32, 189C], Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, «προσκυνεῖν τὸν σταυρὸν καὶ κατ' ἀνατολὰς ἐστῶτας προσεύχεσθαι», [PG 94, 1301].

τὴν τέλεση ὁμοίως τοῦ Ἁγιασμοῦ, καὶ τοῦ Μεγάλου Ἁγιασμοῦ πρὸς τὴν Δύση (!)

τὴν τέλεση τῆς Ἀρτοκλασίας πρὸς τὴν Δύση (!)

τὴν νεωτεριστικὴ κατασκευὴ τῆς Ὡραίας Πύλης, μὲ πλάτος ...λεωφόρου,⁸³

τὴν τέλεση ἀπαράδοτων Λειτουργιῶν ποὺ δὲν εἶναι τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας μας, τὴν νομιζόμενη Λειτουργία τοῦ Ἰακώβου, ποὺ δὲν εἶναι τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ τέλους τοῦ 4^{ου} μὲ ἀρχές τοῦ 5^{ου} αἰ. μ.Χ., καὶ οἱ Λειτουργίες Ἰακώβου ποὺ τελοῦνται εἶναι «Λειτουργικοὶ αὐτοσχεδιασμοί»,

τὸ χαμηλὸ Δυτικόφερτο τέμπλο, ἐνῶ ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ποτέ δὲν εἶχε χαμηλὸ Τέμπλο,⁸⁴

τὸ ἄτεμπλο Βῆμα, στὰ πρότυπα τῶν Λατίνων καὶ τῶν Προτεσταντῶν, βλ. Εἰκ. 9,

τὸ κατάντημα τοῦ Ἱεροῦ Βήματος κέντρου διερχομένων, φωτογράφων καὶ ἀσχέτων,

τὴν μὴ ἐγκατάστασιν τῶν πατροπαράδοτων εὐρύχωρων Κιβωρίων περὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης,⁸⁵

τά διαρκῶς ἀνοιχτὰ Βημόθυρα στὴν Θεία Λειτουργία καὶ στὶς Ἀκολουθίες,⁷⁸

τὴν διαρκῶς ἀνοιχτὴ Ὡραία Πύλη, ἀκόμη καὶ στὴν Προηγιασμένη Θεία Λειτουργία,⁷⁸

τὸ ἀνοιγμα τῆς Ὡραίας Πύλης στὴν Ἁγία Ἀναφορά, τὴν ἀθέτηση τῆς Ἀποστολικῆς Παραδόσεως τοῦ Καταπετάσματος δηλ. τοῦ ἀθεάτου τῆς Ἁγίας Τράπεζας στὴν Ἁγία Ἀναφορά,⁷⁸

τὶς ἔκφωνες διὰ μεγαφῶνων Προσευχές τῶν Ἱερέων (ἀντὶ μυστικῶς), ποὺ δὲν ἀφήνουν τὸν πιστὸ Λαὸ νὰ προσευχηθεῖ,⁸⁶

τὴν ἔκφωνον προσευχὴν ἑνὸς Ἱερέως καὶ οἱ λοιποὶ Συλλειτουργοὶ νὰ ἀκοῦνε (ποὺ εἶναι ἡ προσευχή τους);⁸⁷

⁸³ Βλ. ἀργότερα, ὑποσ. 106, βλ. Εἰκ. 37, καὶ ἐπίσης, *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, ...*, κεφ. 40.

⁸⁴ *Ὅτι τὸ χαμηλὸ Τέμπλο κυρίως, καὶ ἡ ἀνοιχτὴ Ὡραία Πύλη, ἐμποδίζουν τὸν πιστὸν Λαὸν νὰ προσευχηθεῖ, καὶ πόσο κακὸ κάνει στοὺς Ἱερεῖς*, [PDF], α' ἔκδοσις (ν.1.1), 31-30/5/2024.

⁸⁵ Βλ. Εἰκ. 21, ἐπίσης, βλ. Μητρ. Μόρφου Νεόφυτος· «*Δεξιὰ καὶ ἀριστερά τοῦ Ἱεροῦ Κιβωρίου ἐκρέμαντο βῆλα, δηλαδὴ ὑφασμάτινες κουρτίνες. Καὶ τοῦτο γιὰ νὰ μὴν βλέπουν τὰ τελούμενα ἀπὸ τὸν λειτουργοῦντα Ἱερέα ἢ Ἀρχιερέα ὅπου ὑπῆρχε οἱ παριστάμενοι, οὔτε αὐτοὶ νὰ βλέπουν τοὺς ἄλλους καὶ νὰ περισπῶνται*», *Σύγχρονοι (Ἅγιοι) Γέροντες καὶ οἱ Μυστικὲς Εὐχές*, 8/2/2022. — Ἡ Παράδοσις ἀκόμη τηρεῖται στὸ Ἅγιον Ὄρος. Βλ. *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, ...*, ὁ.π., κεφ. 18 - 22. Κανονικὰ ἐκρέμαντο βῆλα καὶ στὶς 4 πλευρές ποὺ ἔκλειναν.

⁸⁶ Βλ. τό, *Ὁ ἸΘ' Κανὼν τῆς Συνόδου τῆς Λαοδικείας (364), καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν Λειτουργικῶν Εὐχῶν*, τό, *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, ...*, τό, *Εὐχές τῶν Κατηχουμένων (Εὐχὴ διὰ Προσφωνήσεως, Συναπτῇ)*. Πόσοι προσεύχονται παράλληλα καὶ ταυτόχρονα; *Ἀναφορὴ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ περὶ Προσευχῆς στὴν Λειτουργία*, τό, *Εὐχές τῶν Κατηχουμένων (Εὐχὴ διὰ Προσφωνήσεως, Συναπτῇ)*. Πόσοι προσεύχονται παράλληλα καὶ ταυτόχρονα; *Ἀναφορὴ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ περὶ Προσευχῆς στὴν Λειτουργία*, καὶ τό, *Ποιοῦντος τοῦ Διακόνου τὴν Εὐχὴν, ὁ Ἱερεὺς ἐπεύχεται τὴν Εὐχὴν*, μεταξύ ἄλλων.

⁸⁷ Βλ. *Ἱερατικὸν Συλλεῖτουργον - σύγκρισις διατάξεων, Ἱερατικῶν, καὶ σχόλια*, [PDF], [PDF], 21/12/2022.

τὸν ἔκφωνο Καθαγιασμό τῶν Τιμίων Δώρων (καὶ νὰ μὴν ἀφήνουν τὸν Λαὸν νὰ προσευχηθεῖ οὔτε σὲ αὐτὴν τὴν ἱερὴ στιγμή!), καὶ τὰ Ἀμὴν τοῦ Καθαγιασμοῦ στὸν Λαὸ καὶ στοὺς Ψάλτες, λές καὶ ἔχουν ὁ Λαὸς καὶ οἱ Ψάλτες Ἱερωσύνη, ...σὰν τοὺς Προτεστάντες· τὰ Ἀμὴν αὐτὰ εἶναι μόνον τῆς Ἱερωσύνης, τῶν Ἱερέων, καὶ κατ' οἰκονομίαν τῶν Διακόνων (δεῖτε τὸ Ἱερατικόν),⁸⁸

τὸ δασκάλεμα τῶν Ψαλτῶν, νὰ μὴ ψάλλουν τὸ *Σὲ ὑμνοῦμεν*, νὰ τὸ λένε τροχάδην ἢ μετὰ τὸν Καθαγιασμό, γιὰ νὰ ἀκούγεται ὁ ἔκφωνος Καθαγιασμός (!),

τὴν υἱοθέτηση τοῦ νεωτεριστικοῦ Ἱερατικοῦ τοῦ π. Παπαγιάννη (2002-σήμερα),⁸⁹

τὴν συντόμευση τοῦ Ὁρθρου (δηλ. τῆς Κατήχησης), καὶ τὴν ὑπερ-μεγέθυνση τοῦ χρόνου τῆς Λειτουργίας,

τὴν ἐπαναφορὰ τῶν καταργηθέντων Συνθρόνων στὸ Βῆμα, παραμερίζοντας ἀκόμη καὶ τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου,

τὴν διαρκὴ πρόκληση τῆς προσοχῆς τοῦ Λαοῦ στοὺς Ἱερεῖς,^{90, 18}

τὰ «Ὅλοι μαζί» τῶν αἰδῶν, γιὰ νὰ κόβουν τακτικὰ τὴν προσευχὴ τοῦ πιστοῦ Λαοῦ,¹⁸

τὰ πολλὰ καὶ ὑπερπληθῆ Συλλειτουργγα, καὶ Ἀρχιερατικά Πολυσυλλειτουργγα (μὲ τὶς χιλιάδες φωτογραφίες καὶ φλάς), καὶ νὰ μένουν ἀλειτούργητοι Ναοί, Ἑνορίες, καὶ Χωριά, καὶ οἱ παπποῦδες νὰ μένουν ἀλειτούργητοι σὲς Ἑνορίες ποὺ ἔχτισαν μὲ τὸν ὀβολό τους, (πόσες Κυριακές, τὸν χρόνο, χρειάζονται γιὰ νὰ ἐλέγξει ὁ Ἐπίσκοπος πῶς τελεῖ τὴν Λειτουργία ὁ κάθε Πρεσβύτερός του, σὲ κάθε ἐνορία, καὶ πατρικῶς νὰ τὸν νουθετήσῃ ἀναλόγως; Ποῦ ὁ χρόνος τότε γιὰ Ἀρχιερατικά Πολυσυλλειτουργγα;)

τὴν συνοδικὴ καταπάτηση τῶν Πρεσβειῶν Χειροτονίας (ἀπὸ τὸ 1929),⁹¹ καὶ νὰ βλέπει κανεὶς νεαροὺς «ψιλῶ ὀνόματι» Ἀρχιμανδρίτες νὰ προΐστανται πολιῶν ἐγγάμων Κληρικῶν, ποὺ πρὶν λίγο τοὺς εἶχαν Διακόνους στὴν Ἑνορία τους (!),

τὴν κατάντια τῶν φωτογραφιῶν καὶ τῶν φλάς στοὺς Ναοὺς, ριπές φωτογραφιῶν σὲ κάθε κίνηση τοῦ Ἀρχιερέως, σὲ σημεῖο νὰ διερωτώνται οἱ πιστοί· τὰ Συλλειτουργγα, ἀκόμη καὶ οἱ ἐπισκέψεις

⁸⁸ Βλ. *Τὰ τρία Ἀμὴν (Ἀμὴν, ἀμὴν, ἀμὴν) εἰς τὴν μυστικὴν στιγμήν τῆς εὐλογήσεως τοῦ Ἁγίου Ἄρτου καὶ τοῦ Ἁγίου Ποτηρίου*, 8/11/2020 (27/10/20).

⁸⁹ Βλ. *Ἱερατικόν Συλλειτουργγον - σύγκρισις διατάξεων, Ἱερατικῶν, καὶ σχόλια*, [PDF], [PDF], 21/12/2022, βλ. *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, ...*, ὁ.π., κεφ. 19 - 22, σσ. 166-191.

⁹⁰ «Ὁ Ἱερεὺς μέσα στὴ Θεία Λειτουργία, πρέπει νὰ εἶναι σὰν τὸν ἀέρα. Τὸν ἀναπνεύουμε καὶ μᾶς ζωογονεῖ. Ἀλλὰ δὲν προκαλεῖ τὴν προσοχή, παραμένει διακριτικὰ ἀφανής», Ἀρχιμ. Μεθοδίου Κρητικοῦ, «Ὁ παπα-Γιώργης» - Ἀναφορὰ στὴ σεμνὴ ἱερατεία τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου Μεταλληνοῦ, Πειραιϊκὴ Ἐκκλησία, τ. 331, Δεκέμβριος 2020, σ. 29.

⁹¹ *Ἡ ἐγκύκλιος τῆς Δ.Ι.Σ. τοῦ 1929 "Οἱ Ἀρχιμανδρίται προηγούνται τῶν οφφικιοῦχων Πρεσβυτέρων ἐν ταῖς Ἱεραῖς Ἀκολουθίαις"* - Εμπόδιο στὶς Ἱερατικὲς κλίσεις; (π. Ἐλευθέριος Χαβάτζας), 15/3/2011.

στό Άγιον Όρος, γίνονται για τις φωτογραφίες, και την ανάρτησή τους στα ειδησεογραφικά πρακτορεία;

τὸ «ἄδειασμα» τῶν Ψαλτῶν στοὺς τοίχους τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ κεντρικὸν κλίτος ποὺ εἶναι ἡ Παράδοσις, γιὰ νὰ γίνῃ «εὐάερος» ὁ Σολέας,⁹²

τὴν μίξη ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν στὰ κλίτη τοῦ Ναοῦ, καὶ στὸν Ναὸν ἐν γένει,

τὴν προώθηση ψαλμωδίας ἀπὸ τὸν Λαό, γιὰ νὰ μὴν ἔχουμε ἀνάγκη τοὺς κανονικοὺς Ψάλτες, καὶ νὰ μὴν εὐχαριστιέται κατανυκτική Ψαλμωδία ὁ πιστὸς Λαὸς ἀπὸ τοὺς Ψάλτες,

τὴν χειροθεσία Ἀναγνώστριας, Ψάλτριας, ...ἀπὸ πού; Κανένα Ὁρθόδοξο Εὐχολόγιον, καὶ ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια, δὲν ἀναφέρει χειροθεσία Ἀναγνώστριας, Ψάλτριας,

τὶς γυναῖκες Πρωτοψάλτες,⁹³ καὶ τοὺς γυναικείους Χοροὺς στὶς Ἑνορίες,⁹⁴ κτλ.,

τοὺς μικτοὺς Χοροὺς (ἄνδρες μέ γυναῖκες),^{95, 93}

καὶ συνεχίζει ἀκάθεκτη ἡ Λειτουργική τάχα Ἀναγέννηση, καὶ οἱ προωθητές της, πρὸς Διακόνισσες, Ἱέρειες, καὶ ὅτι ἄλλο...⁹⁶

Σημειωθῆτω ὅμως ὅτι πολλοὶ Ἱεράρχες καὶ Κληρικοὶ καὶ Γέροντες ἀκόμη, ἔχουν (εἶχαν) παρασυρθεῖ ἀπὸ τοὺς Λειτουργικοὺς τάχα Ἀναγεννητές, στὰ παραπάνω θέματα, ἐδῶ καὶ 100+ χρόνια, εἴτε ἐν τῷ πρῶτῳ ἐνθουσιασμῷ τους, εἴτε μεθοδικά, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ τους καλῇ τῇ πίστει.

⁹² Βλ. *Τὸ ἀθέατον τῆς Αγίας Τράπεζας, ...*, ὁ.π., κεφάλαια 7, 8, 9.

⁹³ Οἱ γυναῖκες πάντα εἶχαν βοηθητικὸ ρόλο στὸ ψάλσιμο, καὶ μόνο ἀπουσία Ἱεροψαλτῶν. Ἐδῶ τὰ Παλαιο-χριστιανικά χρόνια μέχρι σήμερα (σὲ παραδοσιακές Ἑνορίες), οἱ ἄνδρες μέ τὶς γυναῖκες κάθονται χωριστά στὴν Ἐκκλησία, καὶ στὸ Ἀναλόγιον θὰ ἦσαν μαζί;

⁹⁴ Παναγιώτης Ν. Τρεμπέλας, *Ἡ Γυνή ἐν τῇ Ψαλμωδίᾳ*, ἔκδ. «ΖΩΗ», Ἀθῆναι 1926.

⁹⁵ *Ὁ διαχωρισμός τῶν Φύλων στὸν Ναό (Sexes Segregation in the Church)*, στὸ *Τὸ ἀθέατον τῆς Αγίας Τράπεζας, ...*, ὁ.π., κεφ. 5, σ. 31.

⁹⁶ Γιάννης Ραγκούσης: Να ανοίξει ἡ συζήτηση γιὰ τὴ χειροτονία γυναικῶν, ΣΚΑΪ, 2/2/2020. Τάδε ἔφη, στὴν λήξη Συνεδρίου γιὰ Διακόνισσες... «ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΕΣ. ΠΑΡΕΛΘΟΝ-ΠΑΡΟΝ-ΜΕΛΛΟΝ», ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΤΟΥ CEMES ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ, 31/1-2/2/2020, Οργανωτική Επιτροπή: Ομότ. Καθ. Πέτρος Βασιλειάδης κ.ἄ. — Άννα Διαμαντοπούλου, *X tweet*: «Ἡ Ὁρθόδοξη Ἱεροσύνη χρειάζεται ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Τὸ ἐκκλησιαστικὸ βίωμα στὸν 21ο αἰῶνα πρέπει νὰ διαμορφώνεται καὶ ἀπὸ [ἄνδρες] & [γυναῖκες] [χρησιμοποίησε εἰκονίδια γιὰ τὰ φύλα]. Ἡ συζήτηση νὰ ανοίξει ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία & ὄχι μόνο», 3/9/2022.

Ἄλλου ὁ Μητρ. Γρηγόριος λέει τὰ ἐξῆς: «Συμπέρασμα: Σε ὅλο τον κόσμο εκτός της Ελλάδος, οι Ορθόδοξοι δεν έχουν καθόλου αυτήν την πρακτική. Και ὅλοι οι Ορθόδοξοι ἀνά την Οικουμένη ἀποροῦν και αναρωτιούνται (sic), γιατί να ἔχουμε τον «Εσταυρωμένο της Μ. Παρασκευῆς» πίσω ἀπὸ την Ἀγία Τράπεζα στον Ελλαδικό χώρο; Εμεῖς υπῆρξαμε οι διδάξαντες την Ορθόδοξη παράδοση σε ὅλους τους ἀδελφούς Ορθοδόξους πάντοτε και παντοῦ, και εμεῖς οι ἴδιοι ἐδῶ στην Ελλάδα την αθετήσαμε, κάνοντας το ἀντίθετο ἀπὸ αὐτό που διδάξαμε...».⁵⁸

Νομίζουμε ὅτι ὁ μοναδικὸς ποὺ κἂν ἀναρωτιέται πρέπει νὰ εἶναι ὁ Μητρ. Γρηγόριος.

Τὰ παραπάνω τοῦ Μητρ. Γρηγορίου δὲν εἶναι ἡ ἀλήθεια, καὶ θὰ τὸ δοῦμε παρακάτω μὲ φωτογραφικὰ τεκμήρια.

Ἡ γάγγραινα τῆς Δυτικόφερτης Λειτουργικῆς τάχα Ἀναγεννήσεως ἔχει ἐξαπλωθεῖ σὲ ὅλο τὸν κόσμο, σὲ ὅλη τὴν Ὁρθοδοξία, σὲ ὅλες τὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ὁπότε ἔχουν ἀφαιρεθεῖ Σταυροί, μάλιστα ἀντιγράφοντας τοὺς Παπικοὺς ὅπως θὰ δοῦμε ἀργότερα, πρὶν ἀπὸ τὸν Μητρ. Γρηγόριο, ἰδίως σὲ Μητροπόλεις ἄλλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ὅμως αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι αὕτῃ ἦταν ἡ Παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε σημαίνει ὅτι ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα παντοῦ, ὅπως λέει ὁ Μητρ. Γρηγόριος ὅτι τάχα «σε ὅλο τον κόσμο εκτός της Ελλάδος, οι Ορθόδοξοι δεν έχουν καθόλου αυτήν την πρακτική». Ἀποδείξαμε στὰ προηγούμενα ὅτι υπῆρχε Σταυρὸς πίσω ἀπὸ τὴν Ἀγία Τράπεζα ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια, καὶ παρακάτω δείχνουμε φωτογραφικὸ ὕλικό ποὺ καταρρίπτει τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ Μητρ. Γρηγορίου.

Τό θέμα εἶναι πόσοι θὰ κρατήσουν τὴν Πίστη, τὴν Παράδοση!

Παρακάτω ἔχουμε φωτογραφία ἀπὸ τὴν **Φινλανδία**, ἀπὸ τὸν Ἱερὸ Ναὸ τῆς Ἁγίας Τριάδος τοῦ **Ἑλσίνκι** (Ρωσικῆς παραδόσεως, ἀνήκουσα στὴν Ἐκκλησία τῆς Φινλανδίας), στίς 25 Μαρτίου τοῦ 2014, μὲ φιλοξενούμενον τὸν **Μητροπολίτη Ταλλίνης καὶ πάσης Ἑσθονίας Στέφανον.** Στὴν φωτογραφία αὕτῃ τοῦ 2014, φαίνονται **3 Ἐσταυρωμένοι!**

Καὶ ἄλλες φωτογραφίες μὲ τὸν Ἐσταυρωμένο Χριστό μας στὴν Ἀγία Τράπεζα, ἀπὸ διάφορους Ὁρθόδοξους Ναοὺς στὸν Κόσμο καὶ στὴν Ελλάδα.

Εικ. 19. Ιερός Ναός τῆς Ἀγίας Τριάδος τοῦ Ἑλσίνκι, μετὸν Μητροπολίτη Ταλλίνης καὶ πάσης Ἑσθονίας Στέφανον, στίς 25 Μαρτίου τοῦ 2014. Φαίνονται 3 Ἐσταυρωμένοι, καὶ στήν Ἁγία Τράπεζα. Φωτ. ΠΔΠ, 2014.

Εικ. 20. Καθεδρικός Ναός τοῦ Ἑλσίνκι, Uspenski Cathedral. Ἐσταυρωμένος στήν Ἁγία Τράπεζα (2020).

Ὁ Ζωοποιὸς Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ ἀνέκαθεν δέσποζε στὸ Ἱερὸν Βῆμα, στὴν Ἁγία Τράπεζα, στὰν ἦταν ἀνοιχτὴ ἡ Ὠραία Πύλη

Εἰκ. 21. Ἱερός Ναός Γενεσίου τῆς Θεοτόκου τοῦ Ἱστορικοῦ Ναυπλίου (16^{ος} αἰ.). Δύο Ἐσταυρωμένοι. Ἱερὸν Κιβώριον (τοῦ 1877) μὲ Παραπετάσματα.⁹⁷

Εἰκ. 22. Ρουμάνικος Καθεδρικός Ναός, Κλίβελαντ, Ὁχάϊο, ΗΠΑ. Ἐσταυρωμένος στὴν Ἁγία Τράπεζα (2020).

⁹⁷ π. Διονυσίου Ταμπάκη, *Ξένοι στὸ ἴδιο μας τό σπίτι; Ἀκτιστον*, 29/10/2024 (πρόσβαση 4/11/2024).

Εικ. 23. Καθεδρικός Ναός Σόφιας Βουλγαρίας. Λειτουργεί ο Πατριάρχης Βουλγαρίας Νεόφυτος (2017). Σταυρός στην Αγία Τράπεζα.

Εικ. 24. Έλληνικός Ναός Αγίου Δημητρίου, Τζαμαϊκά, Νέα Υόρκη, ΗΠΑ. Έσταυρωμένοι πίσω από την Αγία Τράπεζα, και Σύμβολον πίσω από τόν Έσταυρωμένον. Φωτ. ΠΑΠ, 2017.

Ὁ Ζωοποιός Σταυρός τοῦ Χριστοῦ ἀνέκαθεν δέσποζε στό Ἱερὸν Βῆμα, στήν Ἁγία Τράπεζα, ὅταν ἦταν ἀνοιχτή ἡ Ὡραία Πύλη

Εἰκ. 25. Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων, Ἱερά Μονή Τιμίου Προδρόμου στήν Ὀρεινή (Ἐν Καρέμ), Ἐσταυρωμένος πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, 7/7/2024.⁹⁸

Εἰκ. 26. Σέρβικη Ἐκκλησία Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, Fair Oaks, ΗΠΑ. Μεγάλος Ἐσταυρωμένος πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, 2015.

⁹⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=PibL7acf03s> (πρόσβαση 29/10/2024).

Εικ. 27. Ρωσικός Καθεδρικός Ναός τῆς Παναγίας, Σάν Φραντσίσκο, ΗΠΑ (Ἅγιος Ἰωάννης Μαξίμοβιτς). Ἐσταυρωμένος πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα. Φωτ. ΠΔΠ 2024.

Εἰκ. 28. Ρωσικὸς Καθεδρικός Ναὸς τῆς Παναγίας, Σάν Φραντσίσκο, ΗΠΑ (Ἅγιος Ἰωάννης Μαξίμοβιτς). Ἐσταυρωμένος πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα τοῦ ἀριστεροῦ κλίτους, καὶ 3 Σταυροὶ ψηλὰ στό Τέμπλο. Φωτ. ΠΔΠ 2024.

Εἰκ. 29. Ρωσικὸς Καθεδρικός Ναὸς τῆς Παναγίας, Σάν Φραντσίσκο, ΗΠΑ (Ἅγιος Ἰωάννης Μαξίμοβιτς). Ὑπερμεγέθης Ἐσταυρωμένος στὸν κυρίως Ναὸ στὰ ἀριστερά. Μπροστὰ ἡ Ἁγία Τράπεζα τοῦ ἀριστεροῦ κλίτους. Φωτ. ΠΔΠ 2024.

Στόν Παλαιοχριστιανικό Ναό τῆς Παναγίας Ἑκατονταπυλιανῆς (Καταπολιανῆς) στήν Πάρο, ὁ Ἑσταυρωμένος Χριστός πίσω ἀπό τήν Ἁγία Τράπεζα, καί μπροστά ἀπό τό ἀρχαῖο πολύβαθμο Σύνθρονον.

Εἰκ. 30. Παλαιοχριστιανικός Ναός τῆς Παναγίας Ἑκατονταπυλιανῆς, Πάρος. Ὁ Ἑσταυρωμένος Χριστός πίσω ἀπό τήν Ἁγία Τράπεζα, καί μπροστά ἀπό τό ἀρχαῖο πολύβαθμο Σύνθρονον. Φωτ. ΠΔΠ, 2019.

Ὁ Ζωοποιὸς Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ ἀνέκαθεν δέσποζε στό Ἱερὸν Βῆμα, στήν Ἁγία Τράπεζα, στὰν ἦταν ἀνοιχτὴ ἡ Ὡραία Πύλη

Καί στοὺς Παλαιορώσσους ποὺ κρατᾶνε τὴν ἀρχαία Παράδοση τῆς Κωνσταντινουπόλεως, βλέπουμε τὸν Ἑσταυρωμένο πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα.

Εἰκ. 31. Παλαιορώσσοι. Ἑσταυρωμένος πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, 2017.

Ἄς δοῦμε καὶ τὴν Παράδοση τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Εικ. 32. Αγιορείτικη Παράδοση. Τερά Μονή Ζωοδόχου Πηγής, Μοναστήρι του γ. Έφραϊμ στην Καλιφόρνια τών ΗΠΑ. Έσταυρωμένος πίσω από την Αγία Τράπεζα (ή άνω φωτογραφία είναι τήν περίοδο του Πάσχα για αυτό είναι μόνος ό Σταυρός). Φωτ. ΠΔΠ 2024.

Εἰκ. 33. Ἀγιορείτικη Παράδοση. Ἱερά Μονὴ Ἁγίου Μεγάλου Ἀντωνίου, Ἀριζόνα, ΗΠΑ. Μοναστήρι τοῦ γ. Ἐφραίμ. Ἑσταυρωμένος πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα. Ἀρχιερατικὴ Λειτουργία, 19/1/2020.

Εἰκ. 34. Ἅγιον Ὄρος, Ἱερά Σκήτη, Βίγλα. Ἑσταυρωμένος πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα. Φωτ. ΠΔΠ, 2024.

Είκ. 35. Άγιον Όρος, Ι. Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου, Σταυρός πίσω από την Αγία Τράπεζα, 11/1/2010.⁹⁹

«Κατά τόν ιβ' (12^{ον}) αιώνα ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μάρκος Γ', μεταβάς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐζήτησε νά τελέσῃ τήν συνήθη [;]¹⁰⁰ αὐτῷ Λειτουργίαν τοῦ ἁγ. Ἰακώβου, ἀλλ' **ἤμποδίσθη**» (Ἀθηνῶν Χρυσόστομος, 1937). **Τέτοιαν ἀκρίβειαν εἶχαν οἱ Πατέρες στήν Παράδοσιν!**

Ποῦ ἀκούστηκε Πατέρες Ἀγιορείτες ἡ τέλεση καί διάδοσις **ἀπαράδοτων** Λειτουργιῶν, ὅπως ἡ νομιζόμενη τοῦ Ἰακώβου, στό παραδοσιακόν Ἅγιον Όρος;

«**Ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν**», λέει τό Συνοδικόν τῆς Ὁρθοδοξίας.

⁹⁹ Diakonima.gr (πρόσβαση 29/10/2024).

¹⁰⁰ Ἀμφιβάλλουμε, ἂν ἦταν ὄντως συνήθης στό Ἀλεξανδρείας τόν 12^{ον} αἰ. ὅπως ὑποστηρίζει ὁ Ἀθηνῶν Χρυσόστομος, ἢ ἤθελε νά τήν κάνει **χάριν ἐπιδείξεως**, διότι ὁ Βαλσαμών λέει ὅτι «**ῥύμνησε** κρατεῖν τὸ τῆς τοῦ Ἰακώβου λειτουργίας κοντάκιον, ἀλλ' **ἐκωλύθη παρ' ἡμῶν**, καί **ὑπέσχετο** λειτουργεῖν, καθὼς καί ἡμεῖς», [PG 137, 621]. Ὅπως καὶ νά ἔχει αὕτη εἶναι **ἀπαράδοτος** Λειτουργία στήν Ἱερά Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἄρα ὁ Μητρ. Γρηγόριος πού λέει «σε ὅλο τον κόσμο εκτός της Ελλάδος, οι Ορθόδοξοι δεν έχουν καθόλου αυτήν την πρακτική», δὲν ἔχει δίκαιο.

Ἡ Λατινίζουσα Λειτουργική τάχα Ἀναγέννηση, ἔχει βγάλει τὸν Σταυρό καί ἐκτός Ἑλλάδος φυσικά, ἀλλά ἀκόμη ὑπάρχει ὁ Ἑσταυρωμένος ἢ ὁ Σταυρὸς πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, στὸν κόσμον ὅλον, ὅπως εἶδαμε.

Αὐτὸ δεικνύει ὅτι ἡ Λειτουργική τάχα Ἀναγέννηση δὲν ἔχει δράσει, δὲν ἔχει εἰσχωρήσει καθολικά. Ἀκόμη στέκουν Ἱερεῖς, Μοναχοί, Λαός, στήν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας!

Οἱ Χριστιανικὲς ὁργανώσεις πού ἀναφέρει, «Ζωή», «Σωτήρ», πού τάχα λέει ὅτι ἐνίσχυσαν τὸν Ἑσταυρωμένο, πρέπει νὰ γνωρίζει ὅτι αὐτὲς οἱ ὁργανώσεις εἶναι μᾶλλον μὲ τὸ μέρος τῆς Λατινίζουσας καὶ Προτεσταντίζουσας Λειτουργικῆς τάχα Ἀναγέννησης (μαζί του δηλαδή), ἐξ οὗ καὶ ὁ ἰδρυτὴς τους ὁ Παναγιώτης Τρεμπέλας μὲ τοὺς νεωτερισμοὺς του, πού ὀλόκληρη Ἑγκύκλιο ἔβγαλε γιὰ αὐτὸν καὶ τὴν ὁργάνωσή του καὶ ὅσους παρέσυραν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸ 1956,¹⁰¹ εἰς ὧτα μὴ ἀκουόντων βέβαια.

Αὕτῃ ἡ Ἑγκύκλιος βρισκόταν στὰ Δίπτυχα, καὶ σὲ κάθε σχεδὸν Ἱερατικόν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἀπὸ τὸ Ἱερατικόν τοῦ 1962 μέχρι καὶ τὸ Ἱερατικόν τοῦ 2000! Εἰς ὅμματα μὴ ἀκουόντων.

Φαίνεται ὅτι τὸ πρόβλημα τοῦ Καθηγητοῦ καὶ Μητροπολίτου Περιστερίου Γρηγορίου (καὶ λοιπῶν) δὲν εἶναι μόνον ὁ Ἑσταυρωμένος, ἀλλὰ εἶναι καὶ ὁ Σταυρὸς τὸν ὁποῖον δὲν φαίνεται νὰ θέλει νὰ τὸν βλέπει οὔτε χωρὶς τὸν Ἑσταυρωμένο πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα (θέλει τοὺς Σταυρούς, ἀκόμη καὶ τὰ Ἑξαπτέρυγα – πού τοὺ κόβουν κι αὐτὰ τὴν θέα πρὸς δυσμὰς - στὸ σκευοφυλάκιον τοῦ Ναοῦ).¹⁰² **Ὁ Σταυρὸς εἴτε μεταλλικός, εἴτε μὲ τὸν Ἑσταυρωμένο Χριστό μας, ὅμως, πάντοτε δέσποζε καὶ συνεχίζει νὰ δεσπόζει πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα ὅπως εἶδαμε σὲ αὐτὸ τὸ ἄρθρο.**

¹⁰¹ Ἑγκύκλιος Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 9-6-1956, *Περὶ ἀναγνώσεως «μυστικῶς» τῶν εὐχῶν τῆς θείας Λειτουργίας καὶ τῶν λοιπῶν ἱερῶν Μυστηρίων καὶ ἐμμελοῦς ἀναγνώσεως τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου.*

¹⁰² «Ἡ θέση τους ἐπίσης δὲν εἶναι πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, ἀλλὰ στὸ σκευοφυλάκιο, ὅπως καὶ ὁ σταυρὸς λιτανείας», ὑποσ. 58.

Γιατί όμως εκπλήσεστε με την αφαίρεση του Έσταυρωμένου;

Αὐτὰ δὲν εἶναι οὔτε ἡ ἀρχή, οὔτε τὸ τέλος

τῶν δοκιμασιῶν τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας μας.¹⁰³

Εἶναι γνωστόν βέβαια, ὅτι ἡ ἀφαίρεσις τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ Έσταυρωμένου καὶ τῶν Ἐξαπτε-
ρύγων, αὐτὰ τὰ διατάσσουν καὶ τὰ κάνουν καὶ ἄλλοι πρὶν ἀπὸ τὸν Μητρ. Γρηγόριον,¹⁰⁴ καὶ τὰ
κάνουν στὴν νομιζόμενη Λειτουργία τοῦ Ἰακώβου, καὶ σέ νεόκοπες θεατρinίστικες «ὑποδει-
γματικές» Λειτουργίες.¹⁰⁵ Ἀπλῶς τώρα θέλουν νὰ τὰ κάνουν σὲ μόνιμη βάση, καὶ στίς
Λειτουργίες τῆς Παράδοσης, καὶ γιὰ αὐτὸ βιάζονται.

Γιὰ παράδειγμα, ὁ Ἀριστείδης Πανώτης, μὲ Πατριαρχικά Γράμματα καὶ ἀπὸ τὰ τέσσερα (4)
Ὅρθόδοξα Πατριαρχεῖα ἐπευλογούντων τὴν ἔκδοσίν του, γράφει:

«Στὸν ἱερό ναό γίνονται οἱ ἀκόλουθες διαμορφώσεις [sic].

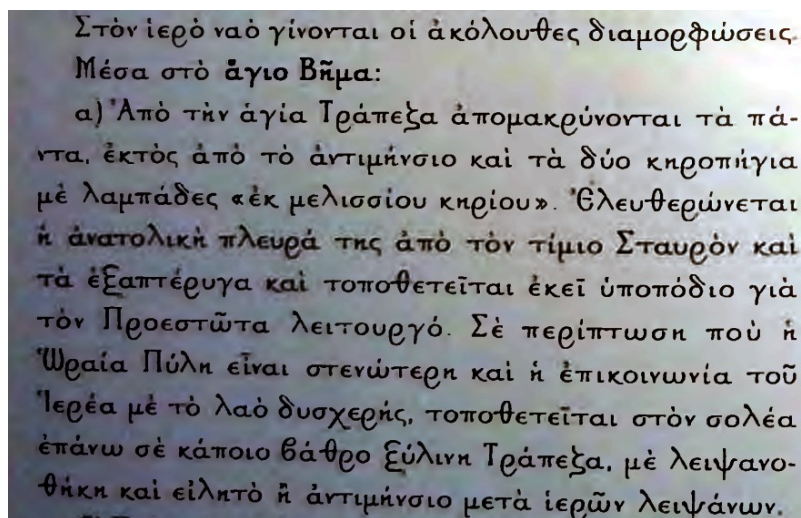
Μέσα στό ἅγιο Βῆμα:

¹⁰³ Σταματεῖστε τοὺς Πειραματισμούς στὴν Θεία Λατρεία, στὴν Θεία Λειτουργία, στό Τυπικόν, α' ἔκδοσις, 29/5/2024.

¹⁰⁴ Μία ἀπλή ἀναζήτηση στό google, μὲ τὸν ὄρο “λειτουργία ιακώβου ἀδελφοθέου” καὶ πηγαίνετε πάνω στίς “Εἰκόνες”. Ἑκατοντάδες φωτογραφίες. Λές καὶ γίνονται οἱ Λειτουργίες αὐτές γιὰ τίς φωτογραφίες.

¹⁰⁵ Διαπομπεύουν τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Βλ. Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, Τελετουργικά Θέματα Α', «Ἡ Μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐνημέρωσης», Ἀποστολικὴ Διακονία, ἔκδ. α' 2002, σσ. 209-224. Βλ. Ἐγκύκλιος ΔΙΣ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 2792/30-6-2004: «Ἡ Μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ Ραδιοτηλεοπτικὰ Μέσα».

α) **Ἀπὸ τὴν ἁγία Τράπεζα ἀπομακρύνονται τὰ πάντα** [!], ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἀντιμήνσιο καὶ τὰ δύο κηροπήγια μὲ λαμπάδες «ἐκ μελισσίου κηρίου» [πάλι καλά]. Ἐλευθερώνεται ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς ἀπὸ τὸν Τίμιο Σταυρὸν [!] καὶ τὰ Ἐξαπτέρυγα [!] καὶ τοποθετεῖται ἐκεῖ ὑποπόδιο γιὰ τὸν Προστώτα λειτουργό. Σὲ περίπτωσι πού ἡ Ὡραία Πύλη εἶναι στενότερη **γιὰ αὐτὸ πλέον** **κάνουν τίς Ὡραίες Πύλες ... μὲ πλάτος λεωφόρων**¹⁰⁶ καὶ ἡ ἐπικοινωνία τοῦ Ἱερέα μὲ τὸ λαὸ δυσχερὴς [sic], τοποθετεῖται στὸν σολέα ἐπάνω σὲ κάποιον βάθρον ξύλινη Τράπεζα, μὲ λειψανοθήκη καὶ εἰλητό ἢ ἀντιμήνσιο μετὰ ἱερῶν λειψάνων».¹⁰⁷

Εἰκ. 36. Ἀριστείδη Πανώτη, *Λειτουργικὸν Ἱεροσολύμων*. Ἀθῆναι 2000.¹⁰⁷

Κάνουν δηλαδή, ὅτι οἱ Λατῖνοι καὶ οἱ Προτεστάντες, ποὺ θὰ δοῦμε ἀργότερα.¹²⁴

¹⁰⁶ Ἡ Ἐκκλησία κατὰ Παράδοσιν ἔχει ὄχι πλατεῖα ἀλλὰ στενὴ Ὡραία Πύλη, ὅτι **στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν** (Ματθ. ζ' 13). **Ἀκόμη καὶ στήν Ἁγία Σοφία τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τὸ ὑψηλὸ φράγμα (Τέμπλο) τοῦ Ἱεροῦ Βήματος εἶχε μικρὰς θύρας.** Παῦλος Σιλεντιάριος (563 μ.Χ.): «διὰ τρισσῶν δὲ θυρέτρων ἔρκος ὅλον μύστησιν ἀνοίγεται. ἐν γὰρ ἐκάστη πλευρῇ **βαῖα θυρέτρα** διέγμαγεν ἐργοπόνος χεῖρ» = Καὶ τὸ Τέμπλον (ὁ τοῖχος) διὰ τριῶν θυρῶν δίνει πρόσβασι τοῖς Ἱερεῖς. Διότι σὲ κάθε πλευρὰ ὁ μάστορας ἐφτιαξε μικρὰς θύρας. (**Βαῖα θυρέτρα = μικρὰς θύρας**). Βλ. Εἰκ. 37, ἐπίσης, *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, ...*, κεφ. 40. **Σήμερα ὁμως συνεχῶς ἡ Ὡραία Πύλη γίνεται πλατύτερη.** Εἶναι κι αὐτὸ ἕνας ἄλλος ἐντεχνος τρόπος «ἀποφυγῆς» τοῦ Τέμπλου. Ὅπως καὶ ἡ ἀτεμπλή (ἐμπροσθεν τοῦ Τέμπλου) Λειτουργία στὰ πρότυπα τῶν Δυτικῶν. Βλ. *Ὅτι τὸ χαμηλὸ Τέμπλο κυρίως, καὶ ἡ ἀνοιχτὴ Ὡραία Πύλη, ἐμποδίζουν τὸν πιστὸν Λαὸν νὰ προσευχηθεῖ, καὶ πόσο κακὸ κάνει στοὺς Ἱερεῖς*, [PDF], α' ἐκδόσις (v.1.1), 31-30/5/2024.

¹⁰⁷ Ἀριστείδη Πανώτη, *Λειτουργικὸν Ἱεροσολύμων*, ἥτοι ἡ Θεία Λειτουργία τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ «Ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου», Ἀθῆναι 2000, σ. 14.

Είκ. 37. Παραδοσιακό Τέμπλο με στενή Ωραία Πύλη να θυμίζει την στενή πύλη και τεθλιμμένη οδό τήν ἀπάγουσα εἰς τήν ζωήν. Τερὸς Ναὸς Παναγίας Γρηγορούσας Πύλης Ἀγορᾶς (Μοναστηράκι).¹⁰⁸ Διακρίνεται καὶ ὁ Ἐσταυρωμένος πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα.

Διὰ μερικὰ ἀπὸ τὰ θεολογικά λάθη τοῦ Μητρ. Γρηγορίου στὴν ἐν λόγῳ Ἐγκύκλιο,⁵⁸ ἀπάντησε ὁ πολὺς Ἱεράρχης τῶν Κυθήρων Σεραφεῖμ με θεολογική του μελέτη. «Μέ ἁγίαν τόλμην καὶ ἀρετὴν ἐπαναφέρατε, Σεβασμιώτατε, «ἕως ἡμέρα ἐστίν» τὸν Ἐσταυρωμένον εἰς τὸν Θρόνον Του, ὀπισθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης, εἰς ἀπέραντον χαρὰν καὶ εὐφροσύνην τῶν Ὁρθοδόξων καὶ εἰς ἀπογοήτευσιν καὶ καταισχύνην τῶν κακοδόξων (καὶ δὴ τῶν «μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά», οἱ ὅποιοι τώρα τρίβουν τὰς χεῖρας των ἀπὸ δαιμονικὴν χαρὰν, καὶ λοιπῶν πεπλανημένων).»¹⁰⁹

Ἀξίζει ὅλοι οἱ Ὁρθόδοξοι νὰ διαβάσουν τὴν μελέτη αὐτὴ τοῦ Μητρ. Κυθήρων Σεραφεῖμ.

¹⁰⁸ orthodoxianewsagency.gr (πρόσβαση, 16/5/2024).

¹⁰⁹ Σεβ. Μητροπολίτου Κυθήρων Σεραφεῖμ, *Ἐπιστολὴ πρὸς Περιστερίου Γρηγόριον*, ἀρ. πρωτ. 341, 14/9/2024, ποὺ οὐσιαστικὰ ἀπαντᾷ καὶ ἀναιρεῖ τὴν Ἐγκύκλιον τοῦ Μητροπολίτου Περιστερίου Γρηγορίου γιὰ τὸν Σταυρόν τοῦ Κυρίου πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα. Στόν Ὁρθόδοξο Τύπο, τιτλοφορήθηκε: «Θεολογικὴ ἐπιστήριξις τῆς ὀπισθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης τοποθετήσεως τοῦ Ἐσταυρωμένου Χριστοῦ», Ο.Τ. 14/10/2024.

Νὰ προσθέσουμε στήν θεολογική μελέτη τοῦ Μητρ. Σεραφεῖμ, ὅτι ὁ Σταυρός μαρτυρεῖται πολὺ ἐνωρίτερον τοῦ 13^{ου} αἰῶνος, ἤδη ἀπὸ τὸν 4^{ον}-6^{ον} αἰῶνα, βλ. τὶς προηγούμενες ἀναφορὲς στοῦ παρὸν ἄρθρο, Ἅγιος Γεώργιος Ῥοτόντα, Ἁγία Σοφία Ἰουστινιανοῦ, βλ. σσ. 12-21, καὶ κυρίως τὸ ἄρθρο τῆς κας. Κακαδιάρη,⁵⁵ καὶ τοῦ κ. Ἰωάννου Λίτινα,⁵⁶ χωρὶς φυσικὰ νὰ σημαίνει ὅτι δὲν ὑπῆρχε ἐνωρίτερον τοῦ 4^{ου}-6^{ου} αἰ. Σταυρός στήν Ἁγία Τράπεζα. Ἀπλῶς οἱ μαρτυρίες φθάνουν μέχρι ἐκεῖ (μέ τὰ σημερινὰ δεδομένα).

Φαίνεται ὅτι ὁ Σταυρός εἶναι ἐνοχλητικός γιὰ μερικοὺς Ἐπισκόπους καὶ Ἱερεῖς, καὶ προτιμᾶται ἡ ἀποβολή του, καὶ τὸ «καθάρισμα» τῆς Ἁγίας Τράπεζας,¹⁰⁷ γιὰ νὰ μπεῖ ὁ θρόνος τοῦ Ἐπισκόπου, ποὺ ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ σοφίᾳ τῆς τὸν εἶχε καταργήσει, καὶ γιὰ νὰ ἀγναντεύει ὁ Ἐπίσκοπος τὸν Σολέα στὰ Ἀναγνώσματα, γιὰ 5-10 λεπτά, καὶ ὁ Λαός (ὅχι αὐτὸς ποὺ εἶναι στὰ κλίτη) ἀλλὰ αὐτὸς ποὺ (ὅποτε) εἶναι μπροστὰ ἀπὸ τὴν Ὡραία Πύλη, στήν θέσιν τοῦ Χριστοῦ νὰ βλέπει τὸν Ἐπίσκοπο γιὰ λίγο στὸ Σύνθρονον.

Δεῖτε γιὰ παράδειγμα στήν παρακάτω εἰκόνα, τὴν Παναγία Ἑκατονταπυλιανή στήν Πάρο. Ἐσταυρωμένος πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, καὶ τεράστιος Ἐσταυρωμένος πάνω στὸ Τέμπλο. Ἐπίσης, Ἀρχαῖο πολὺβαθμο Σύνθρονο.

Τί νὰ δεῖ ὁ Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὸ Σύνθρονον, βλ. Εἰκ. 38, καὶ Εἰκ. 30, κατὰ τὴν διάρκεια τῶν Ἀναγνωσμάτων, καὶ μέ παραπετάσματα Κιβωρίου, ἀκόμη καὶ νά'ναι στὸ τελευταῖο σκαλοπάτι τοῦ ἀρχαίου πολὺβαθμου Συνθρόνου;¹¹⁰ Θὰ δεῖ τὸν Λαὸν στὸ κήρυγμα ἀπὸ [τὸν Ἄμβωνα ἢ] τὴν Ὡραία Πύλη τοῦ Τέμπλου, καὶ στὶς εὐλογίες.

Καὶ σήμερα ποὺ ὁ Ἀρχιερεὺς κάθεται στὸν θρόνον του, στὸν Σολέα, καὶ δὲν ἔχει κανένα ἀπολύτως ἐμπόδιο (!) δὲν ἀγναντεύει τὸν Λαόν (!), ἀλλὰ προσεύχεται καὶ αὐτὸς πρὸς Ἀνατολὰς! Βλ. Εἰκ. 7.

Ἡ ἐπαναφορὰ τοῦ κατηγορημένου ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν Συνθρόνου, δυστυχῶς εἶναι **Ματαιότης, ματαιοτήτων!**

¹¹⁰ *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, ...*, ὁ.π., σσ. 68-69, καὶ ὑποσ. 255.

Είκ. 38. Παναγία Ἐκατονταφυλιανή, Πάρος. Ἐσταυρωμένος πίσω ἀπό τήν Ἁγία Τράπεζα, καί ὑπερμεγέθης Ἐσταυρωμένος πάνω στό Τέμπλο. Ἀρχαίο πολύβαθμο Σύνθρονο. **Τί νά δεῖ ὁ Ἐπίσκοπος ἀπό τό Σύνθρονον, καί μέ τὰ παραπετάσματα τοῦ Κιβωρίου, καί γιατί νά ἀγναντεύει ἀντί νά προσεύχεται;** Θά δεῖ τόν Λαόν στό κήρυγμα ἀπό [τόν Ἀμβωνα ἢ] τήν Ὡραία Πύλη τοῦ Τέμπλου, καί στίς εὐλογίες. Βλ. ἐπίσης, Είκ. 30. Φωτ. ΠΔΠ 2019.

Ἀλλά καί πρὶν τό συμπαγές Τέμπλο, ὑπῆρχε Καταπέτασμα πού ἐκλείνε, στό φράγμα τοῦ Βήματος, τὸ ὁποῖον σιγά-σιγά ἐξελίχθηκε στό Τέμπλο, ὑπῆρχε καί τό Ἱερὸν Κιβώριον,¹¹¹ πού ἐκλείναν τὴν θεά ἐπὶ τό πλεῖστον.

«πρεσβυτέροις δέ φημι, πεπίστευται τὸ θυσιαστήριον, καὶ **τὰ ἔσω τοῦ καταπετάσματος**»,
Ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας (370-444 μ.Χ.), [PG 68,848]¹¹²

«Καὶ εἶσω δὲ αὐτὸν τῶν θείων παραπετασμάτων ἐνθα καθῆστο κελεύσας γενέσθαι»,
Θεοδωρήτου Κύρου γιὰ τὸν Μέγα Βασίλειο.¹¹³

«πρὶν ἰδεῖν τὰ παραπετάσματα ἀναστελλόμενα», «ὅταν ἴδῃς ἀνελκόμενα τὰ
Ἀμφίθυρα», Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου.¹¹⁴

¹¹¹ Βλ. *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, ...* .

¹¹² Βλ. *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, ...* , σ. 103.

¹¹³ Βλ. *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, ...* , σ. 208.

¹¹⁴ Βλ. *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, ...* , σ. 210.

Ὁ Ζωοποιὸς Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ ἀνέκαθεν δέσποζε στό Ἱερὸν Βῆμα, στήν Ἁγία Τράπεζα, στὰν ἦταν ἀνοιχτὴ ἡ Ὡραία Πύλη

(α) Ἀρχαῖον Καταπέτασμα (ἕως 5^{ος} αἰ. μ.Χ.): Ἅγιος Μακάριος Ἱεροσολύμων (+335), Ἐπιστολὴ στοὺς Ἀρμενίους, «ὁ λαὸς ἔξω τοῦ καταπετάσματος, καὶ οἱ κατηχούμενοι στίς ἐξωτερικὲς θύρες νὰ ἀκούνε»,¹¹⁵ Ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας (370-444 μ.Χ.), [PG 68,848], «πρεσβυτέροις δέ φημι, πεπίστευται τὸ θυσιαστήριον, καὶ τὰ ἔσω τοῦ καταπετάσματος»· εἶναι πιθανότατο ἀπὸ ἐνωρίς νὰ ὑπῆρχαν κεντημένες Ἀγιογραφίες ἢ Βιβλικές παραστάσεις στὸ Καταπέτασμα.

τὸ κεντρικὸ Ἀναλόγιον ἦταν τὸ ἀρχαῖον ποὺ ἐξελίχθηκε στὸν κεντρικὸν Ἀμβωνα,

(β) Ἐκδοχὴ-Προσέγγιση ἐξελίξεως τοῦ Καταπετάσματος (4^{ος}-6^{ος} αἰ. μ.Χ.).

τὰ δύο ἄκρα Ἀναλόγια (ἐντὸς τοῦ Σολέα) εἶναι τῆς ἀντιφωνήσεως ποὺ εἰσῆλθε στὴν Ἐκκλησίαν τὸν 4^{ον} αἰ..

(γ) Ἐκδοχὴ-Προσέγγιση ἐξελίξεως τοῦ Καταπετάσματος (5^{ος}-6^{ος} αἰ. μ.Χ.). στὴν Ἀγία Σοφία τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τὰ μετακίονα Καταπετάσματα τοῦ Τέμπλου εἶχαν κεντημένες (ἐγχρωμες προφανῶς) Ἀγιογραφίες.

*Εἰκ. 39. Ἐκδοχὴ-Προσέγγιση ἐξελίξεως τοῦ Καταπετάσματος (Τέμπλου, Εἰκονοστασίου, Φράγματος τοῦ Βήματος), youtu.be/S2YdJFBxo8g.*¹¹⁶

Ὁ Μητρ. Γρηγόριος **κενὸς τεκμηριωμένων ἀγιοπατερικῶν θέσεων**, δὲν παραλείπει νὰ **στολίσει Ὁρθοδόξους Χριστιανοὺς μὲ ταμπέλες**¹¹⁷ ὅπως «Ἐσταυρωμενολάτρες», «ἄνθρωποι χαμηλοῦ ἐπιπέδου», «πιστοὶ μὲ φονταμενταλιστικὰ ιδιώματα», «Φονταμενταλιστές Ἐσταυρωμενολάτρες», «φανατικοὶ Χριστιανοί» (ἀναφερόμενος στοὺς ἰουδαῖζοντες Χριστιανούς, καὶ ὄχι στοὺς Ἑλλήνες Χριστιανούς), ρίχνοντας καὶ διάφορες «φωτοβολίδες» ὅπως, «νεοπλατωνικά», «παρὰ λήρημα πίστεως ... ἀρειανικοῦ τύπου», «αἵρεση τοῦ Ἀρειανισμοῦ», «Νεστοριανισμός».

Ἀπὸ τὸ 1999 (σύμφωνα μὲ τὸ βιογραφικὸ του) ποὺ ἄρχισε νὰ συμμετέχει σὲ Μικτὲς Ἐπιτροπὲς Διαλόγου μὲ Αἰρετικούς, φαίνεται ἔχει ἀποκτήσει μιὰ ἐξοικίωση μὲ τὶς Αἱρέσεις. **Καλὸ θὰ ἦταν νὰ γνωρίζαμε σὲ αὐτὰ τὰ χρόνια, πόσοι ἀπ' αὐτοὺς ποὺ συζητᾶει ἀσπαστήκανε τὴν Ὁρθοδοξία;** Στὴν φωτογραφία παρακάτω, ὁ Μητρ. Γρηγόριος μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Δια-Αἰρετικοῦ Συμποσίου ποὺ διοργάνωσε (μὲ τί Σωρὸ χρήματα διοργανώνονται αὐτὰ τὰ

¹¹⁵ Βλ. *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἀγίας Τράπεζας, ...*, σ. 202.

¹¹⁶ Βλ. *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἀγίας Τράπεζας, ...*.

¹¹⁷ Κλασσικὴ τακτικὴ τῶν πολιτικῶν, τῶν οἰκουμενιστῶν, καὶ τῶν νεωτεριστῶν.

συνέδρια;)¹¹⁸ Ὁ Καθηγητὴς καὶ Μητροπολίτης Γρηγόριος Παπαθωμᾶς, μὲ τὸ γνωστικὸ ἀντικείμενο τοῦ «Κανονικοῦ Δικαίου»¹¹⁹ θὰ πρέπει νὰ γνωρίζει ὅτι δὲν ὑπάρχει Δια-χριστιανικὸ Συνέδριο / Συμπόσιο μετὰ τῶν Ἀρμενίων, Καθολικῶν, Προτεσταντῶν, κτλ., ἀλλὰ ὑπάρχει Δια-αίρετικὸν τοιοῦτον. Ἀπλούστατα ἐπειδὴ **κακοδοξοῦν** καὶ δὲν ὀρθοδοξοῦν. Βέβαια αὐτοὶ δικαίωμά τους εἶναι νὰ **αὐτο-ἀποκαλοῦνται** Χριστιανοί ἢ ὅπως θέλουν, ἀλλὰ ἐμεῖς γνωρίζουμε ὅτι **Χριστιανὸς εἶναι κατὰ τὴν ἱστορικὴ καὶ κανονικὴ ἀκρίβεια τῆς Ἐκκλησίας, μόνον αὐτὸς ποὺ ὀρθο-δοξεῖ.**

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, λέει: «**Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τὸ τῆς τῶν δογμάτων ὀρθότητος καὶ πολιτείας ὑγιαίνουσιν ἀπαιτεῖ**», PG 59, 164.

Καὶ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι, καὶ ἄλλοι Ἅγιοι λένε παρομοίως,^{120, 121}

Εἰκ. 40. Τὸ Δια-Αίρετικὸ Συμπόσιο τοῦ Μητρ. Γρηγορίου (πῆρε ἄδεια ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο;)^{122, 123}

¹¹⁸ «Ὁρθοδοξία» πρακτορεῖο εἰδήσεων, «Ολοκληρώθηκε τὸ ΙΣΤ' Διαχριστιανικὸ Συμπόσιο γιὰ τὴ Νεότητα στὴν Μητρόπολη Περιστερίου» 30/8/2022, πρόσβαση 29/10/2024.

¹¹⁹ ΕΚΠΑ, πρόσβαση 29/10/2024.

¹²⁰ Ὁ Α' Κανὼν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, λέει: «Αἵρέσεις μὲν, τοὺς παντελῶς ἀπερρήγμένους καὶ κατ' αὐτὴν τὴν πίστην ἀπηλλοτριωμένους». Ὁ Β' Κανὼν τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, λέει: «διατάξεις, αἷς τισι πάλαι ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων ἐπὶ λύμῃ τῆς Ἐκκλησίας νόθα τινὰ καὶ ξένα τῆς εὐσεβείας παρενετέθησαν, τὸ εὐπρεπὲς κάλλος τῶν Θεῶν δογμάτων ἡμῖν ἀμαυρώσαντα, τὴν τῶν τοιούτων διατάξεων προσφόρως ἀποβολὴν πεποιήμεθα πρὸς τὴν τοῦ χριστιανικωτάτου ποιμνίου οἰκοδομὴν καὶ ἀσφάλειαν, οὐδαμῶς ἐγκρίνοντας τὰ τῆς αἰρετικῆς ψευδολογίας κυήματα, καὶ τῇ γνησίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ ὁλοκλήρῳ διδαχῇ παρενείροντες». Ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός, λέει: «Οὐ μόνον εἰσὶν οἱ Λατῖνοι σχισματικοί, ἀλλὰ καὶ αἰρετικοί· καὶ τοῦτο παρεσιώπησέν το ἡ ἐκκλησία ἡμῶν, διὰ τό, τὸ γένος εἶναι ἐκείνων πολὺ καὶ ἰσχυρότερον ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ οὐ δι' ἄλλο τι ἐσχίσθημεν αὐτῶν, εἰ μὴ ὅτι εἰσὶν αἰρετικοί»

¹²¹ Νικολάου Π. Βασιλειάδη, Ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός καὶ ἡ Ἑνωσις τῶν ἐκκλησιῶν, ε' ἐκδ., 1998, σ. 121.

Στὴν Ἐγκύκλιό του ὁ Μητρ. Γρηγόριος «καταφέρεται» ἐνάντια στὶς **δῆθεν** Λατινικὲς καὶ Προτεσταντικὲς πρακτικὲς τοῦ Ἑσταυρωμένου ποὺ τελικὰ ἀπεδείχθησαν ἀναληθεῖς θέσεις του.

Ὅμως γιὰ τὴν ἀφαίρεση τοῦ Σταυροῦ ποὺ ἐπιχειρεῖ, πρέπει νὰ γνωρίζει ὅτι οἱ Λατίνοι τὸν πρόλαβαν, καὶ οὐσιαστικά ὁ Μητρ. Γρηγόριος καὶ ὅσοι πράττουν τὰ ἴδια, **ἀκολουθοῦν κατὰ πόδας τοὺς Λατίνους λειτουργικοὺς τάχα ἀναγεννητὲς στὴν ἀφαίρεση τοῦ Σταυροῦ!**

Ὅτι οἱ Λατίνοι ἀφαίρεσαν πρώτοι τὸν Σταυρό, τό λέει ὁ **Πάπας Βενέδικτος ὁ 16^{ος}** (Joseph Alois Ratzinger, 1927-2022), **ἐλέγχοντάς τους:**¹²⁴

Moving the altar cross to the side to give an uninterrupted view of the priest is something I regard as one of the truly absurd phenomena of recent decades. **Is the cross disruptive during Mass? Is the priest more important than the Lord?** This mistake should be corrected as quickly as possible; it can be done without further rebuilding.

Μτφ. «Τὴν μετακίνηση τοῦ Σταυροῦ τῆς Ἁγίας Τραπέζης στὸ πλάϊ, **γιὰ νὰ δώσει μιὰ ἀδιάκοπη θέα τοῦ Ἱερέα,** εἶναι κάτι ποὺ θεωρῶ ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ πραγματικὰ παράλογα φαινόμενα τῶν τελευταίων δεκαετιῶν. **Εἶναι ὁ Σταυρὸς ἐνοχλητικὸς κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Λειτουργίας; Εἶναι ὁ Ἱερέας [ἢ ὁ Ἐπίσκοπος] πιὸ σημαντικὸς ἀπὸ τὸν Κύριο;** Αὐτὸ τὸ λάθος πρέπει νὰ διορθωθεῖ τὸ συντομότερο δυνατό».

Τὰ ἴδια καὶ περισσότερα, ἐνωρίτερον, γράφει καὶ ὁ **M. Klaus Gamber.**¹²⁵

¹²² Παῦλος Τρακάδας, Ὁ Περιστερίου συνεχιστὴς τῆς κακοδοξίας τοῦ Περγάμου, *Ὁρθόδοξος Τύπος*, 17/2/2023 (πρόσβαση 29/10/2024).

¹²³ *Patt.gov.gr*, Στὸ 16ο Διαχριστιανικὸ Συμπόσιο ποὺ διοργανῶνουν τὸ Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, τὸ Πανεπιστήμιο Antonianum τῆς Ρώμης καὶ ἡ Ἱερά Μητρόπολη Περιστερίου, ὁ Περιφερειάρχης Ἀττικῆς Γ. Πατούλης (πρόσβαση 29/10/2024).

¹²⁴ Joseph Cardinal Ratzinger, *The Spirit of the Liturgy*, Ignatius Press 2020 (2000), σ. 98.

¹²⁵ M. Klaus Gamber, *The Reform of the Roman Liturgy: Its Problems and Background*, Una Voce Press 1983 (translated from the original German by Klaus D. Grimm).

Ὁ Ζωοποιὸς Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ ἀνέκαθεν δέσποζε στό Ἱερὸν Βῆμα, στήν Ἁγία Τράπεζα, ὅταν ἦταν ἀνοιχτὴ ἡ Ὡραία Πύλη

Ἐν κατακλείδι,

Οἱ Ἰουδαῖοι¹²⁶ καὶ οἱ Ἰεχωβάδες¹⁰⁹ εἶναι οἱ πολέμιοι τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὅχι οἱ Χριστιανοί, καὶ οἱ Κληρικοί.

Οἱ Δαίμονες τρέμουν τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου καὶ τὸν Ἑσταυρωμένο Κύριον, καὶ δὲν θέλουν νὰ τὸν βλέπουν, καὶ ὅχι οἱ Χριστιανοί καὶ οἱ Κληρικοί.¹²⁷

Ὁ Σταυρὸς πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα εἶναι **καταφύγιον** τῶν Κληρικῶν ἐν γένει, καὶ κυρίως στὸν πόλεμο κατὰ τῶν Δαιμόνων. Βλ. τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θεολόγο, σ. 18, καὶ τὸν Ἅγιο Νεκτάριο, σ. 19.

Εἶναι **μεγάλῃ πτώσει**. Ἀρχιερεῖς καὶ Πρεσβύτεροι νὰ βγάζουν ὡς ἐνοχλητικὸ τὸν Σταυρὸ (μὲ ἢ χωρὶς τὸν Ἑσταυρωμένο) ἀπὸ τὸ κέντρον τῆς Κόγχης πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα!

Ἄς ἀκούσουν τοῦλάχιστον τὸν Ἅγιον Συμεὼν Θεσσαλονίκης:

Ὁ Ζωοποιὸς Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, εἶναι «**τὸ εὐλογημένον ὄργανον τῆς θυσίας**».¹²⁸

Παρατηρεῖται ἐπίσης ἡ **παραπλανητικὴ συγχώνευση δύο ἐντελῶς διαφορετικῶν θεμάτων**: α. τοῦ Ἑσταυρωμένου τῆς Μ. Παρασκευῆς, καὶ β. τοῦ Σταυροῦ (μὲ ἢ χωρὶς τὸν Ἑσταυρωμένο) πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα.

Οἱ νεόκοποι «παραδοσιακοί-νεωτεριστές» **πολεμᾶνε τὸν α), γιὰ νὰ διώξουν τελικὰ τὸν β) δηλ. τὸν Σταυρὸ πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα!**

Ὁ Μητρ. Γρηγόριος, ἐπιχείρησε νὰ πείσει ὅτι τὸν Ἑσταυρωμένον τὸν πήραμε ἀπὸ τοὺς Σταυροφόρους, ὅμως ἀποδείχθηκε ἀναληθὴς ἡ ἱστορία του, καὶ ὅτι **τελικὰ αὐτὸς καὶ ὅσοι πράττουν τὰ ἴδια ἀκολουθοῦν τοὺς Παπικούς ποὺ βγάζουν τὸν Σταυρὸ**.¹²⁴

Περίορισε καὶ ἐγκλώβισε ἐν «χώρῳ» τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν ἴδιον τὸν Θεόν!¹²⁹

¹²⁶ Α' Κορ. α' 23.

¹²⁷ Ὁσῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός: «ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν τύπον τοῦ ζωοποιοῦ καὶ σεβασμίου Σταυροῦ πίστει προσκυνῶν κατασπάζου διὰ τὸν κρεμασθέντα ἐν αὐτῷ σαρκὶ ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους ἡμῶν Χριστὸν τὸν Θεὸν καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου, καὶ δόντα ἡμῖν τοῦτον σύμβολον τῆς κατὰ τοῦ διαβόλου νίκης: **φρίττει γὰρ καὶ τρέμει, μὴ φέρων καθορᾶν αὐτοῦ τὴν δύναμιν**», [PG 96, 1032].

¹²⁸ Ἅγιος Συμεὼν Ἀρχιεπίσκοπος Θεσ/νίκης (+1429), [PG 155, 341D].

Ἄφησε τὸν πιστὸν Λαὸν ἐκτὸς τοῦ «χώρου» τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ!¹²⁹

Ὁ Φουντούλης φαίνεται μὲν (ἀνιστορήτως, ἀθεολογήτως¹³⁰) ἀρνητικός στὸν Ἑσταυρωμένο πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, ἀλλὰ εἶναι θετικός καὶ ἀπόλυτος, στὴν τοποθέτηση τοῦ **Σταυροῦ τῆς Λιτανείας** πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα. Ὁ Μητρ. Γρηγόριος δὲν τὸ ἀνέφερε αὐτό, ἀλλὰ αὐτὸς θέλει καὶ τὸν Σταυρὸ τῆς Λιτανείας καὶ τὰ Ἐξαπτέρυγα στὸ σκευοφυλάκιο!

Καὶ τί δὲν ἔγραψε ὁ Μητρ. Γρηγόριος γιὰ τὸν Ἑσταυρωμένο Χριστὸ μας στὸν Σταυρό¹⁰⁹ (καὶ ἀκόμη τὰ ἔχει ἀνηρτημένα online). Ὁ Χριστὸς νὰ τὸν ἐλεήσει.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων:

«Ἡ δὲ Κόγχη τοῦ θυσιαστηρίου, ἡ μετὰθεσις ἐστὶ τοῦ Σταυροῦ» [PG 98, 388C].⁷⁰

Κόγχη ἐννοεῖ ὄχι τὸν τοῖχο τῆς Κόγχης, ἀλλὰ τὸ κέντρον αὐτῆς πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, βλ. Ἁγία Σοφία, Εἰκ. 12.

Νομίζουμε ὅτι ἡ νεόκοπη ἀφαίρεση τοῦ Ἑσταυρωμένου εἶναι **ἐφαρμογὴ τῆς πλάνης τοῦ Ζηζιούλα**,⁷¹ καὶ συνάμα προσπάθεια νὰ μοιάσουμε στὴν Λειτουργία τῶν αἱρετικῶν Δυτικῶν.¹³¹

Θὰ πρέπει ἐπιτέλους νὰ σταματήσει τὸ φαινόμενο τῶν φωτογράφων καὶ τῶν φωτογραφιῶν καὶ τῶν βίντεο στὸ Ἱερὸ Βῆμα καὶ στὴν Θεία Λειτουργία. Μία κάμερα ἔξω ἀπὸ τὸ Βῆμα πρὸς Ἀνατολὰς καὶ στὰ πλάγια, εἶναι ἀρκετὴ (μὲ τὴν προϋπόθεση νὰ κλείνει ἡ Ὁραία Πύλη στὴν Ἁγία Ἀναφορά),^{15, 16, 20} καὶ ὄχι σὲ κάθε Ναό, ἀλλὰ μόνον στὴν Μητρόπολη. Στὴν Θεία Κοινωνία νὰ δείχνει «πάνω» καὶ ὄχι τοὺς πιστοὺς, ὅπως κάνουν στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Δὲν γνωρίζουν Ἀρχιερεῖς μας (Κληρικοὶ ἐν γένει), ὅτι ὅσο περισσότερο αὐτοπροβάλλονται⁷² ἰδίως στὴν Ἐκκλησία (ἔτσι εἶναι ὁ «τύπος τοῦ Πατρὸς τῶν ὄλων»;), τόσο ὁ κόσμος τοὺς ἀπο-

¹²⁹ «ἡ μεγάλη κυκλικὴ κόγχη τοῦ Ἱεροῦ Βήματος εἶναι «χώρος» τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἐκεῖ ἴστανται τὰ Τρία Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅταν λειτουργοῦμε», ἀλλοῦ «[...] Βασιλεία (πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα) → Ἀνω Καθέδρα καὶ Παρουσία τῆς Βασιλείας μέσα στὴν Ἱστορία με τὴν νοητὴ Φανέρωση καὶ πραγματικὴ Παρουσία τῶν Τριῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος (πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα). Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα [...], γιατί εἶναι χώρος τῆς Βασιλείας καὶ ἡ Ἀνω Καθέδρα [...]» κ.ἀ., βλ. ὑποσ. 58. **Βλ. ἐπίσης ἐνταῦθα, σ. 27.**

¹³⁰ Ὁσιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. **«Τί γὰρ διαφέρει Σταυρὸς μὴ ἔχων τὸ τοῦ Κυρίου ἐκτύπωμα τοῦ ἔχοντος;»** [PG 94, 1172].

¹³¹ Ἡ Λειτουργικὴ Κίνησις τάχα Ἀναγέννησις ἢ Ἀνανέωσις εἶναι γνήσια θυγάτηρ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ.

στρέφεται, καὶ γιὰ αὐτὸ φεύγει κόσμος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία; Διότι, «Μισητὴ ἔναντι Κυρίου καὶ ἀνθρώπων ὑπερηφανία», Σοφ. Σειράχ ι' 7.

Γιατὶ σεβαστοὶ Πατέρες δὲν ἐμμένετε μέχρι τοῦ τέλους σας στὴν Παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας («Ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν»), καὶ τείνετε εὐήκοον οὖς σὲ κάθε μοντερνίζουσα φωνή; Τόσο δύσκολη εἶναι ἡ διαφύλαξη τῆς ζώσας Ἱερᾶς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας μας;

Δυστυχῶς γεμίσαμε «παραδοσιακοὺς-νεωτεριστές», δηλ. αὐτοὶ ποὺ ἄλλοτε εἶναι «παραδοσιακοί», καὶ ἄλλοτε νεωτερίζουν εἴτε γυμνῇ τῇ κεφαλῇ, εἴτε **μὲ πρόσχημα καὶ δικαιολογία πάντα τὴν Παράδοση (ὅπως ὁμῶς τὴν ἐξηγοῦν αὐτοί), καὶ τὸν πιστὸν Λαόν (χωρὶς ὁ πιστὸς Λαὸς νὰ θέσει ποτέ θέμα).** Οἱ λειτουργιολογικοὶ καὶ ἐκκλησιαστικοὶ νεωτερισμοὶ τὰ τελευταῖα 100 χρόνια στὴν Ἐκκλησία μας διαρκῶς αὐξάνονται, τὰ δὲ τελευταῖα 25 χρόνια αὐξάνονται ἐκθετικῶς, καὶ συνεχῶς ἀναδεικνύονται νέοι νεωτεριστές ποὺ νεωτερίζουν ἔτι περισσότερο ἀπὸ τοὺς προηγούμενους!

Τέλος, παραδίδουμε ἀπόσπασμα τοῦ Ὁρου Πίστεως τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου:

«Τοὺς οὖν τολμώντας ἐτέρως φρονεῖν ἢ διδάσκειν, ἢ κατὰ τοὺς ἐναγεῖς αἵρετικούς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις ἀθετεῖν καὶ καινοτομίαν τινὰ ἐπινοεῖν **ἢ ἀποβάλλεσθαι τι** ἐκ τῶν ἀνατεθειμένων τῇ ἐκκλησίᾳ, εὐαγγέλιον **ἢ τύπον τοῦ σταυροῦ** ἢ εἰκονικὴν ἀναζωγράφειν ἢ ἅγιον λείψανον μάρτυρος, ἢ ἐπινοεῖν σκολιῶς καὶ πανούργως πρὸς τὸ ἀνατρέψαι ἐν τι τῶν ἐνθέσμων παραδόσεων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἔτι γε μὴν ὡς κοινοῖς χρῆσθαι τοῖς ἱεροῖς κειμηλίοις ἢ τοῖς εὐαγέσι μοναστηρίοις, ἐπισκόπους μὲν ὄντας ἢ κληρικούς καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν, μονάζοντας δὲ ἢ λαϊκοὺς τῆς κοινωνίας ἀφορίζεσθαι».¹³²

Εὐχεσθε καὶ δι' ἐμέ.

¹³² Ἰωάννου Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Τόμος Α', Ἀθῆναι 1960 (1952), σελ. 241.

Παράρτημα

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (349 - 407 μ.Χ.) λέει γιὰ τὸν Σταυρό:

«Οὗτος [ὁ Σταυρός] ἐν τῇ Ἱερᾷ Τραπεζῇ, οὗτος ἐν ταῖς τῶν Ἱερῶν χειροτονίαις, οὗτος πάλιν μετὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τὸ Μυστικὸν Δείπνον διαλάμπει», [PG 48, 826].¹³³

«Ἄν τοίνυν εἴποι σοί τις τῶν Ἰουδαίων· Τὸν ἐσταυρωμένον προσκυνεῖς;¹³⁴ εἰπέ παιδρᾶ καὶ μεγάλη τῇ φωνῇ, καὶ γεγηθότι τῷ προσώπῳ· Ναὶ, καὶ προσκυνῶ, καὶ οὐ παύσομαι προσκυνῶν· κἂν γελάσῃ, δάκρυσον ὅτι μαίνεται, καὶ οὐ συνιεῖ τί φθέγγεται· καὶ τῷ Δεσπότη Χριστῷ εὐχαρίστησον, ὅτι τοιαῦτα ἡμᾶς εὐεργέτησεν, ἃ μηδὲ μαθεῖν δύναταί τις χωρὶς τῆς ἁνωθεν ἀποκαλύψεως. Διὰ τοῦτο καὶ οὗτος γελά, ὅτι Ψυχικὸς ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος», [PG 52, 839].

Καί, «Ὁ γὰρ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, ὁ τὴν οἰκουμένην ὀρθώσας, ὁ τὴν πλάνην λύσας, ὁ τὴν γῆν ποιήσας οὐρανόν, ὁ τοῦ θανάτου τὰ νεῦρα ἐκκόψας, ὁ τὸν ἄδην ἄχρηστον ἐργασάμενος, ὁ τοῦ διαβόλου τὴν ἀκρόπολιν καταλύσας, ὁ τοὺς δαίμονας ἐπιστομίσας, ὁ τοὺς ἀνθρώπους ἀγγέλους ποιήσας, ὁ βωμοὺς καταλύσας καὶ ναοὺς ἀνατρέψας, ὁ τὴν καινὴν ταύτην καὶ ξένην φιλοσοφίαν εἰς τὴν γῆν καταφυτεύσας, ὁ μυρία ἐργασάμενος ἀγαθὰ, τὰ φρικώδη ταῦτα καὶ μεγάλα καὶ ὑψηλά, οὐχὶ σκάνδαλον πολλοῖς γέγονεν; Οὐχὶ Παῦλος βοᾷ καθ' ἐκάστην ἡμέραν λέγων, καὶ οὐκ αἰσχύνεται; «Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσι δὲ μωρίαν;», [PG 52, 515].

«Τί οὖν, εἰπέ μοι; οὐκ ἐχρῆν γενέσθαι τὸν Σταυρόν, οὐδὲ τὴν φρικώδη ἐκείνην ἀνενεχθῆναι θυσίαν, οὐδὲ τοσαῦτα τελεσθῆναι κατορθώματα, ἐπειδὴ σκάνδαλον ἐγένετο τοῖς ἀπολλυμένοις τὸ πρᾶγμα καὶ τότε καὶ μετὰ ταῦτα καὶ παρὰ πάντα τὸν χρόνον; Καὶ τίς οὕτω μαινόμενος, τίς οὕτως ἐξεστηκὼς ὡς τοῦτο εἰπεῖν; Ὡσπερ οὖν ἐνταῦθα οὐ τοὺς σκανδαλιζομένους δεῖ λογίζεσθαι, καίτοι τοσοῦτους ὄντας, ἀλλὰ τοὺς σωθέντας, τοὺς κατορθώσαντας, τοὺς ἀπολαύσαντας τῆς τοσαύτης σοφίας», [PG 52, 515].

«Τὸ γὰρ σκάνδαλον οὐ παρὰ τὴν φύσιν τοῦ Σταυροῦ γέγονεν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἄνοιαν τῶν σκανδαλιζομένων ... καὶ ὁ ἥλιος βλάπτει τοὺς ἀσθενεῖς τῶν ὀφθαλμῶν. Τί οὖν; Οὐκ ἔδει γενέσθαι τὸν ἥλιον;», PG 52, 515.

«Ὡσπερ γὰρ τὸ ὕδωρ βαστάζει τὴν γῆν, οὕτω καὶ ὁ Σταυρὸς βαστάζει τὴν οἰκουμένην», [PG 61, 34].

¹³³ Βλ. Βαρβάρα Χ. Γιαννακοπούλου, *Ὅπου Θυσιαστήριον ἐκεῖ καὶ ὁ Ἐσταυρωμένος*, 8/12/2023, *Ὁρθόδοξος Τύπος*.

¹³⁴ Προφανῶς ἡ προσκύνησις τοῦ Ἐσταυρωμένου Χριστοῦ ὑποννοεῖ καὶ ἀντίστοιχη εἰκόνα ἢ Σταυρό.

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος (329 - 390 μ.Χ.) λέει γιά τόν Σταυρό:

«Εἰ τις μὴ προσκυνεῖ τὸν Ἑσταυρωμένον,¹³⁴ ἀνάθεμα ἔστω, καὶ τετάχθω μετὰ τῶν θεοκτόνων», [PG 37, 180].

«Κρείσσων ἄπορος πορευόμενος ἐν ἀπλότητι αὐτοῦ (μία καὶ αὕτη τῶν παροιμιῶν σοφῶς ἔχουσα), ὁ πένης ἐν λόγῳ καὶ γνώσει, καὶ τοῖς ἀπλοῖς ῥήμασιν ἐπερειδόμενος, καὶ ἐπὶ τούτων ὥσπερ ἐπὶ λεπτῆς σχεδίας διασωζόμενος, ὑπὲρ στρεβλόχειλον ἄφρονα, τὸν ἀποδείξει λόγου θαρρόυντα σὺν ἀμαθία, καὶ κενοῦντα τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, πράγμα τι λόγου κρεῖττον, διὰ τῆς ἐν λόγοις δυνάμεως, ἔνθα τὸ ἀσθενὲς τῆς ἀποδείξεως, τῆς ἀληθείας ἐστὶν ἐλάττωσις», [PG 36, 204].

«**ΝΕ'. Ἀποτροπὴ τοῦ πονηροῦ, καὶ τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ κλησίς.** Φεῦγ' ἀπ' ἐμῆς κραδίης, δολομήχανε, φεῦγε τάχιστα· Φεῦγ' ἀπ' ἐμῶν μελέων, φεῦγ' ἀπ' ἐμοῦ βιότου. Κλῶψ, ὄφι, πῦρ, Βελίη, κακίη, μόρε, χάσμα, δράκων, θῆρ, Νύξ, λοχέ, λύσσα, χάος, βάσκανε, ἀνδροφόνε· Ὅς καὶ πρωτογόνοισιν ἐμοῖς ἐπὶ λοιγὸν ἔηκας, Γεύσας τῆς κακίης, οὐλίε, καὶ θανάτου. **Χριστὸς ἀναξ κέλεται σε φυγεῖν ἐς λαῖτμα θαλάσσης,** Ἡὲ κατὰ σκοπέλων, ἡὲ σὺν ἀγέλην, Ὡς λεγεῶνα πάροιθεν ἀτάσθαλον. **Ἄλλ' ὑπόεικε, Μὴ σε βάλω Σταυρῷ, τῷ πᾶν ὑποτρομέει.**¹³⁵ **Σταυρὸν ἐμοῖς μελέεσσι φέρω, Σταυρὸν δὲ πορείη, Σταυρὸν δὲ κραδίη· Σταυρὸς ἐμοὶ τὸ κλέος.** Οὐ λήξεις λοχῶν με, κακόσχολε; οὐκ ἐπὶ κρημνοῦς, Οὐ Σόδομα βλέψεις, οὐκ ἀθέων ἀγέλας, Οἱ μεγάλην θεότητα διατμήξαντες ἔλυσαν, Ἄλλ' ἐπ' ἐμὴν πολιὴν, ἀλλ' ἐπ' ἐμὴν κραδίην; Αἰεὶ με δνοφεροῖσι νοήμασιν, ἐχθρὲ, μελαίνεις, **Οὔτε Θεὸν τρομέων, οὔτε θυηπολίας.**¹³⁶ Οὗτος καὶ Τριάδος νόος ἔπλετο ἡχέτα κήρυξ· Καὶ νῦν τέρμα βλέπει. Βόρβορε, μὴ με θόλου, Ὡς καθαρὸς καθαροῖσι συναντήσω φαέεσσιν Οὐρανίοις. Αἰγλαί, δεῦτ' ἐπ' ἐμὴν βιοτήν· Τὰς δὲ χέρας τανύω, δέξασθέ με. Χαῖρε σὺ, κόσμε· Χαῖρε, μογηροφόρε· φεῖδεο τῶν μετ' ἐμέ», [PG 37, 1399-1401].

«**Νς'. Κατὰ τοῦ αὐτοῦ. Θεὸν βοῶ.** Τί τοῦτο; φεῦγέ μοι τάχος, Φεῦγ', ὦ κάκιστον θηρίον, βροτοκτόνον, Τί μοι διοχλεῖς οὐδὲν ἡδικημένος; Τῶν σῶν σῶν πλήρωσον εἰσελθὼν βάθη. Δέξονθ' ἐτοίμως εἰς βυθοὺς πεσούμενον. **Ἐμοῦ δ' ἀπόσχου, μὴ σε τῷ Σταυρῷ βάλω, Ὅν πάντα φρίσσει καὶ τρέμει φόβῳ κράτους**», [PG 37, 1401].

«**Σταυρῷ περιπλάκηθι** καὶ στήσεις βλάβην»,¹³⁷ [PG 37, 1427].

¹³⁵ Δηλ. Ὑποχώρησε [Διάβολε] μὴ σὲ χτυπήσω μετὰ τὸν Σταυρὸν ποὺ τὸν τρέμουν τὰ πάντα.

¹³⁶ Θυηπολία ἐννοεῖ τὴν Θεία Λειτουργία· οὔτε τὸν Θεὸν τρέμει [ὁ Διάβολος], οὔτε τίς Λειτουργίες ποὺ κάνει ὁ Ἅγιος! Καὶ τινες τάλανες τάχα ἀναγεννητὲς τῷ ὄντι ἀλλοιωτὲς βγάζουν τὸν Ζωοποιὸν Σταυρὸν ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν καὶ ἐπ' αὐτῆς, ἐπειδὴ τοὺς ἐνοχλεῖ. Ὁ Σταυρὸς τοὺς ἐνοχλεῖ ἢ τὰ ταγκαλάκια;

¹³⁷ Ἀγκάλιασε τὸν Σταυρὸν, καὶ θὰ σταματήσεις τό κακό.

Σχετικά μας άρθρα

(διαθέσιμα εἰς τό *Ἀναλόγιον*¹³⁸, καὶ εἰς τό *Academia*¹³⁹):

- [ΠΠ1] *Πῶς ἐτέλεσε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν «θείαν Εὐχαριστίαν» εἰς τὸν Μυστικὸν Δείπνον, μυστικῶς ἢ εἰς ἐπήκοον;*, [PDF], [PDF], 2/12/2020.
- [ΠΠ2] *Τὰ τρία Ἀμήν (Ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν) εἰς τὴν μυστικὴν στιγμήν τῆς εὐλογήσεως τοῦ Ἁγίου Ἄρτου καὶ τοῦ Ἁγίου Ποτηρίου*, [PDF], [PDF], 8/11/2020 (27/10/20).
- [ΠΠ3] *Ἐπιτρέπεται ἡ Γονυκλισία τίς Κυριακές;* [PDF], [PDF], 2004/5.
- [ΠΠ4] *Διάταξις τῆς Θείας Λειτουργίας 1334, Ἁγίου Φιλοθέου, V.480 [ΔΘΛ]*, [PDF], [PDF], πρόχειρον, 23/11/2020.
- [ΠΠ5] *Διάταξις τῆς Πατριαρχικῆς Λειτουργίας 1386 (Ἁγία Σοφία), παρὰ τοῦ πρωτονοταρίου τῆς Ἁγίας Σοφίας, διακ. Δημητρίου Γεμιστοῦ, V.135 [ΔΘΛ]*, [PDF], [PDF], πρόχειρον, 22/11/2020.
- [ΠΠ6] *Σύγχρονοι (Ἅγιοι) Γέροντες καὶ οἱ Μυστικὲς Εὐχές*, [PDF], [PDF], 8/2/2022.
- [ΠΠ7] *Ὁ ΙΘ' Κανὼν τῆς Συνόδου τῆς Λαοδικείας (364), καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν Λειτουργικῶν Εὐχῶν*, [PDF], [PDF], 3/4/2022.
- [ΠΠ8] *Ποιοῦντος τοῦ Διακόνου τὴν Εὐχὴν, ὁ Ἱερεὺς ἐπεύχεται τὴν Εὐχὴν*, [PDF], [PDF], 30/10/2022.
- [ΠΠ9] *Εὐχὴ διὰ Προσφωνήσεως (Διακονικά)*, [PDF], [PDF], 5/12/ 2022.
- [ΠΠ10] *Ἱερατικὸν Συλλείτουργον - σύγκρισις διατάξεων, Ἱερατικῶν, καὶ σχόλια*, [PDF], [PDF], 21/12/2022.
- [ΠΠ11] *Ἀνάλυσις τῶν Παλαιοχριστιανικῶν Βασιλικῶν (Ναῶν) τοῦ Δ' αἰῶνος ἐν Ἑλλάδι*, [PDF], 3/2/2024.
- [ΠΠ12] *Τὸ ἀθέατον τῆς Ἁγίας Τράπεζας, στὴν Κωνσταντινούπολη, στὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀπὸ Ἀνατολὴ σὲ Δύση, τὴν ὥρα τῆς Ἀναφορᾶς — Τὰς θύρας, τὰς θύρας· Ποιὲς θύρες; Τὸ Ἱερόν Κιβώριον, τὰ Καταπετάσματα-Παραπετάσματα-Βῆλα, τὸ Φράγμα τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, τὸ Φράγμα τοῦ Πρεσβυτερίου (Σολέα), τὸ Σύνθρονον*, [PDF], β' ἔκδ. 23/4/2024 (α' ἔκδ. 5/2/2024). Στὴν ἐργασία αὕτη ἀναλύουμε ἐκτενῶς καὶ πολλὰ ἐπιμέρους σχετικὰ θέματα, π.χ.:
- Κεφ. 5^{ον}, *Ὁ διαχωρισμὸς τῶν Φύλων στὸν Ναόν.*
 - Κεφ. 18^{ον}, *Τὸ κλείσιμο τῆς Ὡραίας Πύλης τοῦ Ἱεροῦ (τὰ Βημόθυρα καὶ τὸ Καταπέτασμα) στὴν Θεία Λειτουργία στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.*
 - Κεφ. 19^{ον}, *Τὸ κλείσιμο τῆς Ὡραίας Πύλης τοῦ Ἱεροῦ (τὰ Βημόθυρα καὶ τὸ Καταπέτασμα) στὰ Ἱερατικά τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας — Σύγκριση, σχόλια.*
 - Κεφ. 77^{ον}, 95^{ον}, *Τὸ Καταπέτασμα στὸν Ἅγιο Συμεὼν Ἀρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης (+1429).*
 - κλπ.
- [ΠΠ13] *Ἡ ἐξέλιξις τοῦ Καταπετάσματος (Τέμπλου, Εἰκονοστασίου, Φράγματος τοῦ Βήματος)* [Βίντεο], 30/4/2024.
- [ΠΠ14] *Ὅτι τὸ χαμηλὸ Τέμπλο κυρίως, καὶ ἡ ἀνοιχτὴ Ὡραία Πύλη, ἐμποδίζουν τὸν πιστὸν Λαὸν νὰ προσευχηθεῖ, καὶ πόσο κακὸ κάνει στοὺς Ἱερεῖς*, [PDF], α' ἔκδοσις (v.1.1), 31-30/5/2024.

¹³⁸ analogion.gr/typikon/liturgy-articles.

¹³⁹ independent.academia.edu/ΠΔΠ/Liturgical.

Ὁ Ζωοποιὸς Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ ἀνέκαθεν δέσποζε στό Ἱερὸν Βῆμα, στήν Ἁγία Τράπεζα, ὅταν ἦταν ἀνοιχτή ἡ Ὡραία Πύλη

[ΠΠ15] *Εὐχές τῶν Κατηγουμένων (Εὐχή διὰ Προσφωνήσεως, Συναπτή). Πόσοι προσεύχονται παράλληλα καί ταυτόχρονα; Ἀναφορές Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, καί περί Προσευχῆς στήν Λειτουργία, [PDF], α' ἔκδοσις, 22/7/2024.*

[ΠΠ16] *Ὁ Διάκονος τό «Δεηθῶμεν» τό λέει πρῶτα γιά τόν Ἱερέα, καί φυσικά γιά τόν Λαόν — «Τό γάρ, Δεηθῶμεν, οὐ τοῖς Ἱερεῦσι λέγεται μόνον, ἀλλά καί τοῖς εἰς τόν Λαόν συντελοῦσιν», Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, [PDF], α' ἔκδοσις, 22/7/2024.*

Σχετικά Περιληπτικά μας ἄρθρα

(διαθέσιμα εἰς τό *Ἀναλόγιον*¹³⁸):

1. *Σταματεῖστε τοὺς Πειραματισμούς στήν Θεία Λατρεία, στήν Θεία Λειτουργία, στό Τυπικόν, α' ἔκδοσις, 29/5/2024.*
2. *Ἀπάντησις στὸν π. Δανιήλ Γ. Αεράκη, γιά τὸ «Οὔτε μυστικά, οὔτε ψιθυριστά, οὔτε... ἀνύπαρκτα», α' ἔκδοσις, 11/6/2024.*

Ὁ Ζωοποιὸς Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ ἀνέκαθεν δέσποζε στο Ἱερὸν Βῆμα, στήν Ἁγία Τράπεζα, καί διέλαμπε ὅταν ἦταν ἀνοιχτή ἡ Ὡραία Πύλη, τὸ Καταπέτασμα – Καί περὶ τοῦ Συνθρόνου, καί περὶ τῆς Εγκυκλίου γιὰ τὸν Σταυρό καί τὴν θέση τοῦ Εσταυρωμένου Χριστοῦ στήν Εκκλησία τοῦ Μητροπολίτου Περιστερίου Γρηγορίου Παπαθωμά

Τέλος, καὶ τῷ Θεῷ,

Δόξα πάντων ἕνεκεν